

บทที่ 4

บทบาทของเมืองกำแพงเพชรในระดับจังหวัดและภาคเหนือตอนล่าง

การศึกษาในระดับภาคและจังหวัด เป็นการพิจารณาถึงสภาพโดยทั่วไปของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีบทบาทและความสัมพันธ์ของจังหวัดทั้งต่อภาคเหนือตอนล่างและภายในจังหวัด เพื่อนำไปสู่การศึกษาในระดับชั้นต่อไป โดยศึกษาสภาพทางกายภาพ ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพทางกายภาพ

1.1 ขนาดที่ตั้ง และเขตการปกครอง

ภาคเหนือมีพื้นที่ประมาณ 170,000 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 34.42 ของพื้นที่ประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 อนุภาค คือ ภาคเหนือตอนบน อนุภาคล้านนา ประกอบด้วย 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และตาก ภาคเหนือตอนล่าง (ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน) ประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก นิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ และอุทัยธานี

ภาคเหนือตอนล่างตั้งอยู่ ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 องศาเหนือ ถึง 15 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 101 องศาตะวันออก ถึง 90 องศาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 67,402.15 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 13 ของพื้นที่ประเทศไทย จังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุด ได้แก่จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่เป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 12.79 ของภาคนี้และมีจังหวัดนิจิตรเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่น้อยที่สุดของภาค

จังหวัดกำแพงเพชร ตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 16-17 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 99-100 องศาตะวันออก มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครไปตามเส้นทางถนนสายเอเชีย (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1) ประมาณ 359 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 8,622.39 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยและอำเภอเมือง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอโนนไทยและอำเภอสว่างงาม จังหวัดนิจิตร
ทิศใต้	ติดต่อ	อำเภอบรรพตนิสัย จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ตาราง 4.1 | พื้นที่และเขตการปกครองภาคเหนือตอนล่าง จำแนกตามรายจังหวัด

จังหวัด	พื้นที่(ตร.กม.)	ร้อยละ	อำเภอ	กิ่งอำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล
เพชรบูรณ์	12,668.416	18.80	8	3	101	1,245	2	12
พิษณุโลก	10,815.284	16.05	9	-	84	824	1	12
นครสวรรค์	9,597.677	14.24	12	-	118	1,142	3	13
กำแพงเพชร	8,622.390	12.79	7	-	68	695	1	11
อุตรดิตถ์	7,840.602	11.62	8	1	64	480	2	12
อุทัยธานี	6,730.677	9.99	7	1	63	502	1	9
สุโขทัย	6,596.092	9.79	9	-	81	654	2	12
นิจิตร	4,531.014	6.72	8	-	78	661	3	14
รวม	67,402.152	100.00	68	5	657	6,203	15	95

เขตการปกครอง ภาคเหนือตอนล่างแบ่งเป็นการปกครองส่วนภูมิภาค 8 จังหวัด 68 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 657 ตำบลและ 6,,203 หมู่บ้าน และการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย เทศบาลเมือง 11 แห่ง เทศบาลตำบล 4 แห่ง และสุขาภิบาล 95 แห่ง

จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งเขตการปกครองเป็น 7 อำเภอ 68 ตำบล 657 หมู่บ้านได้แก่ อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอลองชุลุง อำเภอชาลวรดิษฐ์บุรี อำเภอไทรงาม อำเภอลองลาน อำเภอพรานกระต่าย และอำเภอลานกระบือ โดยจังหวัดกำแพงเพชรแบ่งการบริหารราชการออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) การบริหารราชการส่วนกลาง

มีหน่วยงานซึ่งสังกัดอยู่ส่วนกลางภายในจังหวัดรวม 20 แห่ง

2) การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

หมายถึง หน่วยงานที่มีการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดรวม 24 หน่วยงาน

3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น

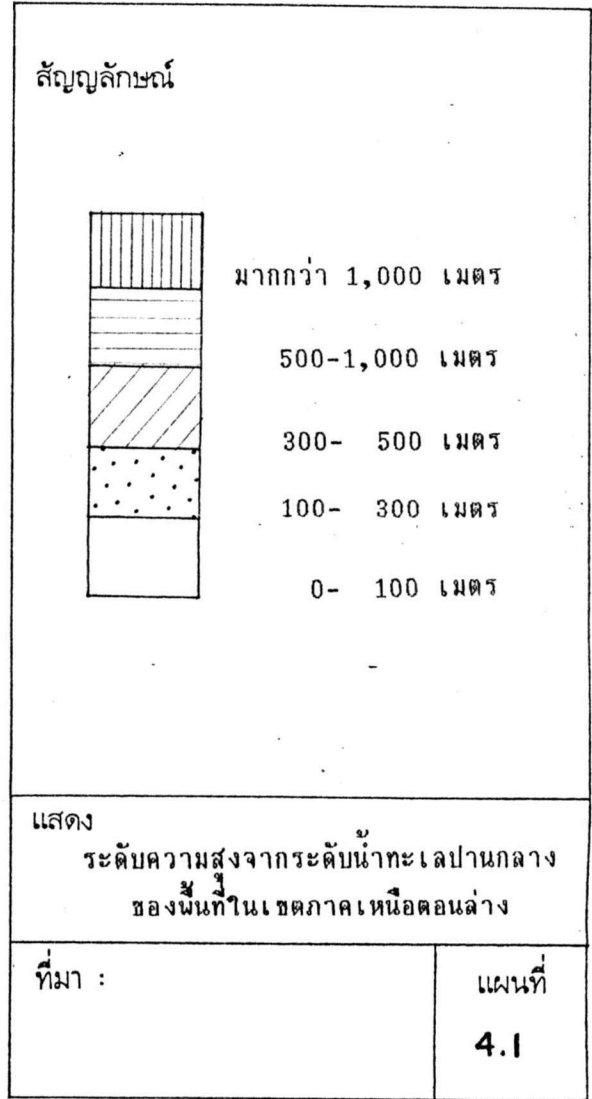
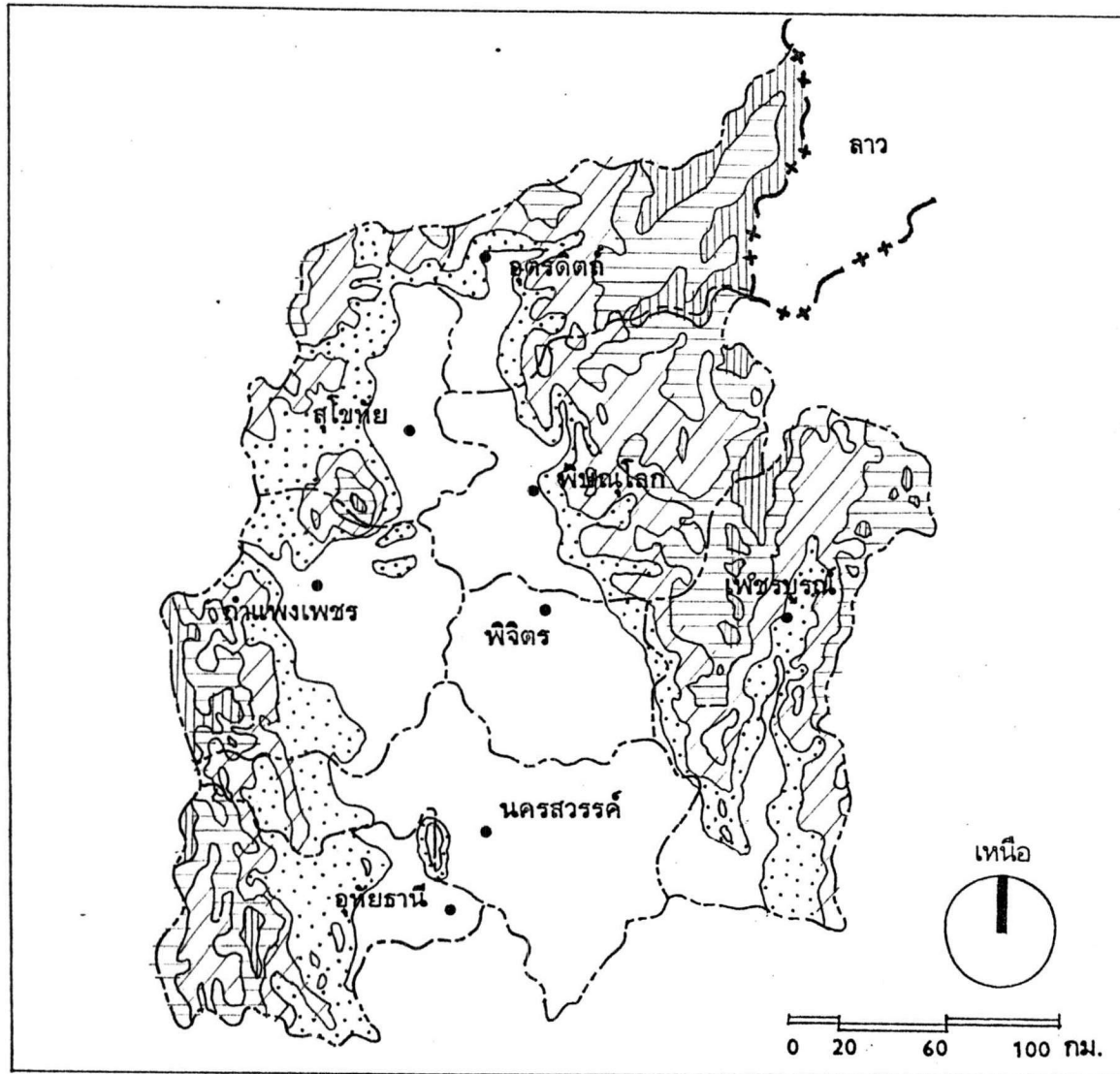
จังหวัดกำแพงเพชร มีหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น 3 ประเภท คือ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 1 แห่ง เทศบาลเมืองกำแพงเพชร 1 แห่ง และสุขาภิบาล จำนวน 11 แห่ง

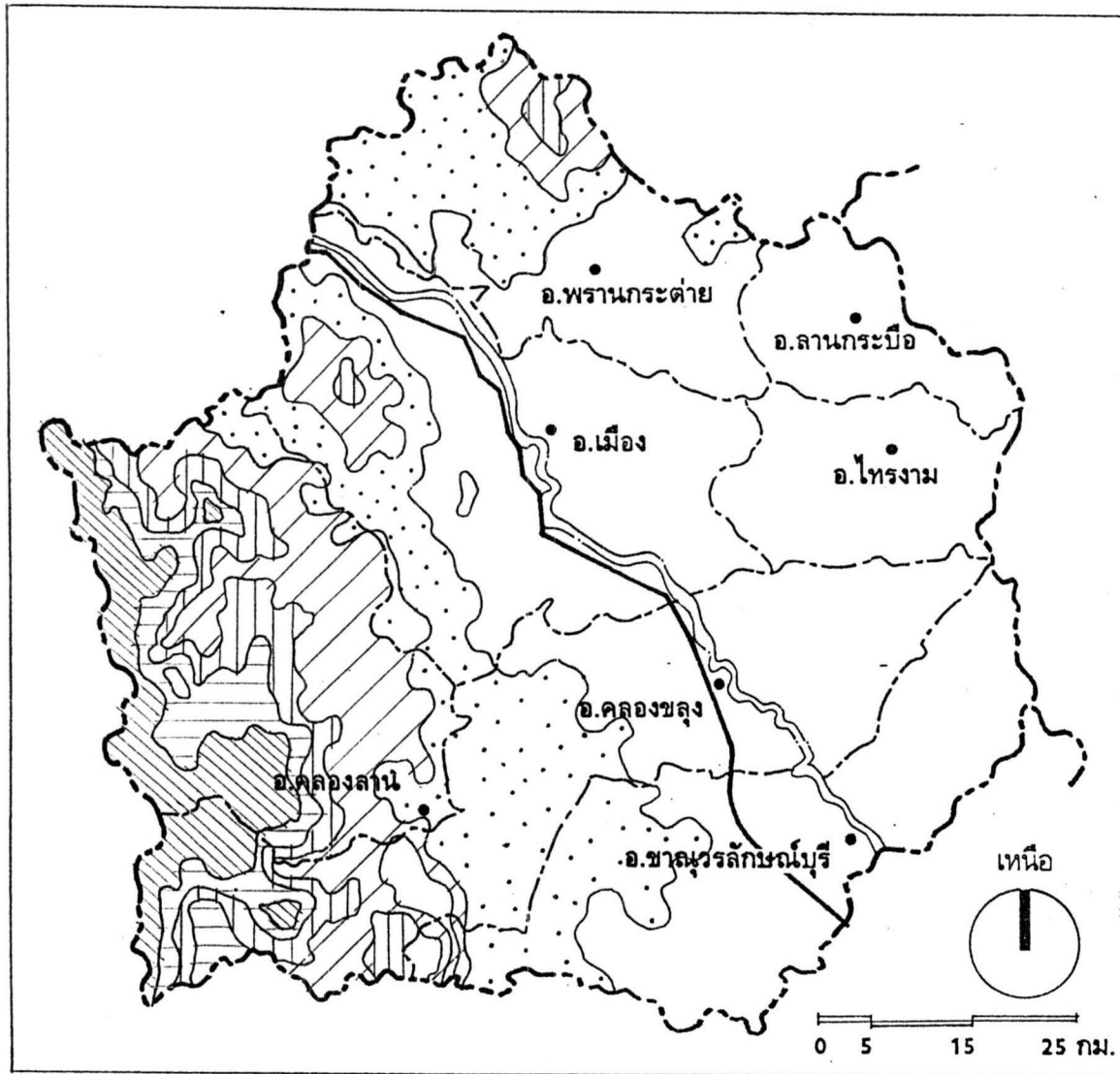
1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

1.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

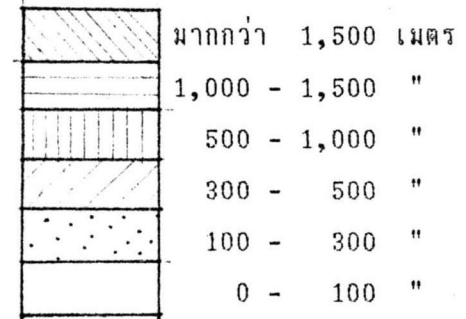
พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความสูงเกินกว่า 500 เมตร จากระดับน้ำทะเล ได้แก่ บริเวณขอบพื้นที่ของภาคตะวันตกและภาคตะวันออก ซึ่งทอดตัวในแนวเหนือใต้แบ่งแยกพื้นที่ภาคเหนือออกจากภูมิภาคอื่น ๆ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำที่สำคัญของภาคเหนือและภาคกลาง เช่น แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำสะแกกรัง เป็นต้น

ขอบเขตของจังหวัดกำแพงเพชรมีลักษณะยาวขนานไปตามแม่น้ำปิง ซึ่งไหลผ่านตลอดกลางวันของจังหวัดจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ ปัจจุบันแม่น้ำปิงมีสภาพดินเขินหมดความสำคัญ เนื่องจากการสร้างเขื่อนภูมิพลในจังหวัดตากซึ่งอยู่เหนือจังหวัดกำแพงเพชร ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดกำแพงเพชรด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ป่าไม้และภูเขาสลับซับซ้อน เป็นแหล่งแร่ธาตุและต้นกำเนิดลำน้ำสำคัญหลายสายที่ไหลสู่แม่น้ำปิง เช่น คลองสวนหมาก คลองวังก้เจ้า คลองชุลุง และคลองแขง พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอคลองลานซึ่งเป็นเขตที่ได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง คือ อุทยานแห่งชาติคลองลาน อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้าและอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า นอกจากนั้นพื้นที่จำนวนมากทางฝั่งตะวันตกของจังหวัดกำแพงเพชรจัดเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมากเกินกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่





สัญลักษณ์



แสดง

สภาพภูมิประเทศของจังหวัด
กำแพงเพชร

ที่มา :

แผนที่

4.2

ด้านทิศเหนือและตอนล่างของจังหวัดกำแพงเพชรมีสภาพภูมิประเทศเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ สลับที่ราบบริเวณทิศตะวันออก และทิศใต้ของจังหวัด ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนเป็น ตะพักลุ่มน้ำ (Alluvial Terrace) มีระดับความสูงประมาณ 43-107 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีแม่น้ำลำคลองหลายสายไหลผ่าน ลักษณะพื้นดินเป็นดินทรายเหมาะแก่การทำนา และปลูกพืชไร่ ครอบคลุมพื้นที่เขตอำเภอเมือง อำเภอคลองขลุง อำเภอพรานกระต่ายและอำเภอลานกระบือ

1.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ภาคเหนือตอนล่างเป็นพื้นที่ที่ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยของทั้งภาค 1,200-1,400 มิลลิเมตร เว้นแต่บริเวณทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของภาคและทางด้านตอนใต้ของภาคที่มีปริมาณฝนตกน้อยกว่า 1,200 มิลลิเมตร เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นด้านหลังแนวเทือกเขาที่ตั้งรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่นำฝนมา ทำให้บริเวณดังกล่าวมีฝนตกน้อยกว่าด้านหน้าของเทือกเขาที่ตั้งรับลมมรสุม คือ บริเวณทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาคเป็นบริเวณที่มีปริมาณฝนมากกว่า 1,400 มิลลิเมตรซึ่งอยู่ในเขตทางตอนใต้ของจังหวัดกำแพงเพชร ทางด้านตะวันตกของจังหวัดนครสวรรค์ และอุทัยธานี และบริเวณทางตอนใต้ของจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ตั้งรับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ของเทือกเขาเพชรบูรณ์

โดยเฉลี่ยแล้วภาคเหนือตอนล่างมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 41 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 11 องศาเซลเซียส เนื่องจากภาคเหนือตอนล่างมีลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นภูเขาลาดชัน พื้นที่บริเวณนี้มีอุณหภูมิเฉลี่ยประจำปีอยู่ระหว่าง 26-28 องศาเซลเซียส และบริเวณลักษณะที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำได้แก่ บริเวณตอนล่างของบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนที่ต่อเนื่องกับบริเวณที่ราบต่ำภาคกลาง พื้นที่บริเวณนี้จะมีอุณหภูมิเฉลี่ยประจำปีอยู่ระหว่าง 28-30 องศาเซลเซียส การที่อุณหภูมิประจำปีแตกต่างกัน เนื่องมาจากความแตกต่างของลักษณะภูมิประเทศและอิทธิพลของลมมรสุมด้านตะวันออกของภาค ได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ และทางตะวันตกของภาค ได้แก่ บางส่วนของจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี

ความชื้นสัมพัทธ์ โดยทั่วไปในเขตภาคเหนือตอนล่างเฉลี่ยประมาณ 10-75% แต่มีบริเวณที่ต่ำกว่า 70% คือบริเวณทางด้านตะวันตกและด้านตะวันตกเฉียงใต้ของภาค จะเห็นได้ว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับฝนประจำปี คือโดยเฉลี่ยแล้วในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะมีค่าความชื้นสัมพัทธ์ต่ำกว่าในฤดูอื่น ๆ

ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดกำแพงเพชร จัดอยู่ในภูมิอากาศประเภททุ่งหญ้าเมืองร้อนหรือประเภทฝนชุกสลับแห้งแล้ง คืออุณหภูมิสูงเกือบตลอดปี และแห้งแล้งในฤดูร้อน ความแตกต่างระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวมีมากมีความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่าง 14.0-44.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีสูง 26.9 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของอุณหภูมิสูง 29.85 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม จังหวัดกำแพงเพชรอยู่ในเขตที่ตกกำลังฝนที่นับจากอ่าวเบงกอลเข้าสู่บริเวณที่ราบภาคกลางด้านทิศตะวันตกของไทย โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวกำบังฝนจึงทำให้บริเวณฝนน้อยกว่าจังหวัดข้างเคียง โดยจะมีฝนตกชุกตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปี 983.57 มิลลิเมตร ในแต่ละปีมีฝนตกประมาณ 75 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดในรอบปี คือเดือนกันยายน 233.36 มิลลิเมตร มีฝนตกเฉลี่ย 8-14 วันต่อเดือน จังหวัดกำแพงเพชร แบ่งฤดูกาลออกเป็น 3 ฤดูคือ ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงกลางเดือนพฤษภาคมและฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน

สำหรับความชื้นสัมพัทธ์ และการระเหยของน้ำ จะขึ้นอยู่กับฤดูกาลในระยะที่มีฝนตกชุกและอุณหภูมิของอากาศ ความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดกำแพงเพชร โดยเฉลี่ยตลอดทั้งปีเท่ากับ 73.59% สภาพภูมิอากาศเช่นนี้ทำให้การระเหยของน้ำเกิดได้เร็วมากในฤดูแล้งคือในเดือนมีนาคมจะมีค่าความชื้นสัมพัทธ์ต่ำกว่าเดือนอื่น ๆ ซึ่งนับเป็นผลดีคือ เกิดผลกระทบต่อ การปลูกพืชบางชนิด

1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

1.3.1 แร่ธาตุ

ภาคเหนือตอนล่างมีแหล่งแร่ธาตุสำคัญที่มีบทบาทต่อการผลิตของประเทศ ได้แก่ แมงกานีส ลิกไนท์ ดินขาว ฮิปซัม สังกะสี เพลตส์ปาร์ แบโรท์ ทังสเตน และฟลูออไรท์

สำหรับจังหวัดกำแพงเพชร มีแร่ธาตุที่สำคัญคือ

หินอ่อน ในทางธรณีวิทยาจัดให้หินอ่อนในเขตจังหวัดกำแพงเพชรเป็นหินอ่อนยุคไซลูเรียน-ดีโวเนียน ซึ่งเป็นหินอ่อนที่เกิดจากหินอ่อนที่เกิดจากหินปูนตกผลึกใหม่พบในเขตท้องที่อำเภอพรานกระต่าย บริเวณทิวเขาสว่างอารมณ์ บริเวณตะวันออกของเขาเขียว และที่เขาน้อยทางใต้บ่อน้ำ

ดินขาว พบในท้องที่หนองดินสอทอง อำเภอพรานกระต่ายโดยเกิดปะปนอยู่ในชั้นตะกอนดินปนทรายละเอียดและทรายแป้ง มีสีขาวหนาประมาณ 80-120 เซนติเมตร

ฟลูออไรด์ แร่ฟลูออไรด์หรือบางที่เรียกฟลูออสปาร์ ที่พบในแหล่งแร่-ธาตุตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน การกำเนิดแร่เนื่องมาจากการเกิดรอยเลื่อนในแนวตะวันออกเฉียง ตะวันตกเฉียงใต้ แร่ฟลูออไรด์จะอยู่ตามแนวรอยเลื่อนนี้ ทำให้แหล่งแร่มีลักษณะเป็นสายแร่ขนาดตั้งแต่ 2-3 เซนติเมตร แหล่งแร่มีอยู่ทางทิศใต้ของบ้านปางซุนประมาณ 2 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดกำแพงเพชรไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 49 กิโลเมตร



เหล็ก แร่เหล็กที่พบเห็นเป็นแร่ฮีมาไทต์และศิลาแลงในอำเภอนราทรราชย์ ได้พบแร่เหล็กหลายบริเวณคือ บริเวณเขาแก้ว บ้านเขาแก้ว อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอนราทรราชย์ ประมาณ 2 กิโลเมตร แร่ฮีมาไทต์มีลักษณะเป็นสายแร่เหล็กในหินไรโอลิติกทัฟฟ์และควอร์ตซ์เฟลด์สปาร์ดิททัลไฟต์ มีแร่ควอร์ตซ์เล็ก ๆ แทรกประปรายในหินทางด้านตะวันออกของเขาแก้วพบเหล็กชนิดศิลาแลงโพลีในบริเวณที่ราบเป็นหลุม ๆ

ดีบุก แร่ดีบุกชนิดแคลซิเทอไรต์ เม็ดละเอียดได้พบในลานแร่ใกล้ภูเขาบริเวณใต้บ้านโป่งน้ำร้อน อำเภอคลองลาน แร่พบดินอยู่ในชั้นกระสะบางซึ่งเกิดจากการผุพังของหินแกรนิตในบริเวณนี้มีหินแกรนิตรองรับ หินแกรนิตที่พบเป็นหินยอร์บแลนด์มันโคไวด์แกรนิต บริเวณเทือกเขาสูงด้านตะวันตกนี้มีบริเวณที่ราบระหว่างเขาและทางน้ำแยกมากมาย หากได้มีการสำรวจในรายละเอียดอาจพบแหล่งแร่ดีบุกหรือแร่อื่น ๆ ที่หินแกรนิตเป็นตัวนำพาขึ้นมา

ทองแดง แร่ทองแดงที่พบส่วนใหญ่เป็นแร่มาอาโคดีไซต์สีเขียว มักพบเป็นแร่ทุติยภูมิเคลือบตามผิวยอแตกหรือแทรกอยู่ในเนื้อหิน แร่ทองแดงอีกชนิดหนึ่งที่พบคือ แร่คาลโคไรต์ทองเหลือง แต่สีผงละเอียดเป็นสีดำเขียว แร่ทองแดงมีประโยชน์โดยนำมาถลุงเอาโลหะทองแดงเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ แหล่งแร่ธาตุทองแดงในจังหวัดกำแพงเพชรพบว่ามีอยู่ 3 แห่ง ในบริเวณอำเภอนราทรราชย์ แต่ยังไม่มีการสำรวจรายละเอียด ได้แก่บริเวณเขาแก้ว ประมาณกิโลเมตรที่ 509 ตามถนนวังเจ้า-ตาก ซึ่งเป็นแนวต่อเนื่องกับเขาคะเนา ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือและต่อเนื่องกับเขาหนองบัว จังหวัดตาก ทางตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณตะวันออกของเขาคะเนาและบริเวณตะวันตกของเขาทอนซึ่งอยู่ทางตะวันออกของเขาคะเนาประมาณ 5 กิโลเมตร

ตะกั่ว ได้เคยมีการพบแร่ตะกั่วกาลีน่าเป็นผลึกแบบลูกเต๋าเล็ก ๆ ปะปนอยู่กับสายแร่แคลไซต์ในหินปูนโป่งน้ำร้อน แต่ยังไม่พบแหล่งที่เป็นसानแร่หรือบริเวณที่มีแร่มาก ๆ ซึ่งชาวบ้านได้เคยนำเอาแร่ตะกั่วนี้มาหลอมทำเป็นลูกปืน

ทองคำ เคยมีการร่อนและขุดหาทองคำตามห้วยในบริเวณบ้านบ่อคำ ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองกำแพงเพชรไปทางตะวันตกเฉียงใต้ประมาณ 15 กิโลเมตรและอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเขาลับงา ทางฝั่งตะวันออกของคลองสวนหมาก

ทัลก์ มีสีเทาอ่อน ขาวนวล เนื้ออ่อน เล็บขุดเป็นรอยได้และรู้สึกลื่นมือ ใช้ทำแป้งผัดหน้า เครื่องปั้นดินเผา ยางรถยนต์ ทำสีกระเบื้องมุงหลังคา กระจก ดินสอ และใช้ทำเครื่องสุขภัณฑ์ เป็นต้น แหล่งแร่ทัลก์นี้พบอยู่ทางด้านตะวันตกของเขาลับงา ซึ่งเป็นเขาเตี้ย ๆ แร่ไฟโรซิลไลต์ แร่ไฟโรซิลด์ สีขาว เขียวอ่อนและน้ำตาลมีความวาวแบบมุก เนื้ออ่อน มีลักษณะคล้ายกับแร่ทัลก์ ใช้ในการทำอิฐทนไฟ เครื่องสุขภัณฑ์ เครื่องปั้นดินเผา ปูนซีเมนต์ขาว และลูกถ้วยไฟฟ้า เป็นต้น แหล่งแร่ไฟโรซิลด์พบในบริเวณคลองกุ่มทับ ตำบลหัววัว อำเภอนราทรราชย์

น้ำมันดิบและแก๊สธรรมชาติ พบที่อำเภอลานกระบือ ภายใต้อำเภอของ บริษัทไทยเซลล์เอ็กซ์พลอชันแอนด์โปรดักชั่น จำกัด โดยมีบริเวณที่สำรวจพบแล้วคือ บ้านคลอง สุขแสน บ้านผักบึง บ้านปลักไม้ดำ บ้านโคกมะตูม บ้านปากทุ่ง และบ้านโนนหลวง ทั้งหมดอยู่ใน เขตอำเภอลานกระบือ แหล่งน้ำมันดิบ แก๊สธรรมชาติ ที่อำเภอลานกระบือ ทำการผลิตน้ำมันดิบ ในเดือน มกราคม 2526 ทำการผลิตเพื่อผลิตน้ำมันไปแล้วจำนวน 5 หลุม เริ่มแรกมีปริมาณ การผลิต 3500 บาร์เรลต่อวัน ปัจจุบันการผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 20,000 บาร์เรลต่อวัน ส่วนแก๊สที่เกิดขึ้นผลิตได้วันละ 20-30 ล้านลูกบาศก์ฟุต การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้นำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงป้อนโรงจักร ไฟฟ้าซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งน้ำมันสิริกิติ์

1.3.2 ดิน

ก. ในภาคเหนือตอนล่างมีดินหลายประเภทขึ้นอยู่กับลักษณะของดิน และวัตถุต้นกำเนิดดิน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ดินเหนียวที่มีการระบายน้ำเลวมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ถึงสูง ซึ่งได้แก่ ดิน Alluvial Soil เป็นดินที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของน้ำจืดน้ำเค็มมาทับถม ลักษณะ พื้นทรายเรียบหรือสูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นลูกคลื่นเล็กน้อย ดินตะกอนวัตถุน้ำพาตามปกติแล้วมีอยู่เป็น แนวแถบ ๆ ตามสองฝั่งแม่น้ำและสาขาสำคัญของแม่น้ำสายต่างๆ ได้แก่ บริเวณลุ่มน้ำปิง ชม น่าน เนื่องจากสิ่งตกจมทับถมตามบริเวณลุ่มน้ำของแม่น้ำสายต่างๆ เหล่านั้นมาจากแหล่งต่าง ๆ กัน อย่างไรก็ตามดินบริเวณลุ่มน้ำในภาคเหนือตอนล่างชนิดนี้ก็มีความสมบูรณ์สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดินตะกอนวัตถุพาไปในบริเวณลุ่มน้ำ มีความอุดมสมบูรณ์สูงเป็นพิเศษจากมีหินอัคนีพวกที่เป็นกรด ปานกลางและหินมูลฐานปรากฏอยู่ในลุ่มน้ำแถบนั้นด้วย

2) ดินที่มีการระบายน้ำเลวถึงดี ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนถึงดินทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำถึงปานกลาง ได้แก่ Low-Humic Gley ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของน้ำจืดน้ำเค็มมาทับถมกัน ดินชนิดนี้มีระดับน้ำใต้ดินสูง อยู่ในแหล่งการทำนาปลูกข้าว และดิน Gray Pozolic หรือดิน Red Yellow Podzolic ที่มีลูกกรังเกิดปนอยู่ เป็นดินเก่าเกิดจากตะกอนของลำน้ำที่พัด พามาทับถมมาแล้ว พบในพื้นที่หลายแห่งทางตอนเหนือของที่ราบลุ่มภาคเหนือตอนล่างในจังหวัด สุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร

สภาพภูมิประเทศของแหล่งดินเหนียวนี้เป็นพื้นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ สภาพภูมิประเทศเฉพาะแห่งมักเป็นลูกคลื่นซึ่งมีลักษณะสูงต่ำที่หักชันเป็นบางตอน

3) ดินร่วนและดินเหนียวที่มีการระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดีมีความ อุดมสมบูรณ์สูงเป็นดินที่พบในวัตถุต้นกำเนิดที่เป็นดินเหนียวจัด ซึ่งมีกำเนิดแตกต่างกัน โดยทั่วไป วัตถุต้นกำเนิดเหล่านี้ส่วนมากอยู่ร่วมกับหินปูน ดินสอพองและแหล่งตะกอนวัตถุน้ำพาที่ได้มาจากหินปูน ได้แก่

Grumusols ในที่ลุ่มใช้ปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ ถ้าดินในที่สูง กว่าใช้ปลูกพืชไร่ และไม้ผลบางชนิด การไถพรวนและเตรียมดินสำหรับปลูกพืชมักทำได้ยาก พบมากในจังหวัดนครสวรรค์

ดิน Rendzina ส่วนมากพบอยู่ทางตอนใต้ของภาคเหนือ
ตอนล่างแถบด้านตะวันตก คือบริเวณทางตอนใต้ของจังหวัดเพชรบูรณ์

ดิน Brown Forest ซึ่งมีคุณสมบัติค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ใช้
ปลูกพืชไร่กับไม้ผล ตามปกติดินชนิดนี้ถ้าไม่ได้เพาะปลูกจะคลุมไปด้วยป่าเบญจพรรณ

ดิน Red-Brown Earth ซึ่งมีอยู่ตามที่สูง และเป็นดินที่มี
การระบายน้ำดี พบในบริเวณทางตอนใต้ของภาคเหนือตอนล่างคือ บริเวณทางตอนใต้ของจังหวัด
อุทัยธานี นครสวรรค์ เพชรบูรณ์

ดิน Non-Calcic Brown ซึ่งมักเกิดอยู่ในท้องที่ที่มีการ
ระบายน้ำแลว

และ ดิน Grumusols กับดิน Humic Gley ตามปกติ
มักพบตามที่ เป็นแอ่งอยู่ร่วมกับดินตะกอนวัตถุน้ำพาในหุบเขา

สภาพของภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบเรียบไปจนถึงลูกคลื่น
ลอนต่ำ ซึ่งจะมีพื้นที่สูงชันเป็นแห่ง ๆ เนื่องมาจากการเกิดหินโพล์แทรกผิวดินขึ้นมา ส่วนใหญ่เป็น
หินปูน ซึ่งมักทำให้เกิดพื้นที่ลาดชันเร็ว ๆ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่เกือบราบมีดินที่ไม่รวมตัวกันซึ่งเกิดจาก
หินปูน หรืออย่างน้อยก็ได้รับอิทธิพลจากหินปูนปกคลุมอยู่ หินชนิดอื่น ๆ ซึ่งส่วนมากเป็นหินดินดานก็
มีอิทธิพลบ้าง ดังนั้นวัสดุอันเกิดจากหินดินดานจึงอาจเป็นตัวสำคัญของสารซึ่งก่อให้เกิดดินต่าง ๆ
สิ่งตกจมทับถมประเภทตามหินทรายซึ่งเขาตะกอนวัตถุน้ำพามักมีอยู่ตามพื้นที่ที่เป็นแอ่ง

4) ดินร่วนหรือดินทราย ที่มีการระบายน้ำดีถึงดีมาก มีปริมาณ
ของแร่ธาตุที่ละลายตัวง่าย และพวกที่มีคุณสมบัติเป็นด่างน้อย มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำเป็นดินเก่าที่เกิด
จากอิทธิพลของน้ำจืดน้ำเค็มมาทับถม ลักษณะพื้นที่ราบเรียบหรือเป็นลุ่มตอนไปถึงเป็นลูกคลื่นเล็กน้อย
ได้แก่ ดิน Gray Podzolic ซึ่งพบอยู่เป็นบริเวณกว้างตามที่ราบริมฝั่งแม่น้ำทั้งหมด ด้านตะวันตก
และด้านตะวันออกของภาคเหนือตอนล่าง โดยบางส่วนอาจเป็นดินทราย และดินในบริเวณนี้จะ
ปรากฏหินโพล์ขึ้นมาเป็นเขาเตี้ย ๆ และดิน Red Yellow Podzolic พบในบริเวณด้านตะวัน
ออกของภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี นครราชสีมา และทางตอนเหนือของ
จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นดินที่มีการระบายน้ำดีและเป็นดินลึกถึงชั้นของกรวดซึ่งพบอยู่ในที่ราบชั้นบนได้
คั่นกลางที่ราบชั้นบนได้สูง ดินในหน่วยนี้มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินส่วนใหญ่ใช้เพาะ-
ปลูกพืชไร่ โดยผลผลิตจะลดลงทุก ๆ ปี เนื่องจากค้อส ๆ หมดขาดอาหารพืชดินเหล่านี้มักปกคลุม
ไปด้วยป่าดิบแล้ง หรือป่าเต็งรัง หรือป่าเบญจพรรณ เมื่อไม่ได้ทำการเพาะปลูกดินนี้พบอยู่บนที่
ราบสูงตามปกติแล้วสูง 400-2000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล

5) ดินชนิดอื่น ๆ ที่เกิดบนเขา ภูเขาหรือที่ราบสูง ดินชนิดนี้
ส่วนใหญ่พบบนที่ราบสูงชัน และตามยอดของเทือกเขา ซึ่งกระจายอยู่ทางด้านตะวันออกและตะวัน-
ตกของภาค ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี นครราชสีมา ทางตอนเหนือของเพชรบูรณ์และจังหวัดกำแพงเพชร
หน่วยดินชนิดนี้ค่อนข้างสลับซับซ้อนทั้งในด้านลักษณะของดิน และสภาพภูมิประเทศได้แก่ ดิน

Reddish Brown Lateritic บริเวณนี้มีลักษณะภูมิประเทศสูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นลูกคลื่น ถึงเป็นที่ราบขั้นบันไดเรียบและดิน Red-Yellow Podzolic ซึ่งปนอยู่กับดินชนิดอื่นในหมู่ Great Soil Group ส่วนใหญ่เป็นดินชั้น หน่วยดินนี้สำคัญที่สุดในพื้นที่ที่เป็นเนินเขาของภาค ความสูงต่ำของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขาที่ชัน แต่มีที่ราบสูงซึ่งในภาคเหนือตอนล่างมีดินชนิดนี้มากที่สุด กระจายอยู่บริเวณที่สูงและที่ลาดชัน ทางตอนเหนือด้านตะวันออกและตะวันตกของภาค ดิน Red-Yellow Podzolic นี้ ความลึกของดินและปริมาณหินที่ปะปนไปจะแปรผันไปตามกับความลาดชันของพื้นที่ ชนิดของดินดานและภูมิอากาศ ดินที่เกิดความสูงชันส่วนใหญ่เป็นพวกหินปูนอย่างหยาบ มีดิน Red Brown Earth อยู่บ้างพบในบริเวณทางตอนใต้ของภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ พื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดอุทัยธานี พื้นที่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดเพชรบูรณ์

ข) ลักษณะดินในจังหวัดกำแพงเพชรมีหลายชนิดด้วยกันแบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้ดังนี้

- 1) Alluvial Soils เป็นดินเหนียวระบายน้ำเลวที่ดินอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง มีอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มริมแม่น้ำปิง
- 2) Low-Humic Gley เป็นดินร่วนหรือดินทรายระบายน้ำเลวที่ดินอุดมสมบูรณ์ถึงปานกลาง พบในบริเวณทางด้านตะวันออกของจังหวัด
- 3) Gray Podzolic เป็นดินร่วนหรือดินทรายที่มีการระบายน้ำดีถึงดีมากมีปริมาณแร่ธาตุละลายตัวง่ายดินอุดมสมบูรณ์ต่ำได้แก่ บริเวณตลอดแนวกลางของจังหวัด
- 4) Red Yellow Pod Soils เป็นดินเหนียว และดินร่วนระบายน้ำดี ดินอุดมสมบูรณ์ต่ำ ได้แก่ บริเวณทางด้านตะวันตกของจังหวัด
- 5) Basic Pock เป็นดินชนิดอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นบนภูเขาทางด้านตะวันตกของจังหวัด

1.3.3 แหล่งน้ำธรรมชาติและการชลประทาน

ก. แหล่งน้ำธรรมชาติในภาคเหนือตอนล่าง

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือตอนล่างทางตอนเหนือของภาคเป็นที่สูงลาดชันตอนกลางกลางของภาคเป็นที่ราบลุ่ม ดังนั้นการระบายน้ำจึงไหลจากทิศเหนือไปทิศใต้ แหล่งน้ำธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำและห้วย แหล่งน้ำที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่

1) แม่น้ำปิง เป็นลำน้ำที่สำคัญของบริเวณด้านทิศตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง ในฤดูน้ำหลากในสมัยก่อนช่วยสร้าง ความอุดมสมบูรณ์ให้แก่พื้นที่ราบสองฝั่งของจังหวัดกำแพงเพชร เมื่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำที่อำเภอสามเงา จังหวัดตาก เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ทำให้ที่ราบบริเวณนี้ขาดแคลนน้ำและตะกอนดิน ที่อุดมสมบูรณ์ดังแต่ก่อน

2) แม่น้ำยม ต้นน้ำอยู่ในจังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พื้นที่ราบลุ่มระหว่างแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านเป็นบริเวณกว้างขวาง และมีความอุดมสมบูรณ์ที่สามารถปลูกข้าวได้ดี เป็นที่ราบลุ่มต่ำที่สุดที่มักเกิดน้ำท่วมเป็นประจำ

3) แม่น้ำน่าน ต้นน้ำอยู่ในจังหวัดน่าน ไหลผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าที่อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ทางบริเวณตะวันออกของแม่น้ำ เป็นพื้นที่ลาดเอียงตะกอนรูปพัดที่ไหลจากเขตภูเขาเพชรบูรณ์มาบรรจบกันที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นลุ่มดินตะกอนที่ต่อเนื่องกัน (Alluvium Aprons) แล้วจึงไหลมาบรรจบกับแม่น้ำยมทางใต้

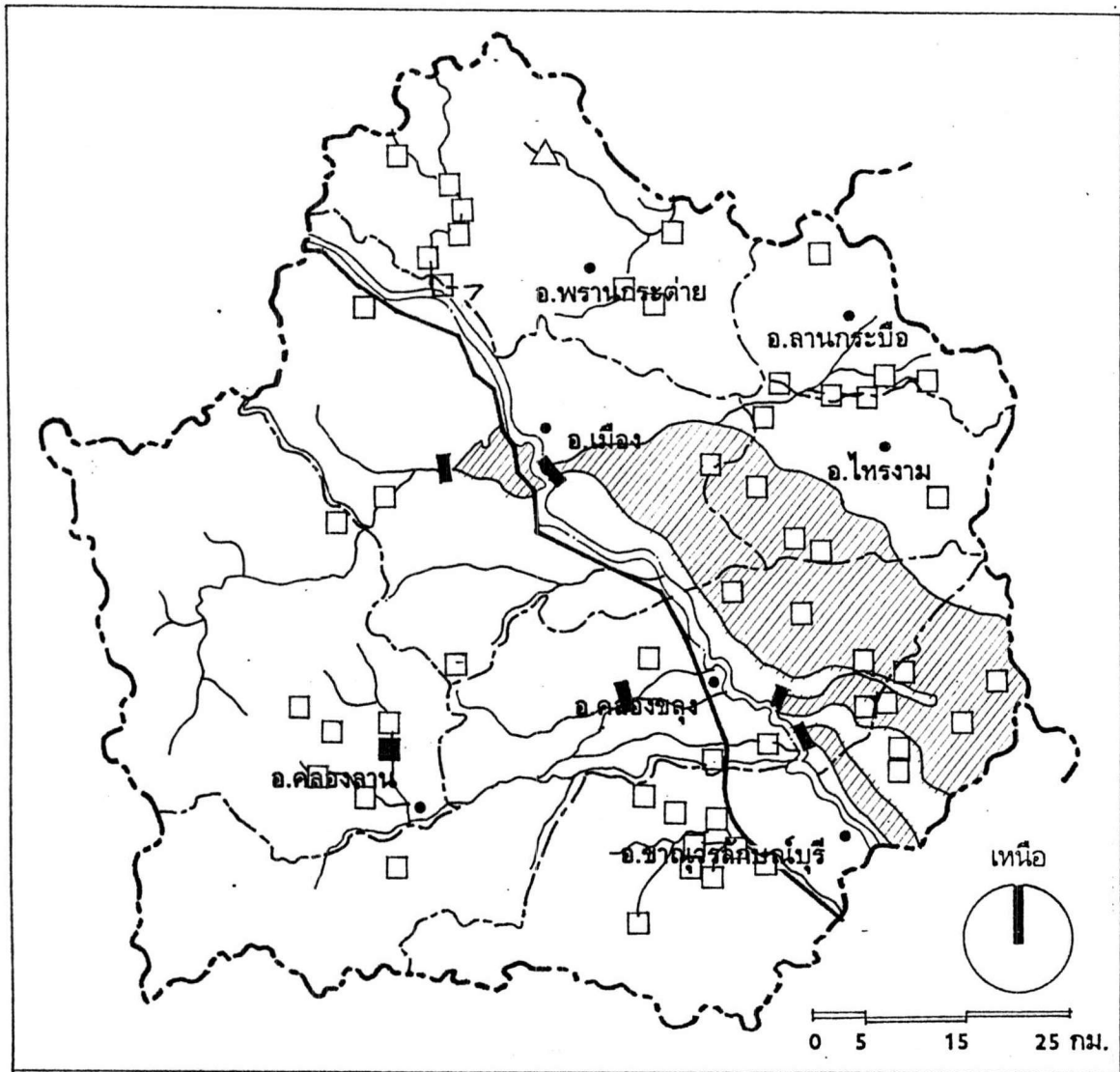
4) แม่น้ำป่าสัก เป็นแม่น้ำที่สำคัญที่สุดทางด้านตะวันออกของภาค ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาโคยไหลผ่านพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านอำเภอหล่มสัก อำเภอหนองไผ่ อำเภอวังสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ ตลอดแนวจังหวัดเพชรบูรณ์ จากเหนือลงใต้ในฤดูฝน หากมีฝนชุกน้ำจะท่วมฝั่งและทำให้เกิดอุทกภัยตามบริเวณชายฝั่งแม่น้ำทั้งสองข้างอยู่เสมอ ส่วนในฤดูแล้งน้ำจะตื้นเขินขาดตอนเป็นช่วง ๆ และมีน้ำไม่เพียงพอสำหรับการทำการเกษตร

5) แม่น้ำสะแกกรัง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากทิวเขาม่วงในจังหวัดกำแพงเพชร ไหลผ่านอำเภอสว่างอารมณ์ อำเภอกันทรังษีและอำเภอเมืองอุทัยธานี แล้วไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ที่อำเภอมนรมณ์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านอำเภอห้วยเสลา เกิดจากทิวเขาในอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อำเภอหนองฉาง และอำเภอกันทรังษี นอกจากลำน้ำดังกล่าวแล้วยังมีลำน้ำต่าง ๆ อีก เช่น ห้วยขาแข้ง ห้วยกระเสี้ยว และห้วยกระเวน





ข. แหล่งน้ำธรรมชาติในจังหวัดกำแพงเพชร

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญที่สุดคือ เปรียบเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของจังหวัดคือ แม่น้ำปิง ซึ่งเริ่มเข้าสู่จังหวัดที่บ้านวังเจ้า อำเภอเมือง แล้วไหลลงทางใต้ผ่านอำเภอเมือง อำเภอคลองขลุง อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี ไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่อำเภอปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

นอกจากนี้มีคลองที่สำคัญ 2 คลอง คือคลองสวนหมากมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาด้านตะวันตกที่กั้นแดนระหว่างจังหวัดกำแพงเพชรกับจังหวัดตากไหลผ่านท้องที่อำเภอคลองลาน และอำเภอเมืองไหลลงสู่แม่ปิงที่บ้านนครชุม อำเภอกำแพงเพชร และอีกคลองหนึ่ง คือคลองขลุงมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาขุนसानในอำเภอคลองลานไหลผ่านอำเภอคลองขลุง ไปลงแม่น้ำปิงที่ตัวอำเภอคลองขลุง



สัญลักษณ์

-  พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้ว
ปีงบประมาณ 2529
-  โครงการชลประทานขนาดกลาง
-  โครงการชลประทานขนาดเล็ก
-  โครงการชลประทานขนาดเล็ก
ที่กำลังก่อสร้างในปี 2530

แสดง

โครงการชลประทาน จ.กำแพงเพชร

ที่มา :

แผนที่

4.3

ตาราง 4.2 สรพจำนวนโครงการ ปริมาณเก็บน้ำและพื้นที่จะได้รับประโยชน์
เป็นรายจังหวัดที่สร้างเสร็จแล้วถึงสิ้นปีงบประมาณ 2532

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวนโครงการ	เก็บน้ำ (ล้าน ม. ²)	พื้นที่จะได้รับประโยชน์ (ไร่)
1.	พิษณุโลก	49	3.66	84,727
2.	อุดรดิตถ์	28	3.55	28,560
3.	สุโขทัย	48	2.82	97,210
4.	กำแพงเพชร	81	0.11	219,100
5.	พิจิตร	51	-	329,500
6.	นครสวรรค์	86	1.57	421,650
7.	เพชรบูรณ์	58	3.42	146,550
8.	อุทัยธานี	110	5.63	365,650
รวม		511	15.24	1,692,947

ที่มา :

ค. การชลประทานในภาคเหนือตอนล่างและจังหวัดกำแพงเพชร
ทางด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบชลประทานน้ำ รัฐบาลจัด
ทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินและใต้ดิน สร้างเขื่อนและฝายเพื่อการเกษตรและผลิตพลังงาน
ไฟฟ้าและร่วมมือกับประชาชนปรับปรุงระบบชลประทานราษฎร์ของภาค การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบ
การชลประทานเพื่อการเกษตรนั้นแบ่งออกเป็น 3 วิธีการ คือ การชลประทาน การใช้น้ำ
ใต้ดินหลายบริเวณ ตัวอย่างเช่น อ่างเก็บน้ำสวรรคโลก สุโขทัย และการทำฝนเทียม งานชลประทาน
ในภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยเขื่อนกั้นน้ำขนาดใหญ่ เขื่อนระบายน้ำ ฝายอีกเป็นจำนวนมาก งาน
ชลประทานขนาดเล็กเช่น อ่างเก็บน้ำ ฝายทดน้ำ งานชุดคลอง งานระบายน้ำ งานป้องกันน้ำเค็ม
และงานปรับปรุงพื้นที่ดินเค็มเพื่อการเพาะปลูกนั้น นอกจากจะใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรกรรม
แล้ว ยังใช้เพื่อการผลิตไฟฟ้าด้วย เช่น งานเขื่อนสิริกิติ์ โครงการใช้น้ำเหล่านี้ล้วนเป็นรูปแบบ
การพัฒนาของภาค

การจัดแหล่งน้ำในภาคเหนือตอนล่าง ก็คือในบริเวณที่ราบเจ้า-
พระยาตอนบนที่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมีแม่น้ำที่สำคัญไหลผ่านที่ราบเจ้าพระยาตอนบนนี้ทางตะวันตก
ได้แก่ แม่น้ำปิง ทางด้านตะวันออกได้แก่ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำปิงมีเขื่อนกั้นน้ำใน
จังหวัดตากและ แม่น้ำน่าน มีเขื่อนสิริกิติ์ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ปิดกั้นลำน้ำไว้
ได้ปริมาณมาก เป็นเขื่อนอเนกประสงค์ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าบรรเทาอุทกภัยและการทอดและสงน้ำ
เพื่อการเกษตรกรรม เขื่อนทั้งหมดมีความสำคัญต่อการจัดแหล่งน้ำ ซึ่งจะเป็ผลต่อการสร้าง
เขื่อนยกระดับน้ำในแม่น้ำสู่คลองชลประทาน โดยชุดผ่านเข้าไปในพื้นที่เฉพาะในที่ราบเจ้าพระยา
ตอนบนได้ทั้งหมด ซึ่งจะเพิ่มพื้นที่และผลผลิตทางเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีเขื่อนนเรศวร ซึ่ง
เป็นเขื่อนเพื่อการชลประทานซึ่งปิดกั้นลำน้ำน่านในจังหวัดพิษณุโลก เป็นเขื่อนขนาดใหญ่สามารถส่ง

ไปพื้นที่เกษตรจำนวน 287,000 ไร่ ในเขตจังหวัดนิษุโลก นิจิตร์ และนครสวรรค์ และช่วยเหลือปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ซึ่งเป็นปัญหาเนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีที่ลุ่มหนอง บึงมากมาย นอกจากนี้ยังมีโครงการเพิ่มแหล่งน้ำด้วยการสูบน้ำเข้ามาช่วย เช่น โครงการหนองปลาหมอ ในจังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีการชลประทานในบริเวณลุ่มน้ำป่าสัก เจ้าพระยา สะแกกรัง ห้วยทับเสลา

สำหรับการชลประทานในจังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่การเกษตรที่อยู่ในเขตชลประทานรวม 471,000 ไร่ โดยอยู่ในเขตอำเภอคลองขลุงมากที่สุด 128,500 ไร่ รองลงมาได้แก่อำเภอกำแพงเพชร 115,500 ไร่ อำเภอไทรงาม 40,500 ไร่ และอำเภอลานกระบือ 5,000 ไร่

โครงการชลประทานขนาดกลางในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ที่ก่อสร้างเสร็จแล้วถึงปีงบประมาณ 2530 ได้แก่ โครงการคลองวังบัว ฝายท่ากระดาน และโครงการคลองหนองขวัญ โครงการคลองวังยาง และโครงการคลองวังไทร ในอำเภอคลองขลุง และอ่างเก็บน้ำป่าบาง อำเภอพรานกระต่าย

1.3.4 ป่าไม้

ก. พืชพรรณธรรมชาติภาคเหนือตอนล่าง สามารถแบ่งตามชนิดของป่าไม้ได้เป็น 2 ชนิด คือ

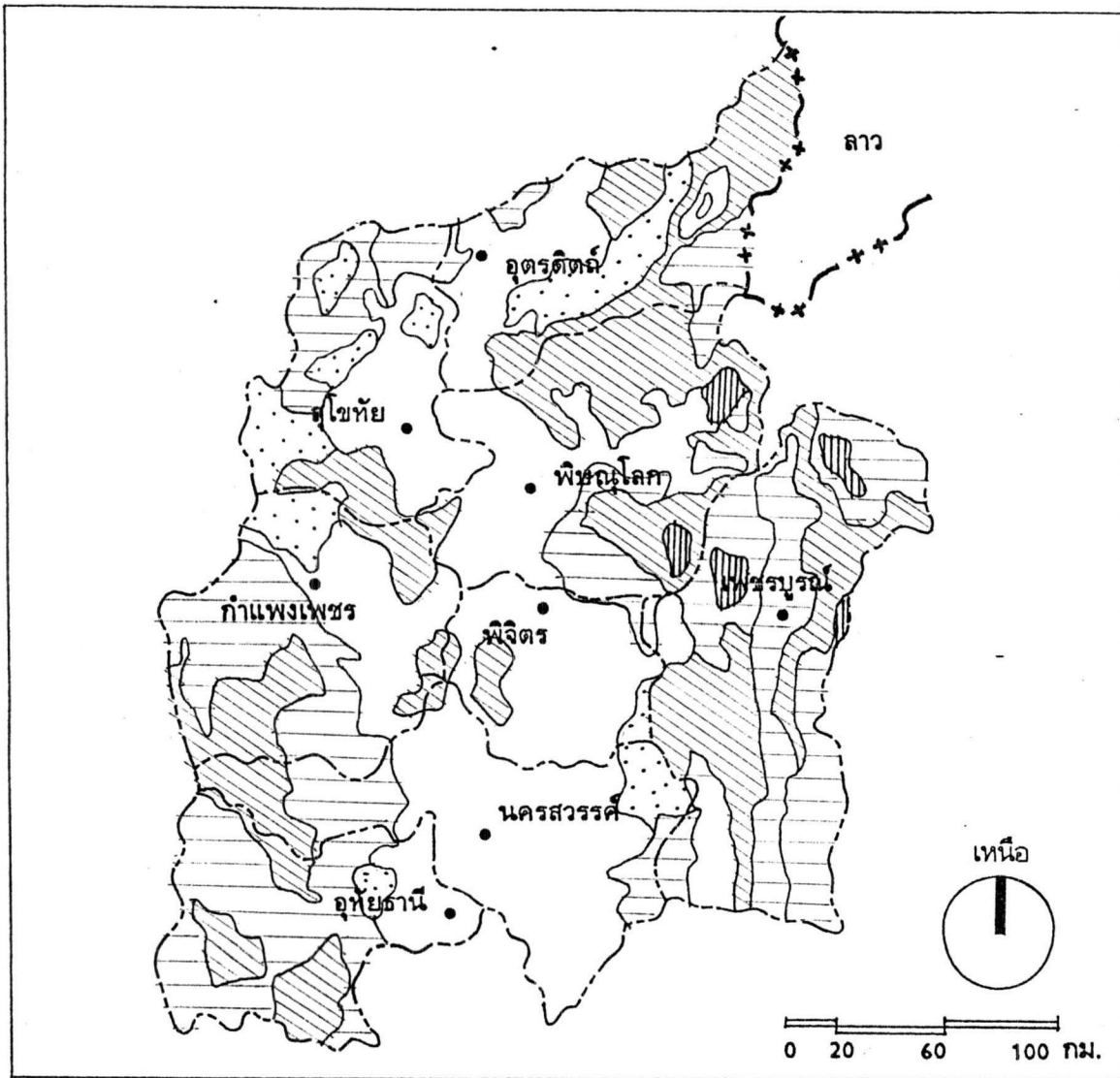
1) ป่าใบเขียวตลอดปี(ป่าดงดิบ) ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

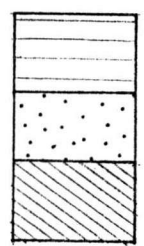
1.1) ป่าใบเขียวตลอดปีหรือป่าดงดิบ จะพบในบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสัก ก็คือ บริเวณด้านตะวันออกของภาค ซึ่งก็อยู่ในพื้นที่บางส่วนของตะวันออกของจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดนิษุโลก จังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งบริเวณอุทยานแห่งชาติแม่วังก์จังหวัดอุทัยธานี บริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ห้วยขาแข้ง

1.2) ป่าสน ป่าสนจะขึ้นในบริเวณที่สูงจากระดับน้ำทะเล 700-1000 เมตรขึ้นไป และบางครั้งจะพบขึ้นปะปนอยู่กับป่าแดงหรือป่าเต็ง-รัง ในภาคเหนือตอนล่างนี้จะพบป่าชนิดนี้ขึ้นน้อยมากคือบางส่วนของด้านตะวันออกของจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดนิษุโลก และบริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว

2) ป่าผลัดใบ คือ ป่าเบญจพรรณและป่าแดงหรือป่าเต็ง-รัง มีอยู่ทั่ว ๆ ไปและในดินทุกชนิด ไม่ว่าจะ เป็นพื้นที่ราบหรือที่เป็นภูเขาแต่มีจะไม่ค่อยขึ้นอยู่ในภูมิประเทศที่ความสูงต่ำกว่า 1,000 เมตร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

2.1) ป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ ป่าชนิดนี้จะมีไม้สักขึ้นปะปนอยู่ทั่วไปตลอดทั้งภาคทางด้านตะวันออกของภาคพบในบริเวณจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดนิษุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ทางด้านตะวันตกของภาคพบในบริเวณบางส่วนของจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี



<p>สัญลักษณ์</p>  <p>ป่าเบญจพรรณ ป่าแพะ ป่าโคก ป่าดิบชื้น</p>	
<p>แสดง สถานป่าไม้ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง</p>	
ที่มา :	แผนที่ 4.4

2.2) ป่าแพะหรือป่าแดงหรือป่าโคกหรือป่าเต็ง-รัง ป่าบริเวณนี้ปกคลุมพื้นที่บริเวณด้านตะวันตกของจังหวัดสุโขทัย ตอนบนของจังหวัดกำแพงเพชร ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก

สภาพป่าไม้ที่รักษารป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2514 ปรากฏว่ามีอยู่มากเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมดมีทั้งป่าดิบ ป่าสน ป่าเบญจพรรณ ป่าแพะแต่จากการสำรวจสภาพป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2530 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ได้ลดลงมากคือมีอยู่เล็กน้อยตามบริเวณรอบ ๆ ของภูมิภาคทั้งด้านตะวันตก ตะวันออก และทางตอนเหนือของภาค เนื่องจากความเจริญเติบโตทางด้านเทคโนโลยี การเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้ความต้องการที่จะใช้ประโยชน์ในปริมาณมากกว่าการผลิตธรมคทำให้มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการขาดแคลนที่ทำกินของประชากรทำให้มีการบุกรุกทำลายป่าไม้ในอัตราสูงมาก จากการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในปี 2529 พบว่าพื้นที่ป่าไม้ถือครองถูกบุกรุกมีประมาณร้อยละ 46.50 ของพื้นที่ทั้งหมด

ข. สภาพป่าไม้ในจังหวัดกำแพงเพชร

ป่าไม้ในจังหวัดกำแพงเพชรแบ่งออกเป็น 4 ประเภทคือ

- 1) ป่าดงดิบ(ป่าดิบเขียว) มีเล็กน้อย พบในบริเวณทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอชาลวาลักษณ์บุรี
- 2) ป่าสน พบในบริเวณด้านตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันตกเฉียงใต้ ของจังหวัดคือในอำเภอรบือ อำเภอนรากรต่าย อำเภอไทรงาม อำเภอคลองขลุง
- 3) ป่าเบญจพรรณ พบในบริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่ทางตอนเหนือของอำเภอนรากรต่าย
- 4) ป่าแพะ เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดพบมากในทางด้านตะวันตกของจังหวัด ในพื้นที่อำเภอ อำเภอคลองลาน อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี

ปัจจุบันป่าไม้ในจังหวัดกำแพงเพชรถูกทำลายมาก เหลืออยู่เพียงทางด้านตะวันตกของจังหวัด ซึ่งบริเวณนี้ได้แก่ บริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติคลองลานและแม่วังค์ ป่าไม้ที่ยังเหลืออยู่ในส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่เนินภูเขาที่มีพื้นที่ร้อยละ 26 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ป่าส่วนใหญ่จะอยู่แถบบริเวณอำเภอคลองลาน ซึ่งมีอุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง คืออุทยานแห่งชาติคลองลาน อุทยานแห่งชาติแม่วังค์ และอุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า เป็นที่ป่าสงวนแห่งชาติในจังหวัดกำแพงเพชรตามกฎหมายกระทรวงทั้งหมด 9 แห่งรวมเนื้อที่ 3,275,980 ไร่ หรือ 9,241.57 ตารางกิโลเมตร จำแนกได้ดังนี้

- 1) ป่าหนองเสือโคร่ง และป่าหนองแถม อำเภอนรากรต่าย เนื้อที่ 10,138.75 ไร่ หรือ 12.67 ตารางกิโลเมตร
- 2) ป่าแม่ระกา อำเภอเมืองกำแพงเพชร และอำเภอนรากรต่าย เนื้อที่ 202,500 ไร่ หรือ 324 ตารางกิโลเมตร



- 3) ป่าคลองวังเจ้าและป่าคลองลาน อำเภอเมืองกำแพงเพชร เนื้อที่ 751,956 ไร่ หรือ 1,203.13 ตารางกิโลเมตร
- 4) ป่าไทรตริงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร เนื้อที่ 7,913 ไร่ หรือ 12.66 ตารางกิโลเมตร
- 5) ป่าเขาเขียว-เขาสว่าง และป่าคลองห้วยทราย อำเภอเมืองกำแพงเพชร และอำเภอนรากระด้าง เนื้อที่ 195,125 ไร่ หรือ 312.20 ตารางกิโลเมตร หรือ 312.20 ตารางกิโลเมตร
- 6) ป่าคลองชลุงและป่าแม่วงศ์ อำเภอคลองขลุง และอำเภอชาลวาลักษณ์บุรี เนื้อที่ 776,312 ไร่ หรือ 1,242.10 ตารางกิโลเมตร
- 7) ป่าหนองหลวง อำเภอนรากระด้าง เนื้อที่ 113,300 ไร่ หรือ 181.28 ตารางกิโลเมตร
- 8) ป่าคลองสวนหมาก และป่าคลองชลุง อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอคลองลานและอำเภอคลองขลุงเนื้อที่ 717,500 ไร่ หรือ 1,148 ตารางกิโลเมตร
- 9) ป่าหนองคล้า และป่าดงฉัตร อำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอลานกระบือ อำเภอไทรงาม อำเภอคลองขลุง และอำเภอชาลวาลักษณ์บุรี เนื้อที่ 501,206 หรือ 801.93 ตารางกิโลเมตร

นอกจากนี้ยังมีป่าที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2528 ให้รักษาเป็นป่าถาวรของชาติอีก 1 ป่า คือ ป่าหนองคล้า-คลองเรือ เนื้อที่ประมาณ 514,825 ไร่

1.3.5 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ก. แหล่งท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนล่าง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนล่าง มีความสมบูรณ์ด้วยองค์ประกอบของทรัพยากรที่มีคุณค่าทางด้านธรรมชาติ ได้แก่ ภูมิประเทศทั้งดงมรกตประกอบด้วยป่าไม้ ภูเขา ลำธาร และน้ำตกที่มีชื่อเสียง รวมทั้งเป็นแหล่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เป็นระยะเวลาช้านาน ซึ่งปรากฏในรูปแบบของสถาปัตยกรรม ศิลปและวัฒนธรรมที่เด่นชัด ทรัพยากรเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ แหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนล่างแบ่งตามประเภทมี 3 ประเภทดังนี้

1.1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะความงามของธรรมชาติ สามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ลักษณะภูมิประเทศตลอดแนวด้านตะวันออกและตะวันตกของภาคตั้งแต่นั้นที่ฝั่งตะวันตกของจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชร เรื่อยมาจนถึงจังหวัดนครสวรรค์ และอุทัยธานี และพื้นที่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก และเพชรบูรณ์เป็นภูเขาและที่สูง ทำให้เกิดลักษณะภูมิประเทศ จำพวกน้ำตก ถ้ำ ที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ประกอบกับเขตภูเขาและที่สูงทางด้านตะวันตกของภาคปกคลุมด้วย

ตาราง 4.3 แหล่งท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนล่าง

จังหวัด	ประเภทธรรมชาติ	ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณคดี	ประเภทศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม
กำแพงเพชร	เขาสัน วนอุทยานน้ำตกคลองลาน น้ำคลองไหล อุทยานแห่งชาติคลองลาน อุทยานแห่งชาติแม่วังค์ อุทยานแห่งชาติคลองวังเจ้า	อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เขตรักษาพันธุ์ เมืองเก่านอกเขตอุทยานฯ นิทรรศน์สถานแห่งชาติ	งานนบพระเล่นเพลง งานสารทไทย และเทศกาลกล้วยไม้ ประเพณีสงกรานต์ก่อเจดีย์ทรายน้ำไหล
นครสวรรค์	เขาวรรณารบบรรพต (เขากบ) บึงบรเห็ด	วัดจอมคีรีนาคพรต	ประเพณีแห่เจ้า (งานเทศกาลตรุษจีน)
สุโขทัย	โครงการชลประทานแก่งหลวง น้ำตกพรานกลาง เนื้อ, น้ำตกสายรุ้ง	อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย นิทรรศน์สถานแห่งชาติรามคำแหง ศาลาพระแม่ย่าเนินประสาธพระร่วง วัดพระศรีมหาธาตุ อุทยานประวัติ ศรีวิชัยนาลือ วัดเจดีย์เจ็ดแถว	ประเพณีลอยกระทง เผาเทียนเล่นไฟ
พิษณุโลก	สวนรุกชาติสกุโกณทยาน อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง น้ำตกแก่งซอง	วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	
พิจิตร	บึงสีไฟ ไร่ปี่เหิน, อุทยานแห่งชาติเขาค้อ	วัดท่าหลวง วัดโพธิ์ประทับช้าง พระปรางค์วัดแจ้ง	การแข่งขันเรือประจำปี
อุทัยธานี	เขาสระแกริง ถ้ำเขาพระยาพายุเรือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	อนุสาวรีย์สมเด็จพระปฐม พระปรางค์วัดแจ้ง เมืองกาจุง	ประเพณีตักบาตรเทโว
อุตรดิตถ์	เขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยานแห่งชาติสักใหญ่ น้ำตกแม่ฮ่อม	หลวงปู่เพชร วัดพระอินทร์บาทยกุล พระบรมธาตุยกุล	เมืองลับแล

ที่มา : ข้อมูลการตลาด ของจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด จึงมีการกำหนดพื้นที่ป่าเขาส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ เขตวนอุทยานฯ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาพื้นที่ทางการชลประทานในเขตภาคเหนือตอนล่างซึ่งมีอยู่หลายโครงการ ยิ่งก่อให้เกิดพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อใช้พักผ่อนหย่อนใจในลักษณะของอ่างเก็บน้ำและบึง เช่น บึงบอระเพ็ด, บึงสีไฟ, อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ และโครงการชลประทานแก่งหลวง เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติในเขตภาคเหนือตอนล่างมีอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 23 แห่ง

1.2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณคดี โบราณสถานและสถาปัตยกรรม คือแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงถึงศิลปะ และสถาปัตยกรรมของคนในท้องถิ่นตั้งแต่โบราณ ความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละยุคสมัย ตลอดจนศาสนสถานต่าง ๆ ที่เป็นสถานที่ใช้ประกอบศาสนกิจ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณคดีของภาคเหนือตอนล่างมีประมาณ 21 แห่ง

1.3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมคือ แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี หัตถกรรม และศิลปะพื้นบ้านอันเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ของภาคเหนือตอนล่างมีอยู่ด้วยกันประมาณ ๓๕ แห่ง

1.4 การใช้ที่ดิน

เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นป่าไม้มากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัดซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัด ในพื้นที่เขตอำเภอคลองลาน ลักษณะโดยทั่วไปฝั่งตะวันตกนี้จะเป็นป่าเขาสูงสลับซับซ้อน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตที่ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ และป่าสงวนแห่งชาติ อย่างไรก็ตามป่าสงวนแห่งชาติในส่วนนี้เกือบทั้งหมดถูกบุกรุก ทำลาย จับจองเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรม ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนาจากชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้อพยพย้ายถิ่นจากพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ ประกอบกับในเขตภูเขาสูงของจังหวัดกำแพงเพชรนี้แต่เดิมมีชาวไทยภูเขาต่าง ๆ อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่อาศัย เฝ้าป่าและทำไร่เลื่อนลอยอยู่เป็นจำนวนมากอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า ในปี 2531 จังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ทั้งที่บ้านเขตอุทยานแห่งชาติและป่าสงวนแห่งชาติ 1,402,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.1 ของพื้นที่ทั้งหมด แตกต่างจากในปี 2528 ซึ่งมีพื้นที่ป่า 2,958,800 ไร่ หรือร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด และปี 2527 มีพื้นที่ป่าไม้ 1,616,000 ไร่ หรือร้อยละ 30 ของพื้นที่ พื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลายไป เนื่องจากใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่ พืชสวนและนาข้าวโพดพื้นที่ป่าจะอยู่ในพื้นที่บริเวณลาดชัน ส่วนนาข้าวส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง และทางด้านตะวันออกของจังหวัดป่าไม้ ในเขตด้านตะวันตกของจังหวัดนี้เอง เป็นตัวก่อให้เกิดความสมบูรณ์แก่ฝั่งตะวันออกโดยแปรรูปเป็นแม่น้ำลำคลองตามธรรมชาติ เป็นพื้นที่ประมาณ 30,932 ไร่ รวมกับพื้นที่แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น 753 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดร้อยละ 0.6 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตาราง 4.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดกำแพงเพชร พ.ศ. 2527, 2529

	ปี 2527		ปี 2529		ปี 2531/2529		การเปลี่ยนแปลง ปี 27-31	
	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
เนื้อที่ทั้งหมด	5,379,681	100						
เนื้อที่ป่า	1,616,041	30.0	1,504,696	28.0	1,402,000	26.1	-214,041	-4.0
เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร	2,672,374	49.7	2,813,007	52.3	3,269,000	60.8	596,626	11.1
ที่อยู่อาศัย	40,385	0.8	47,042	0.9	69,000	1.3	28,615	0.5
กนา	1,298,500	24.1	1,484,749	27.6	1,508,000	28.0	209,500	3.9
นาปี	-		1,439,761	26.8	1,403,811	26.1	-	
นาปรัง	-		46,357	0.9	162,566	3.02	-	
อ้อยโรงงาน	295,171	4.9	249,633	4.5	411,192	7.6	116,021	2.2
มันสำปะหลัง	194,317	2.6	165,817	3.1	328,311	6.1	133,994	2.5
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	330,836	6.1	539,192	10.0	390,483	7.6	59,647	1.1
กล้วยไม้	11,993	0.2	-	-	30,523	0.6	18,530	0.3
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	4,208	0.07	3,495	0.06	42,000	0.8	37,792	0.7
เนื้อที่ชลประทานที่สร้างแล้วเสร็จ	370,000	6.9	399,800	7.4				
เนื้อที่แหล่งน้ำ					31,685	0.6		

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ตาราง 4.5 เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณผลิตผลเกษตรกรรม และปริมาณผลิตเฉลี่ยต่อไร่
ของพืชเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนล่าง ปี 2531/2532

	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)			ปริมาณผลผลิต (พันล้าน)			ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (ตัน)		
	ภาคเหนือ ตอนล่าง	กำแพงเพชร	ร้อยชุล	ภาคเหนือ ตอนล่าง	กำแพงเพชร	ร้อยชุล	ภาคเหนือ ตอนล่าง	กำแพงเพชร	ร้อยชุล
ข้าวนาปรัง	895,406	162,566	18.16	605,291	97,509	16.11	7,528	601	7.98
ข้าวนาปี	10,280,643	1,403,811	13.65	3,799,801	620,484	16.33	3,073	447	14.55
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	4,192,996	390,483	9.31	2,072,244	164,844	7.95	3,226	430	13.33
มันสำปะหลัง	827,602	328,311	39.67	2,000,443	819,976	40.99	16,877	2,508	14.86
อ้อยโรงงาน	772,046	411,192	53.26	7,125,552	3,935,667	55.23	70,416	9,572	13.59
ถั่วเขียว	2,077,152	275,883	13.28	7,362,712	31,376	0.43	926	115	12.42
ถั่วเหลือง	1,225,733	192,491	15.70	7,735,695	39,043	0.50	1,461	206	14.10
ถั่วลิสง	74,112	4,681	6.32	17,310	1,031	5.96	1,909	290	15.19
ฝ้าย	197,900	11,095	5.61	51,922	2,723	5.24	1,906	247	12.96
กล้วยไข่		30,523							
รวม	20,543,590	3,211,036	15.63	30,770,970	5,712,653	18.57			

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ของจังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่เกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 60.8 ของพื้นที่ทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี 2527 จำนวน 596,626 ไร่ หรือร้อยละ 11.1 ของพื้นที่ทั้งหมด ในช่วงปีที่ผ่านมาการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกข้าวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวนาปรัง ซึ่งขยายตัวมากในเขตอำเภอเมือง อำเภอคลองขลุง อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี และอำเภอลานกระบือ รองลงมาคือ การขยายพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานเพิ่มขึ้น 116,021 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.2 ของพื้นที่ทั้งหมด ขยายพื้นที่ปลูก 133,994 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5 ของพื้นที่ทั้งหมดสำหรับมันสำปะหลัง กลับมาใช้ผลไม้ประจำจังหวัดขยายพื้นที่เพาะปลูกจาก 11,993 ไร่ เป็น 30,523 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.3 ของพื้นที่ทั้งหมด นอกจากนี้ การขยายตัวของพื้นที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นจาก 40,385 ไร่ในปี 2527 เป็น 69,000 ไร่ในปี 2531 เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 ของพื้นที่ทั้งหมดในอัตราเพิ่มร้อยละ 70.86 หรือเฉลี่ยพื้นที่ขยายร้อยละ 17.7 ต่อปี

1.5 โครงข่ายการคมนาคม

การคมนาคมของภาคเหนือตอนล่างที่ใช้ติดต่อภายในภาคและกับภูมิภาคอื่น ๆ มีการคมนาคมทางบก ทางอากาศและทางน้ำ มีโครงข่ายที่สำคัญดังนี้

1.5.1 การคมนาคมทางบก มี 2 ประเภท คือ การคมนาคมทางถนนและทางรถไฟ

1) การคมนาคมทางถนน มีเส้นทางหลวงแผ่นดินสายหลักของภาคที่สำคัญคือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก ทางด้านตะวันตกของภาค จากกรุงเทพมหานครผ่านเข้าสู่ภาคเหนือบริเวณจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านจังหวัดกำแพงเพชร ไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงใหม่และมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 110 เชื่อมต่อไปจนถึงชายแดนประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย บริเวณอำเภอแม่สาย ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่เชื่อมภาคเหนือตอนบนกับภาคเหนือตอนล่าง โดยแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 บริเวณจังหวัดสิงห์บุรีผ่านเข้าสู่ภาคเหนือตอนล่างบริเวณจังหวัดนครสวรรค์ ผ่านจังหวัดพิจิตร พิษณุโลก อุดรดิตถ์ ไปสิ้นสุดที่เชียงใหม่ ทางหลวงสาย 101 กำแพงเพชร-สุโขทัย-แพร่-น่าน เป็นทางหลักที่เชื่อมจังหวัดตอนล่างของภาคเหนือตอนล่างกับทางด้านตะวันออกของภาคเหนือตอนบน

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 เป็นเส้นทางการคมนาคมที่เชื่อมโยงจังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เส้นทางนี้เริ่มต้นจากจังหวัดขอนแก่น ผ่านเข้าสู่ภาคเหนือบริเวณจังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และไปสิ้นสุดที่จังหวัดตาก และมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 105 (ทางหลวงเอเซีย) เชื่อมต่อไปจนถึงชายแดนประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย บริเวณอำเภอแม่สอด

- ทางหลวงสาย 225 นครสวรรค์-ชัยภูมิ เป็นเส้นทางสำคัญอีกสายหนึ่งที่เชื่อมภาคเหนือตอนล่างกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นอกจากนี้ทางหลวงแผ่นดินสายหลักข้างต้นแล้วยังมีทางหลวงแผ่นดินที่
เชื่อมโยงจังหวัดต่าง ๆ ภายในภาคที่สำคัญ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 102, 111, 113,
115, 177 และหมายเลข 21 เป็นต้น

จังหวัดกำแพงเพชร มีระบบการคมนาคมขนส่งเพียงทางเดียวคือ
ทางถนน ไม่มีบริการด้านการรถไฟ และเครื่องบิน ส่วนทางน้ำที่เคยใช้ในอดีต ปัจจุบันยกเลิก
ไปโดยปริยาย เนื่องจากความล่าช้า และสิ้นเปลืองเวลาเดินทาง ทางด้านการคมนาคมขนส่ง
ทางบก มีถนนหลักเชื่อมการคมนาคมขนส่งระหว่างจังหวัด 6 สายด้วยกันได้แก่

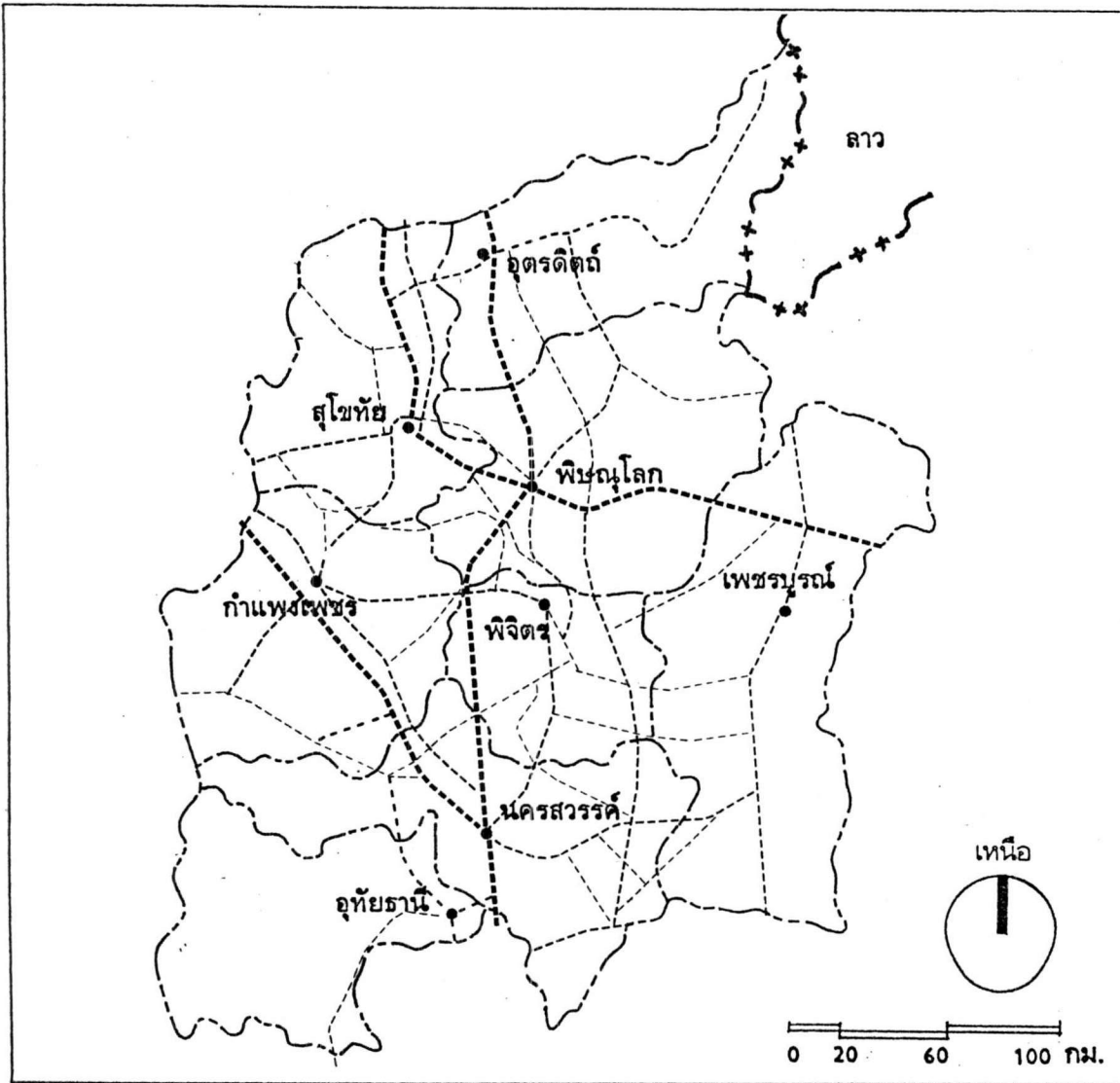
สายที่	94	กรุงเทพ-กำแพงเพชร
สายที่	114	นครสวรรค์-อำเภอคลองขลุง
สายที่	119	นครสวรรค์-อำเภอขลุง
สายที่	172	กำแพงเพชร-สุโขทัย
สายที่	185	กำแพงเพชร-พิจิตร
สายที่	193	กำแพงเพชร-พิษณุโลก

ทางหลวงจังหวัด

- หมายเลข 1074 สายแยกบ้านสลกบาตร ถึงริมแม่น้ำปิง อำเภอชาลุม-
วรลักษบุรี ระยะทาง 9.34 กม.
- หมายเลข 1074 สายทางเข้าอำเภอคลองขลุง ระยะทาง 1.83 กม.
- หมายเลข 1076 สายทางเข้าบ้านท่าพุทรา ระยะทาง 0.43 กม.
- หมายเลข 1078 สายบ้านห้วยยาง-นครชุม ระยะทาง 6 กม.
- หมายเลข 1079 สายทางเข้าบ้านหนองปลิง ระยะทาง 5.67
- หมายเลข 1116 สายนครชุม หนองแดน เด่นคา ระยะทาง 50 กม.
สายยางสูง ระหาร ระยะทาง 14 กม.
- หมายเลข 1109 สายวังเจ้า โละโคะ ระยะทาง 74 กม.
- หมายเลข 1065 สายนรานกระต่าย บางระกำ ระยะทาง 36.76 กม.
- หมายเลข 1117 สายทางเข้าคลองลาน อัมพาง ระยะทาง 135 กม.
- หมายเลข 1084 สายกำแพงเพชร บ้านป่าพุทรา อำเภอชาลุมวรลักษบุรี
ระยะทาง 70 กม.

เส้นทางรถโดยสารประจำทางภายในจังหวัดมี 7 สาย คือ

สายที่	111	กำแพงเพชร-ชาลุมวรลักษบุรี
สายที่	112	กำแพงเพชร-ลานกระบือ
สายที่	2190	สลกบาตร-ปางมะค่า
สายที่	2274	ลานกระบือ-สลกบาตร



สัญลักษณ์ ----- ทางหลวงแผ่นดิน ----- ทางหลวงจังหวัด ----- ถนน รพช.	
แสดง โครงการข้ามถนนในเขตภาคเหนือตอนล่าง	
ที่มา :	แผนที่ 4.6

สายที่	2198	กำแพงเพชร-คลองลาน
สายที่	2245	สลกบาตร-บ้านบึงบาน
สายที่	2266	คลองลาน-บ้านเขาชนกัน

นอกจากนี้ยังมีเส้นทางเดินรถขนาดเล็กรับส่งผู้โดยสารภายในจังหวัด 21 สาย ในปี 2530 จังหวัดกำแพงเพชรมียานพาหนะซึ่งจดทะเบียนประกอบกิจการขนส่งรวมทั้งสิ้น 4,129 คัน แยกเป็น รถบรรทุกส่วนบุคคล 3,225 คัน รถโดยสารส่วนบุคคล 6 คัน รถโดยสารประจำทาง 348 คัน และรถโดยสารขนาดเล็ก 550 คัน

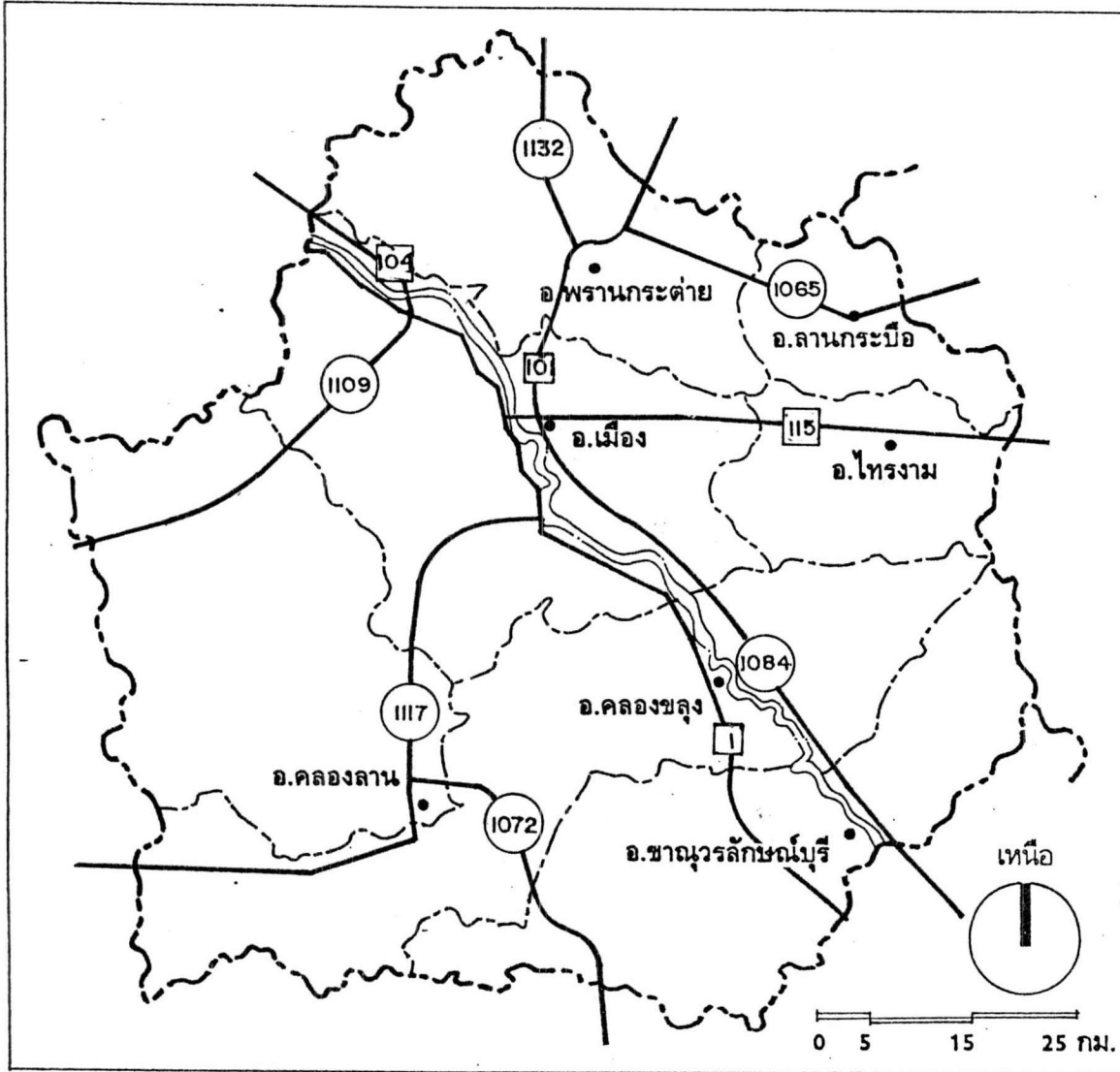
2) การคมนาคมทางรถไฟ เส้นทางคมนาคมรถไฟสายเหนือมีเส้นทางเดินรถผ่านบริเวณตอนกลางของภาคชานกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงตลอดจากภาคกลางจรดภาคเหนือตอนบน โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานครผ่านเข้าสู่ภาคเหนือตอนล่างบริเวณจังหวัดนครสวรรค์ พิษณุโลก ไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงใหม่ สถานีปลายทางระยะห่างจากกรุงเทพฯ 645 กิโลเมตร มีสถานีรับส่งผู้โดยสารในภาคเหนือตอนล่างที่สำคัญได้แก่ นครสวรรค์ ชุมแสง ตะพานหิน นิจิตร พิษณุโลก อุดรดิตถ์

นอกจากนี้ในอนาคตภาคเหนือตอนล่างจะสามารถเชื่อมโยงได้โดยตรงกับพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (ไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร) โดยแยกออกที่ชุมทางบ้านภาชีไปแก่งคอย เพราะการรถไฟฯ จะก่อสร้างทางรถไฟสายคลองสิบเก้า-แก่งคอย เพื่อเชื่อมต่อกับทางรถไฟสายตะวันออกได้โดยตรง



1.5.2 การคมนาคมทางอากาศ ในภาคเหนือตอนล่างมีสนามบินพาณิชย์อยู่เพียงแห่งเดียว คือที่จังหวัดพิษณุโลก มีเส้นทางการบินติดต่อกับกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้มีโครงการที่จะก่อสร้างสนามบินที่จังหวัดสุโขทัยและเพชรบูรณ์

1.5.3 การคมนาคมทางน้ำ

การคมนาคมของภาคเหนือตอนล่างใช้เพื่อการขนส่งผลิตผลทางการเกษตรเป็นหลัก เส้นทางสำคัญได้แก่ แม่น้ำน่านจากอุตรดิตถ์ถึงนครสวรรค์ ผ่านจังหวัดพิษณุโลก ชุมชนเมืองนิจิตร ตะพานหิน บางมูลนาค ชุมแสง และแม่น้ำเจ้าพระยา จากนครสวรรค์สู่อ่าวไทย การทางคมนาคมโดยกรมเจ้าท่าได้ดำเนินการพัฒนาการคมนาคมทางน้ำ เพื่อการพัฒนาขนส่งทางน้ำภายในประเทศประกอบด้วย การปรับปรุงร่องน้ำในลำน้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่จังหวัดอ่างทองถึงนครสวรรค์ และในลำน้ำผ่านจังหวัดนครสวรรค์ถึงอำเภอตะพานหิน จังหวัดนิจิตร รวมทั้งการก่อสร้างท่าเรือ และโรงพักสินค้า พื้นที่วางสินค้าที่จังหวัดนิจิตร และที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดนิจิตร



สัญลักษณ์

-  ทางหลวงจังหวัด
-  ทางหลวงแผ่นดิน

แสดง

ทางหลวงในจังหวัดกำแพงเพชร

ที่มา :

กรมทางหลวง
พ.ศ. 2534

แผนที่

4.7



1.6 สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

1.6.1 สาธารณูปโภค

1.6.1.1 การไฟฟ้า

ปัจจุบันการไฟฟ้าแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การผลิตกระแสไฟฟ้า ดำเนินงานโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ซึ่งแยกการดำเนินงานออกเป็น 2 เขต คือ เขตการไฟฟ้านครหลวงและเขตการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การผลิตกระแสไฟฟ้า ใน พ.ศ. 2528 ภาคเหนือมีกำลังการผลิตกระแสไฟฟ้าติดตั้งรวมทั้งสิ้น 369,953 เมกะวัตต์ ต้นกำเนิดกระแสไฟฟ้าเป็นพลังน้ำ สำหรับแหล่งผลิตไฟฟ้าที่มีอยู่ในภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ แหล่งผลิตไฟฟ้าเขื่อนภูมิพลมีกำลังผลิต 710 เมกะวัตต์ เป็นสายไฟแรงสูงผ่านจังหวัดกำแพงเพชรมายังจังหวัดนครสวรรค์ แหล่งผลิตไฟฟ้าเขื่อนสิริกิติ์ กำลังผลิต 500 เมกะวัตต์ เป็นสายส่งไฟแรงสูงมายังจังหวัดพิษณุโลก และแยกไปทางจังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดนครสวรรค์ โดยผ่านจังหวัดนิจิตร และแหล่งไฟฟ้าโครงการแม่น้ำปิงตอนล่าง กำลังผลิต 2x20 MW สุดท้ายคือ แหล่งผลิตไฟฟ้านานกระบือ ติดตั้งกั้นหินก๊าซจากจังหวัดกำแพงเพชรส่งไปยังจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย อุดรดิตถ์ นิจิตร เพชรบูรณ์

ศักยภาพด้านการผลิตของจังหวัดกำแพงเพชร อยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณการใช้กระแสไฟฟ้าของประชากรต่อรายสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของภาคประมาณ 82.4 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง การให้บริการด้านกระแสไฟฟ้ามีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของผู้

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละของหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ รายอำเภอในจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2532

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด	จำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้	ร้อยละของหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้
เมือง	174	154	88.00
คลองขลุง	140	125	89.29
พรานกระต่าย	93	79	84.95
ไทรงาม	58	51	87.93
ลานกระบือ	57	41	71.93
คลองลาน	40	25	62.50
ชาวมวล	144	94	65.25
รวม	707	569	80.48

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532

บริโภค แต่การให้บริการยังไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่ทั่วทั้งจังหวัดกำแพงเพชร ตลอดจนพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองได้รับกระแสไฟฟ้าจากแหล่งกำเนิดไฟฟ้า เขื่อนภูมิพลจังหวัดตากจ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับอำเภอต่าง ๆ ทุกอำเภอ ซึ่งแต่เดิมอำเภอชาวุฒารักษาบริการกระแสไฟฟ้าของจังหวัดนครสวรรค์ ปัจจุบันการไฟฟ้าจังหวัดกำแพงเพชรได้ขยายกำลังการผลิตขึ้น จึงเปลี่ยนมาอยู่ในความรับผิดชอบจากการไฟฟ้าจังหวัดกำแพงเพชร

สำหรับจำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ในจังหวัดกำแพงเพชรนั้น อัตราส่วนเฉลี่ยของจำนวนหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าในแต่ละอำเภอเท่ากับร้อยละ 80.48 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศที่สำนักงานสถิติแห่งชาติกำหนดไว้ในปี 2530 เท่ากับร้อยละ 87 นั้นหมายถึงการให้บริการทางด้านกระแสไฟฟ้ายังกระจายไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ อำเภอที่ได้รับการบริการด้านกระแสไฟฟ้าเพียงพอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอลองของ และอำเภอทรายงาม

ปี 2532 ประเภทผู้ใช้ที่ใช้กระแสไฟฟ้ามากที่สุด คือ ประเภทที่อยู่อาศัย มีจำนวนผู้ใช้ 53,840 หน่วย หรือร้อยละ 96.2 ของจำนวนผู้ใช้ทั้งหมด จำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้สูงสุดคือ 3.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 59.65 ของจำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้ทั้งหมด และมีจำนวนเปลี่ยนแปลงการใช้กระแสไฟฟ้าสูงสุดเช่นเดียวกับรองลงมาได้แก่ การใช้ในการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ซึ่งมีการเพิ่มจำนวนกระแสไฟฟ้าที่ใช้มากขึ้นเป็นอันดับสอง นั้นคือผลจากการเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วของประชากรในเขตเมือง และมีการเพิ่มหรือขยายกิจการทางด้านการค้าและบริการมากขึ้น ทำให้เกิดความต้องการที่จะใช้กระแสไฟฟ้ามากขึ้นทุก ๆ ปี

ตาราง 4.7 สถิติเกี่ยวกับการไฟฟ้าจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2531 และ 2532

ประเภทผู้ใช้	จำนวนผู้ใช้				จำนวนหน่วยที่ใช้ (ล้านหน่วย)					
	2531	ร้อยละ	2532	ร้อยละ	2531	ร้อยละ	2532	ร้อยละ	จำนวนเปลี่ยนแปลง	อัตราเพิ่ม
ที่อยู่อาศัย	46706	95.92	53840	96.21	2.77	57.83	3.40	59.65	0.63	22.74
ธุรกิจขนาดเล็ก	1505	3.09	1555	2.78	0.83	17.33	0.88	15.44	0.05	66.26
ธุรกิจขนาดใหญ่	10	0.02	11	0.02	0.14	2.92	0.16	2.81	0.02	14.28
ธุรกิจเฉพาะอย่าง	2	0.004	2	0.003	0.11	2.30	0.12	2.10	0.01	9.09
อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	22	0.04	25	0.04	0.49	10.23	0.52	9.12	0.03	6.12
อุตสาหกรรมขนาดกลาง	2	0.004	3	0.005	0.06	1.25	0.16	2.81	0.10	116
สาธารณูปโภค, ประปา	5	0.01	5	0.008	0.03	0.63	0.04	0.70	0.01	33.33
ส่วนราชการ	311	0.64	354	0.63	0.32	6.68	0.37	6.49	0.05	15.62
ผู้นำเพื่อการเกษตร	11	0.02	13	0.02	0.03	0.63	0.02	0.35	-0.01	-33.33
ไฟฟ้าชั่วคราว	116	0.24	152	0.27	0.01	0.21	0.03	0.53	0.02	200
รวม	48690	100	55960	100	4.79	100	5.70	100	0.91	18.99

ตาราง 4.8 สถิติการใช้ไฟฟ้า ภายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2528

จังหวัด	การไฟฟ้า (แห่ง)	กระแสไฟฟ้าที่ผลิต1000kw.h.	ร้อยละ	กระแสไฟฟ้าที่ใช้1000kw.h.	ร้อยละ	จำนวนผู้ใช้(ราย)	ร้อยละ	กระแสไฟฟ้า:1000kw.h.
กำแพงเพชร	15	54,290	13.92	49,830	7.57	35,992	7.00	1.38
นครสวรรค์	25	-	-	152,072	23.10	89,077	17.34	1.71
พิษณุโลก	19	126,862	32.53	116,669	17.72	61,524	11.98	1.89
สุโขทัย	11	60,345	15.47	56,338	8.56	47,014	9.15	1.20
พิจิตร	23	75,814	19.44	54,812	8.33	52,000	10.12	1.05
เพชรบูรณ์	25	-	-	125,505	19.07	136,987	26.67	0.91
อุทัยธานี	11	-	-	41,418	6.29	44,098	8.58	0.94
อุตรดิตถ์	19	72,642	18.63	61,645	9.36	47,025	1.31	1.31
รวม	148	389,953	100.00	658,289	100.00	513,717	100.00	-
เฉลี่ย	18.5	-	-	82,286.5	-	64,214.63	-	1.29

ที่มา : สถิติภาคเหนือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.6.1.2 การประปา

การจัดหาน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค แบ่งเขตการดำเนินงานออกเป็น 2 เขต คือ เขตเมืองและเขตชนบท สำหรับการจัดหาน้ำสะอาดในเขตเมือง ปัจจุบันดำเนินการโดยการประปาส่วนภูมิภาคหรือการประปาท้องถิ่น ภายใต้การควบคุมของกรมโยธาธิการ ส่วนการจัดหาน้ำสะอาดในเขตชนบทนั้นดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลหลายหน่วยงาน เช่น กองน้ำบาดาล กรมทรัพยากรธรณี กองประปาชนบท และกองสุขาภิบาล กรมอนามัย กองประปาภูมิภาคกรมโยธาธิการ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท และกรมการปกครอง เป็นต้น

ในปี 2528 จังหวัดนครสวรรค์มีอัตราการกำลังการผลิตสูงสุด คือ 12,001,200 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ในขณะที่จังหวัดนิจิตรสามารถผลิตน้ำประปาได้สูงสุดคือ 4,062,971 ลูกบาศก์เมตรต่อปีและจังหวัดอุทัยธานีมีจำนวนน้ำประปาจำหน่ายสูงสุด 9,841.154 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ส่วนจำนวนผู้ใช้บริการของจังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนสูงสุดในเขตภาคเหนือตอนล่าง คือ 18,552 ราช หรือร้อยละ 26.45 ของจำนวนผู้ใช้ทั้งหมดในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ตาราง 4.9 สถิติ ประปา ราชจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง ปี 2528

จังหวัด	จำนวนที่ทำการประปา	กำลังการผลิต (ลบ.ม./ปี)	จำนวนที่ผลิตได้ (ลบ.ม./ปี)	จำนวนที่จำหน่าย (ลบ.ม./ปี)	จำนวนผู้ใช้ (ราช)	ร้อยละ
กำแพงเพชร	5	1,752,000	1,541,040	1,244,116	3,561	5.08
นครสวรรค์		12,001,200	778,141	532,636	18,552	26.45
นิจิตร		5,767,000	4,062,971	2,041,270	8,410	11.99
พิษณุโลก		4,993,200	-	-	12,453	17.76
เพชรบูรณ์		6,640,080	3,997,383	2,169,256	7,846	11.19
สุโขทัย		5,460,700	3,658,090	2,128,951	10,110	14.42
อุตรดิตถ์		876,000	-	-	5,145	7.34
อุทัยธานี		1,752,000	1,241,000	9,841,154	4,050	5.77
รวม		39,242,180	15,278,625	17,957,383	70,130	100

ที่มา : สถิติภาคเหนือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ปี 2532 ในเขตเทศบาลของภาคเหนือตอนล่าง เทศบาลเมืองนครสวรรค์ เทศบาลเมืองพิษณุโลก และเทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีปริมาณน้ำที่ผลิตได้เท่ากับ 7,540,216 และ 6,933,600 และ 1,884,452 ลูกบาศก์เมตรต่อปีตามลำดับ สำหรับเทศบาลเมืองกำแพงเพชรมีการจำหน่ายให้กับผู้ใช้บริการ 1,202,863 ลูกบาศก์เมตรต่อปี มีจำนวนผู้ใช้บริการ 3,764 ราย เมื่อเทียบกับเขตเทศบาลอื่นในเขตภาคเหนือตอนล่างพบว่า มีระดับการบริการอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

พื้นที่การให้บริการด้านการประปาของจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเท่านั้น หมายถึงการบริการทางด้านนี้ยังไม่สามารถให้บริการกระจายครอบคลุมพื้นที่นอกเขตเทศบาลได้มาก จะกระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาลซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้า บริการ การบริหารราชการ และมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น

ตาราง 4.10 สถิติการประปา ในเขตเทศบาลของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี 2532

พื้นที่เทศบาล	ปริมาณน้ำที่ผลิตได้ (ลบ.ม./ปี)	ปริมาณน้ำที่จำหน่าย (ลบ.ม./ปี)	จำนวนผู้ใช้ (ราย)	ปริมาณน้ำที่ผลิตได้ต่อผู้ใช้ (ลบ.ม.ต่อรายต่อปี)
เมืองกำแพงเพชร	1,884,452	1,202,863	3,764	500.65
เมืองนครสวรรค์	7,540,216	7,497,183	14,375	524.54
เมืองชุมแสง	698,824	390,469	2,056	339.89
ตำบลตาคลี	1,011,708	950,445	3,468	291.73
เมืองอุตรดิตถ์	1,707,173	1,492,098	5,082	335.93
ตำบลศรีพนมมาศ	82,570	79,234	506	163.18
เมืองอุทัยธานี	1,277,500	1,235,157	4,795	266.42
เมืองพิษณุโลก	6,933,600	5,174,620	15,823	438.20
รวม	21,136,043	18,022,069	49,869	423.83

ที่มา : รายงานประจำปี งานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

1.6.1.3 การสื่อสาร โทรคมนาคม และการโทรศัพท์

การสื่อสารและโทรคมนาคม ดำเนินการโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ให้บริการในด้านไปรษณีย์ภัณฑ์ บริการโทรคมนาคมและบริการทางการเงิน อำเภอส่วนใหญ่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีที่ทำการไปรษณีย์รับจ่ายซึ่งสามารถให้บริการทั้งด้านไปรษณีย์ภัณฑ์ โทรคมนาคมและด้านการเงิน สำหรับจังหวัดกำแพงเพชร มีการให้บริการทางด้านการสื่อสาร ทางไปรษณีย์โทรเลขกระจายอยู่ครบทุกอำเภอ เป็นจำนวน 32 แห่ง ดำเนินการโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย 9 แห่ง และเอกชนดำเนินการ 23 แห่ง การบริการด้านการสื่อสารทางไปรษณีย์โทรเลขนั้น มีศูนย์กลางของจังหวัดอยู่ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลทำหน้าที่รวบรวมก่อนส่งต่อไปยังที่ทำการไปรษณีย์อื่นเมื่อเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 2.58 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยต่อคนของภาคเหนือตอนล่างซึ่งเท่ากับ 3.53 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความจำเป็นในการใช้บริการทางด้านนี้น้อย ประกอบกับจำนวนที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขยังไม่ได้กระจายไปทั่ว เพื่อให้บริการอย่างสะดวก เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในเขตภาคเหนือตอนล่าง

การบริการด้านโทรศัพท์ ดำเนินการโดยองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยทำหน้าที่ให้บริการโทรศัพท์ต่างประเทศแยกเป็นบริการโทรศัพท์ท้องถิ่นและบริการโทรศัพท์ทางไกลภายในประเทศ ส่วนการบริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศนั้นจะต้องผ่านชุมสายโทรศัพท์นิคมโลก ซึ่งจะส่งต่อไปยังการสื่อสารและโทรคมนาคมกรุงเทพฯ เพื่อติดต่อผ่านดาวเทียมในปี 2528 เขตภาคเหนือตอนล่างมีชุมสายโทรศัพท์รวม 21 ชุมสาย จำนวนหมายเลขรวม 27,332 เลขหมาย จำนวนศูนย์รวม คู่สาย โดยมีชุมสายนิคมโลกเป็นศูนย์กลาง จังหวัดที่มี

ตาราง 4.11 สถิติบริการโทรศัพท์ จำแนกตามประเภทการใช้ของจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2527-2532

ปี พ.ศ.	จำนวนชุมสาย	จำนวนเลขหมายที่มี	จำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่า							การเปลี่ยนแปลง	
			ธุรกิจ	บ้าน	สาธารณะ	ราชการ	ท.ศ.ท.	รวม	ร้อยละ	จำนวนเพิ่ม	อัตราเพิ่ม/ปี(ร้อยละ)
27	1	1,000	510	345	2	99	14	975	97.5	577	144.9
28	1	3,072	507	425	7	105	14	1,158	37.7	183	18.8
29	1	3,072	804	749	27	116	17	1,713	55.8	555	47.9
30	1	3,072	841	796	31	133	19	1,820	59.2	107	6.2
31	2	4,224						2,058	48.7	238	13.1
32	2	4,224	994	1097	46	117	14	2,328	55.1	270	13.1

ที่มา : ข้อมูลปี 2527-2530 สถิติภาคเหนือ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลปี 2531 และ 2532 ข้อมูลการตลาด จังหวัดกำแพงเพชร ปี 2531-2532

จำนวนเลขหมายมากที่สุดและมีจำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่าสูงสุดคือ พิษณุโลก นครสวรรค์ ตามลำดับ สำหรับจังหวัดกำแพงเพชรมีจำนวนเลขหมายโทรศัพท์ 4224 เลขหมาย หมายเลขที่มีผู้เช่า 2,328 เลขหมาย คิดเป็นร้อยละ 55.1 ของจำนวนเลขหมายทั้งหมดโดยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 270 เลขหมาย หรือร้อยละ 13.1 ซึ่งถือว่ามีบริการทางด้านนี้ในระดับปานกลาง ในเขตภาคเหนือตอนล่างนี้มีศูนย์กลางการให้บริการทางด้านสื่อสารทางโทรศัพท์อยู่ 2 แห่ง คือ จังหวัด นครสวรรค์และจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดกำแพงเพชรมีการพัฒนาการให้บริการทางด้านโทรศัพท์เพิ่มขึ้นทุกปีจากปี 2527 ถึง 2532 มีจำนวนเลขหมายเพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 3,224 เลขหมายจำนวนเลขหมายที่เช่าเพิ่มขึ้น 1,353 เลขหมาย เฉลี่ยเพิ่มขึ้น 270 เลขหมายต่อปี ทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดพบแหล่งน้ำที่อำเภอ ลานกระบือ ทำให้มีความต้องการและความจำเป็นในการใช้โทรศัพท์มากขึ้น ดังนั้นในปี 2531 จึงได้เปิดชุมสายเพิ่มใหม่อีก 1 แห่ง ที่อำเภอลานกระบือ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอ เมืองร้อยละ 96.18 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้ในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรและสาขาภิบาลนครชุม เกือบทั้งหมด อันดับรองลงมาได้แก่ อำเภอลานกระบือ คิดเป็นร้อยละ 3.14 ของจำนวน เลขหมายที่มีผู้เช่าทั้งหมด

ตาราง 4.12 จำนวนเลขหมายโทรศัพท์ จำแนกตามประเภทการใช้ และจำนวนที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข รายอำเภอในจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ. 2532

อำเภอ	จำนวนเลขหมายที่มีผู้เช่า						จำนวนที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข		
	ธุรกิจ	ที่อยู่อาศัย	สาธารณะ	ราชการ	ทศท.	รวม	การสื่อสาร แห่งประเทศไทย	เอกชน ดำเนินการ	รวม
เมือง	959	1070	28	170	12	2,239	2	7	9
ชาวมุขบุรี	-	-	3	-	-	3	2	6	8
คลองขลุง	-	-	4	-	-	4	1	4	5
พรานกระต่าย	-	-	4	-	-	4	1	3	4
ไทรงาม	-	-	2	-	-	2	1	1	2
ลานกระบือ	35	27	2	7	2	73	1	1	2
คลองลาน	-	-	3	-	-	3	1	1	2
รวม	994	1097	46	117	14	2,328	9	23	32

ที่มา : ข้อมูลการตลาดจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532
ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขกำแพงเพชร

1.6.2 สาธารณูปการ

1.6.2.1 สาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุข

จำนวนสถานพยาบาลระดับต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง มีรวมทั้งหมด 78 แห่ง 5,287 เตียง ระดับโรงพยาบาลศูนย์ในภาคมี 2 จังหวัด คือ จังหวัด นครสวรรค์ 660 เตียง และจังหวัดพิษณุโลก 743 เตียง รพท. มี 8 แห่ง 2,144 เตียง รพช. 57 แห่ง 1,248 เตียง สถานพยาบาลเอกชนมีที่จังหวัดนครสวรรค์ 5 แห่ง 94 เตียง พิษณุโลก 2 แห่ง 85 เตียง, สุกัทัย 1 แห่ง 8 เตียง อัตราส่วนประชากรต่อเตียงในเขตภาคเหนือตอนล่างเฉลี่ยเท่ากับ 1,000 คนต่อเตียง ในจังหวัดกำแพงเพชร 1,850 คนต่อเตียง นับเป็นจังหวัดที่อัตราส่วนประชากรต่อเตียงสูงสุด จังหวัดที่มีประชากรต่อเตียงต่ำสุด คือ พิษณุโลก อุทัยธานี อุดรดิษฐ์ สุกัทัย และนครสวรรค์ ตามลำดับ

สำหรับสถานพยาบาลบริการสาธารณสุขอื่นในจังหวัดกำแพงเพชร เช่น ส่วนที่ส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งมีสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน และศูนย์โภชนาการเด็ก พบว่า มีน้อยมาก และส่วนมากเป็นของทางราชการ สถานบริการอื่น ๆ เช่น ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 11 แห่ง, ร้านขายยาแผนปัจจุบันเสรี 73 แห่ง ร้านขายยาแผนโบราณ 95 แห่ง นอกจากการให้บริการสาธารณสุขแบบมีสำนักงานแล้วยังมีสาธารณสุขเคลื่อนที่ด้วย

บุคคลากรด้านสาธารณสุข

จำนวนเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์และสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2531 พบว่าในภาคเหนือตอนล่าง มีแพทย์จำนวน 476 คน ทันตแพทย์ 57 คน พยาบาล 3,023 คน พยาบาลผดุงครรภ์ 842 คน และเภสัชกร 84 คน สัดส่วนบุคคลากรทางการแพทย์ต่อจำนวนประชากรเท่ากับประชากร 10,171 คนต่อแพทย์ 1 คน สำหรับจังหวัดกำแพงเพชร แพทย์ 1 คนต่อประชากร 19,917 จะเห็นว่าต่ำที่สุดของภาค จังหวัดที่มีสัดส่วนแพทย์ต่อประชากรที่สามารถให้บริการได้สูงกว่าสัดส่วนเฉลี่ยของภาค ได้แก่ พิษณุโลก นครสวรรค์ และอุทัยธานี ตามลำดับ

1.6.2.2 การศึกษา

เมื่อนิยามอัตราส่วนครูต่อจำนวนนักเรียนในเขตภาค

เหนือตอนล่าง พบว่าจังหวัดกำแพงเพชรมีการให้บริการทางการศึกษาอยู่ในระดับดีพอสมควรมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1: 18 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของภาค คือ 1:20 ในขณะที่อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ยในเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในเขตภาคเหนือตอนล่างคือ 1:22 และเช่นเดียวกันกับอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องของจังหวัดกำแพงเพชร 127 คนต่อห้อง เท่ากับค่าเฉลี่ยของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง

ตาราง 13 แสดงจำนวนสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ปี 2531

จังหวัด	รวม		กระทรวงสาธารณสุข								กระทรวงอื่นๆ		เอกชน	
			รพศ.		รพท.		รพช.		รพ.สาขา					
	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง	แห่ง	เตียง
นครสวรรค์	18	1,167	1	660	-	-	10	250	1	5	1	150	5	94
อุทัยธานี	6	370	-	-	1	300	5	70	-	-	-	-	-	-
กำแพงเพชร	8	348	-	-	1	258	7	90	-	-	-	-	-	-
สุโขทัย	10	651	-	-	2	473	7	170	-	-	-	-	1	8
พิษณุโลก	12	1,118	1	743	-	-	8	140	-	-	1	150	2	85
พิจิตร	8	510	-	-	1	340	7	170	-	-	-	-	-	-
เพชรบูรณ์	8	591	-	-	1	301	7	290	-	-	-	-	-	-
รวม	78	5,287	2	1403	8	2144	57	1248	1	5	2	300	8	187

ตาราง 14 จำนวนบุคลากรทางสาธารณสุข ในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ของจังหวัดในเขต ภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ. 2531

ประเภท	รวม	นครสวรรค์	อุทัยธานี	กำแพงเพชร	อุตรดิตถ์	สุโขทัย	พิษณุโลก	นิจิตร	เพชรบูรณ์
	5,293,813	1,072,876	295,809	643,763	452,264	582,849	767,350	547,901	931,001
แพทย์	476	134	34	34		54	124	46	50
ทันตแพทย์	57	17	3	5		9	13	5	5
เภสัชกร	84	22	6	10		11	22	6	7
พยาบาลวิชาชีพ	1,523	423	123	142		179	368	134	154
พยาบาลเทคนิค	1,500	291	143	186		224	237	192	227
ผดุงครรภ์	842	199	88	63		214	7	118	153
พนักงานอนามัย/เจ้าพนักงานสาธารณสุข	932	185	82	89		195	70	105	206
รวม	5,414	1,271	479	529		886	841	488	802
จำนวนสถานพยาบาล	78	18	6	8	8	10	12	8	8
จำนวนเตียง	5,287	1,167	370	348	538	651	1,118	510	591
จำนวนประชากรต่อเตียง	1,001	919	799	1,850	841	895	686	1,074	1,575
แพทย์ต่อประชากรจังหวัด	10,171	8,006	18,934	18,934	-	10,793	6,188	11,910	18,620



ในระดับจังหวัด พบว่าการให้บริการด้านการศึกษาใน ส่วนของปริมาณบุคคล นับว่ามีเพียงพอ ในระดับประถมและมัธยมมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนเฉลี่ย 1:19 โดยอำเภอที่มีอัตราบริการที่สูงที่สุดคือ อำเภอคลองขลุง อำเภอคลองลาน และอำเภอขาณุวรลักษบุรี ส่วนในระดับสัทธิบาล พบว่าสัทธิบาลนครชุมและสัทธิบาลปากดง มีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของจังหวัด ยกเว้นสัทธิบาลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองที่มีการบริการบุคคลากรทางการศึกษาดีกว่าอัตราเฉลี่ยของสัทธิบาลอื่น ซึ่งเท่ากับ 1:16

ด้านสถานศึกษาในระดับสูง ในจังหวัดกำแพงเพชรมี 4 แห่ง คือวิทยาลัยเทคนิควิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยครู และวิทยาลัยพาณิชย์การกำแพงเพชร ซึ่งนับว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัด อันมีผลเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงภายในภูมิภาคแล้ว จังหวัดกำแพงเพชรยังขาดแคลนสถานศึกษาในระดับสูงที่สำคัญ เช่น วิทยาลัยอาชีวศึกษา โรงเรียนสารพัดช่างและศูนย์ฝึกวิชาชีพ เป็นต้น เหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในแง่ของการพัฒนาแรงงานฝีมือ การที่ภาครัฐบาลและเอกชนจะร่วมมือกันเพื่อจัดหาการบริการสังคมด้านนี้ เพื่อสนับสนุนนโยบายการพัฒนา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ตาราง 15 แสดงอัตราส่วนครูต่อจำนวนนักเรียน รายจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ปี 2532

จังหวัด	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	อัตราส่วนครู : นักเรียน
กำแพงเพชร	20,814	1,155	1:18
อุตรดิตถ์	13,993	1,005	1:14
พิษณุโลก	14,701	691	1:21
สุโขทัย	11,993	751	1:16
นครสวรรค์	38,435	1,678	1:23
อุทัยธานี	13,669	917	1:15
พิจิตร	17,123	619	1:28
เพชรบูรณ์	32,519	1,511	1:22
รวม	136,247	8,327	1:20

ที่มา : กองราชการส่วนท้องถิ่น, กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย

ตาราง 16 อัตราส่วนห้องเรียนต่อนักเรียน รายจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

จังหวัด	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน	อัตราส่วนห้องเรียน : นักเรียน
กำแพงเพชร	121,082	4,434	1:27
นครสวรรค์	181,580	6,801	1:27
พิจิตร	93,988	3,991	1:24
พิษณุโลก	148,074	5,080	1:29
เพชรบูรณ์	164,227	6,078	1:27
สุโขทัย	114,909	3,830	1:30
อุตรดิตถ์	81,518	3,203	1:25
อุทัยธานี	53,558	2,366	1:23
รวม	905,378	33,417	1:27

ที่มา : กองแผนงาน, กระทรวงศึกษาธิการ

ตาราง 17 แสดงอัตราส่วนครู:นักเรียน รายเทศบาลของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง

เทศบาล	จำนวนประชากร	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	อัตราส่วนครู:นักเรียน
ทม. สุโขทัย	22,637	1,799	68	1:26
ทม. สวรรคโลก	20,366	2,302	107	1:22
ทม. อุดรดิตถ์	34,377	3,310	154	1:21
ทม. ศรีนวมมาศ	4,078	477	25	1:19
ทม. อุทัยธานี	18,875	1,305	88	1:15
ทม. ตะพานหิน	21,076	1,322	60	1:22
ทม. บางมูลนาก	10,908	1,166	59	1:20
ทม. นิจิตร	23,558	1,189	46	1:26
ทม. พิษณุโลก	76,432	2,590	111	1:23
ทต. หล่มสัก	16,859	2,229	98	1:23
ทม. เพชรบูรณ์	27,591	1,125	50	1:23
ทม. กำแพงเพชร	24,381	1,508	70	1:22
ทม. นครสวรรค์	104,345	5,198	216	1:24
ทม. ชุมแสง	12,997	1,113	80	1:14
ทต. ตาคลี	32,116	-	-	-
รวม	450,596	26,633	1,232	1:22

ที่มา : กองราชการส่วนท้องถิ่น, กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : - ไม่มีข้อมูล
 ทม. - เทศบาลเมือง
 ทต. - เทศบาลตำบล

ตาราง 18 จำนวนโรงเรียนและวิทยาลัยของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นรายอำเภอ ปี 2532

อำเภอ	ระดับประถม				ระดับมัธยม				ระดับสูงกว่ามัธยม			
	โรงเรียน	ครู	นักเรียน	ครู:นร.	โรงเรียน	ครู	นักเรียน	ครู:นร.	โรงเรียน	ครู	นักเรียน	ครู:นร.
เมืองกำแพงเพชร	118	1,481	27,861	19	7	331	6,153	18	3	244	3,130	13
ขาณุวรลักษบุรี	97	1,049	20,214	19	4	105	2,387	23				
คลองขลุง	91	778	16,901	22	4	118	2,068	17				
พรานกระต่าย	49	491	7,312	15	1	37	520	14				
ลานกระบือ	31	262	4,929	19	2	49	1,041	21				
ไตรงาม	31	384	6,569	18	1	32	415	13				
คลองลาน	31	369	7,397	20	1	40	836	21				
รวม	448	4,794	91,183	19	20	712	13,420	19	3	244	3,130	13

ที่มา : สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, จังหวัดกำแพงเพชร

ตาราง 19 แสดงอัตราส่วนครู : นักเรียน ราชอำเภอ จังหวัดกำแพงเพชร

อำเภอ	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	อัตราส่วนครู : นักเรียน
เมืองกำแพงเพชร	37,144	2,056	1:18
ชาวมวล	22,601	1,154	1:20
คลองขลุง	18,969	896	1:21
พรานกระต่าย	7,832	528	1:15
ลานกระบือ	5,970	311	1:19
ไทรงาม	6,984	396	1:18
คลองสำโรง	8,233	409	1:20
รวม	107,733	5,750	1:19

ที่มา : กองวิจัย, สำนักผังเมือง, กระทรวงมหาดไทย

ตาราง 20 ข้อมูลการศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร : จำแนกรายสาขาวิชา ปี 2532

สาขาวิชา	อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนนักเรียน	จำนวนครู	อัตราส่วนครู:นักเรียน
ลานกระบือ	ลานกระบือ	5,100	1,526	77	1:20
ปากดง	เมืองกำแพงเพชร	7,760	775	35	1:22
นครชุม	เมืองกำแพงเพชร	21,575	4,026	187	1:22
คลองแม่ลํา	เมืองกำแพงเพชร	7,690	1,199	75	1:16
พรานกระต่าย	พรานกระต่าย	18,552	8,433	520	1:16
ไทรงาม	ไทรงาม	7,714	770	33	1:23
ท่ามะเขือ	คลองขลุง	7,145	643	40	1:16
ท่าพุทรา	คลองขลุง	5,752	343	19	1:18
คลองขลุง	คลองขลุง	7,010	497	25	1:20
ชาวมวล	ชาวมวล	9,755	3,602	144	1:18
สลกบาตร	ชาวมวล	10,458	-	-	-
รวม		108,511	21,814	1,155	1:18

ที่มา : กองราชการส่วนท้องถิ่น, กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : - ไม่มีข้อมูล

2. สภาพทางประชากร

2.1 ขนาด การกระจายตัว และความหนาแน่นประชากร

2.1.1 ระดับภาคและระดับจังหวัด

ภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วย 8 จังหวัด มีพื้นที่รวม 66,657.3 ตารางกิโลเมตร ในปี 2532 มีประชากร 5,337,270 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 80 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดกำแพงเพชรมีประชากร 658,039 คน หรือร้อยละ 12.3 คน นับเป็นอันดับ 4 ของภาค เป็นชาย 328,170 คน หญิง 329,869 คน ซึ่งมีอัตราส่วนระหว่างเพศ 49.9 : 50.1 คน ความหนาแน่น 76 คนต่อตารางกิโลเมตร

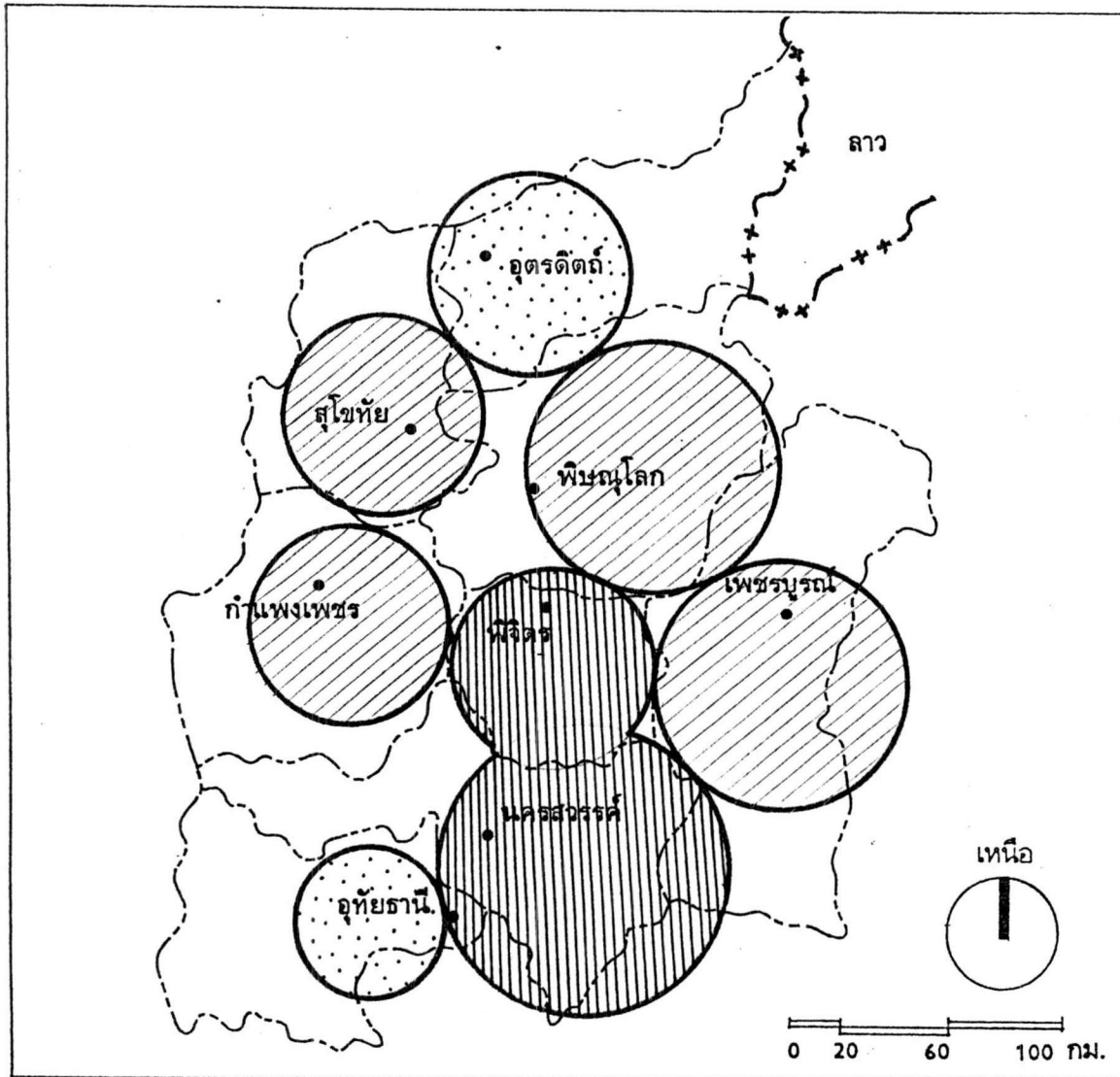
จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในภาคเหนือตอนล่าง คือ นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ซึ่งมีจำนวนประชากร 1,081,502 คน (ร้อยละ 20.3) 942,547 (ร้อยละ 17.7) และ 775,940 คน (ร้อยละ 14.5) ตามลำดับ ส่วนจังหวัดนิจิตร และจังหวัดสุโขทัย เป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคเหนือตอนล่าง คือ 122 คน และ 88 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ รองลงมาคือ พิษณุโลก และเพชรบูรณ์ มีความหนาแน่นประชากร 80 คน และ 77 คนต่อตารางกิโลเมตร จังหวัดอุทัยธานีเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรและมีความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่น้อยที่สุด คือมีประชากร 301,220 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6 ของภาค มีความหนาแน่น 45 คนต่อตารางกิโลเมตรซึ่งต่ำกว่าจังหวัดนิจิตรที่มีความหนาแน่นสูงสุดถึง 2.7 เท่า

ในระดับจังหวัด ปี 2532 อำเภอเมืองกำแพงเพชร มีจำนวนประชากรสูงสุดของจังหวัด 212,347 คน คิดเป็นร้อยละ 32.27 ของจังหวัด เป็นชาย 94,109 คน หญิง 93,656 คน รองลงมาคือ อำเภอขาณุวรลักษบุรี มีประชากร 125,774 คน (ร้อยละ 19.11) อำเภอคลองขลุงมีประชากร 116,216 (ร้อยละ 17.66) อำเภอพรานกระต่าย มีประชากร 66,076 คน (ร้อยละ 10.04) อำเภอคลองลานมีประชากร 54,054 คน (ร้อยละ 8.21) อำเภอไทรงามมีประชากร 48,162 คน (ร้อยละ 7.32) ตามลำดับ อำเภอลานกระบือ มีจำนวนประชากรต่ำที่สุดของจังหวัด คือ 35,410 คน คิดเป็นร้อยละ 5.38 ของจังหวัด

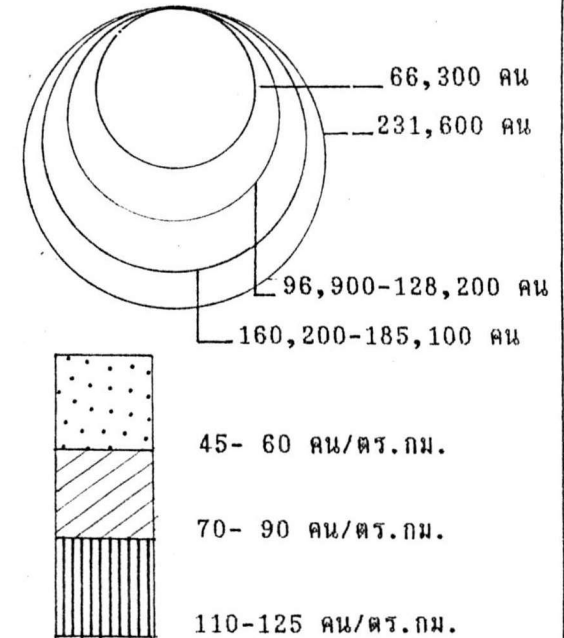
ในเกือบทุกอำเภอของจังหวัดกำแพงเพชร มีความหนาแน่นประชากรสูงเกณฑ์เฉลี่ยของจังหวัด ยกเว้นอำเภอคลองลานและอำเภอคลองขลุงที่มีความหนาแน่นต่ำสุด 45 คน และ 60 คนต่อตารางกิโลเมตรตามลำดับ อำเภอไทรงาม มีความหนาแน่นประชากรสูงสุด 107 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคืออำเภอลานกระบือ อำเภอลานลานกระบือ อำเภอเมือง อำเภอพรานกระต่าย และอำเภอขาณุวรลักษบุรี มีความหนาแน่น 98 คน 87 คน และ 83 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

ตาราง 4.21 จำนวนบ้านในเขตเทศบาล รายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ.2527-2532

จังหวัด	2527	(%)	2528	(%)	2529	(%)	2530	(%)	2531	(%)	2532	(%)	จำนวนการเปลี่ยนแปลง	
													จำนวน	อัตราต่อปี
กำแพงเพชร	105,580	100.00	109,750	100.00	113,846	100.00	117,123	100.00	123,814	100.00	128,140	100.00	22,560	4.27
ในเขตเทศบาลเมือง+ สุขาภิบาลนครชุม	6,227	5.90	6,362	5.80	6,504	5.71	6,620	5.65	7,059	5.70	7,881	6.15	1,654	5.31
นครสวรรค์	198,690	100.00	204,234	100.00	210,258	100.00	216,698	100.00	223,968	100.00	231,665	100.00	32,975	3.32
ในเขตเทศบาลเมือง+ พิษณุโลก	29,102	14.65	29,721	14.55	30,565	14.54	31,287	14.44	32,370	14.45	33,486	14.45	4,384	3.01
ในเขตเทศบาลเมือง+ สุโขทัย	132,847	100.00	139,613	100.00	145,342	100.00	148,573	100.00	155,319	100.00	160,297	100.00	27,450	4.13
ในเขตเทศบาลเมือง+ พิจิตร	15,657	11.79	16,223	11.62	16,833	11.58	17,412	11.72	18,372	11.83	19,186	11.97	3,529	4.51
ในเขตเทศบาลเมือง+ เพชรบูรณ์	104,162	100.00	108,266	100.00	111,936	100.00	114,293	100.00	118,952	100.00	113,142	100.00	8,980	1.72
ในเขตเทศบาลเมือง+ อุทัยธานี	4,121	3.96	8,282	7.65	8,484	7.58	8,729	7.64	9,025	7.59	9,426	8.33	5,305	25.75
ในเขตเทศบาลเมือง+ อุตรดิตถ์	105,004	100.00	106,914	100.00	108,941	100.00	111,787	100.00	114,370	100.00	117,495	100.00	12,491	2.38
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	8,105	7.72	11,867	11.10	12,179	11.18	12,536	11.21	12,971	11.34	19,852	16.90	11,747	28.99
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	151,431	100.00	158,141	100.00	163,587	100.00	167,804	100.00	175,597	100.00	185,087	100.00	33,656	4.45
ในเขตเทศบาลเมือง+ อุทัยธานี	4,286	2.83	7,539	4.77	7,736	4.73	7,992	4.76	8,544	4.87	8,903	4.81	4,617	21.54
ในเขตเทศบาลเมือง+ อุตรดิตถ์	56,301	100.00	58,105	100.00	60,139	100.00	62,039	100.00	63,989	100.00	66,291	100.00	9,990	3.55
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	4,298	7.63	4,528	7.79	4,709	7.83	4,859	7.83	5,074	7.93	5,322	8.03	1,024	4.77
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	82,225	100.00	85,057	100.00	87,446	100.00	89,777	100.00	93,568	100.00	96,964	100.00	14,739	3.59
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	6,932	8.43	7,999	9.40	8,255	9.44	8,415	9.37	8,739	9.34	8,939	9.22	2,007	5.79
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	936,240	100.00	970,080	100.00	1,001,495	100.00	1,028,094	100.00	1,069,577	100.00	1,099,081	100.00	162,841	27.41
ในเขตเทศบาลเมือง+ รวมภาคเหนือตอนล่าง	78,728	8.41	92,521	9.54	95,265	9.51	97,850	9.52	102,154	9.55	112,995	10.28	34,267	99.67



สัญลักษณ์



ขนาดและความหนาแน่นของประชากรปี 2532
และ อัตราเพิ่มประชากรปี 2527-2532
รายจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ที่มา :	แผนที่
	4.8

2.1.2 ชุมชนในระดับภาคและจังหวัด

ก. ชุมชนระดับภาค

จังหวัดในภาคเหนือตอนล่างประกอบด้วยชุมชนระดับเทศบาล รวม 15 แห่ง เป็นเทศบาลเมือง 12 แห่งและเทศบาลตำบล 3 แห่ง ในปี 2532 รวมประชากรในเขตเทศบาลของภาคเหนือตอนล่าง 788,744 คน จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดพิจิตร มีชุมชนเทศบาลจังหวัด 3 แห่ง นครสวรรค์มีประชากร 157,912 คน นับเป็นจังหวัดที่มีประชากรในชุมชนเทศบาลมากเป็นอันดับ 1 (ร้อยละ 20) ส่วนจังหวัดพิจิตรมีประชากรในชุมชนเทศบาลรวม 3 แห่งมากเป็นอันดับ 4 (ร้อยละ 7) ของภาคตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีชุมชนเทศบาล 2 แห่ง คือ สุโขทัย เพชรบูรณ์ และอุตรดิตถ์ มีประชากร 129,914 คน (อันดับ 2 ร้อยละ 16.4 ของภาค) 46,401 คน (อันดับ 5 ร้อยละ 5.8 ของภาค) และ 37,830 คน (อันดับ 6 ร้อยละ 4.8 ของภาค) ตามลำดับ ส่วนจังหวัดพิษณุโลก กำแพงเพชร และอุทัยธานี มีชุมชนเทศบาลเมืองเพียงแห่งเดียว โดยจังหวัดพิษณุโลก มีประชากร 24,582 คน คิดเป็นร้อยละ 3.12 ของประชากรในเขตเทศบาลในภาคเหนือตอนล่าง และมีสัดส่วนของประชากรในชุมชนเทศบาลเมืองต่อประชากรจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 3.7 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ต่ำสุดของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง โดยมีจังหวัดสุโขทัย นครสวรรค์ และพิษณุโลก มีสัดส่วนประชากรในชุมชนเทศบาลต่อประชากรรวมทั้งจังหวัดร้อยละ 22.8, 14.6 และ 10.1 ของประชากรในแต่ละจังหวัดตามลำดับ

ข. ชุมชนในระดับจังหวัด

จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วยสุขาภิบาล 11 แห่ง ในปี 2532 ประชากรรวมทั้งสิ้น 133,093 คน อำเภอเมืองและอำเภอคลองขลุงมีสุขาภิบาลอำเภอ 3 แห่ง อำเภอเมืองมีประชากรในเขตสุขาภิบาลสูงสุด 37,025 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 ของประชากรในสุขาภิบาล รองลงมาคืออำเภอขาณุวรลักษบุรีมีสุขาภิบาล 2 แห่ง ประชากรรวม 20,213 หรือร้อยละ 15.19 ของประชากรในสุขาภิบาลทั้งจังหวัด และสำหรับสุขาภิบาลในเขตอำเภอคลองขลุงมีประชากร 19,907 คน หรือร้อยละ 14.96 ของประชากรในสุขาภิบาลทั้งหมด อำเภอพรานกระต่าย มีสัดส่วนประชากรในชุมชนสุขาภิบาลต่อประชากรในชุมชนสุขาภิบาลต่อประชากรในอำเภอสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 28.1 รองลงมาคืออำเภอเมืองมีสัดส่วนประชากรในสุขาภิบาลต่อประชากรในอำเภอร้อยละ 17.4 และโดยแบ่งเป็นประชากรในสุขาภิบาลนครชุม ร้อยละ สุขาภิบาลปากดงร้อยละ และ สุขาภิบาลคลองแม่ลายร้อยละ ตามลำดับ ส่วนอำเภอคลองขลุง อำเภอขาณุวรลักษบุรี อำเภอไทรงาม และอำเภอลานกระบือ มีสัดส่วนประชากรในเขตสุขาภิบาล คิดเป็นร้อยละ 16.1, 16.0 และ 14.4 ของประชากรรวมในแต่ละอำเภอตามลำดับ

2.2 การเปลี่ยนแปลงประชากร

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงในระดับภาคและจังหวัด

ก. ในระดับภาค ช่วงปี 2522-2527 ภาคเหนือตอนล่างมีประชากรเพิ่มขึ้นจาก 4,753,309 คน เป็น 5,113,620 คน ในอัตราเพิ่มร้อยละ 7.58 หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 1.52 ต่อปี และในปี 2532 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 5,337,270 คน โดยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 4.37 หรือร้อยละ 0.87 ต่อปี จังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดกำแพงเพชร มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในอัตราสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ คือ ในปี 2522-2527 จังหวัดเพชรบูรณ์มีอัตราเพิ่มต่อปีร้อยละ 3.32 คิดเป็นประชากร 127,327 คน ส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีประชากรเพิ่มขึ้น 83,410 คน ในอัตราร้อยละ 3.06 ต่อปี

ในช่วงปี 2527-2532 จังหวัดกำแพงเพชร มีการเปลี่ยนแปลงประชากร 29,250 คน ในอัตราร้อยละ 0.93 ต่อปี ซึ่งลดลงมากจากช่วง 5 ปีแรก แต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าอัตราเฉลี่ยของภาคเหนือตอนล่าง (คือร้อยละ 0.87) ส่วนจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุด คือ จังหวัดนิวยอร์ก เป็นจำนวนประชากร 53,645 คน ในอัตราร้อยละ 1.48 ต่อปี จังหวัดนครสวรรค์ประชากรเพิ่มขึ้น 49,578 คน ในอัตราร้อยละ 0.96 ต่อปี และจังหวัดเพชรบูรณ์มีประชากรเพิ่มขึ้น 48,607 คนในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 1.09 ตามลำดับ สำหรับจังหวัดอุทัยธานีมีอัตราเติบโตต่อปีสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ทั้งสองช่วงปี คือ ในช่วง 5 ปีแรก (ปี 2522-2527) มีอัตราเพิ่มร้อยละ 2.02 ต่อปีซึ่งสูงเป็นอันดับ 3 รองจากเพชรบูรณ์และกำแพงเพชร และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.5 ต่อปีในช่วงปี 2527-2532 ซึ่งเป็นอัตราเติบโตสูงสุดของภาคในช่วง 5 ปีหลัง ส่วนจังหวัดนิจิตรเป็นจังหวัดเดียวในภาคเหนือตอนล่างที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรในจำนวนลดลง ปี 2522-2527 ในอัตราร้อยละ 0.16 ต่อปี

ข. ในระดับจังหวัดในช่วงปี 2527-2532 อำเภอเมืองกำแพงเพชร มีจำนวนการเปลี่ยนแปลงประชากรสูงสุด 36,444 คน ซึ่งมากกว่าอำเภอชาลวาลักษณ์บุรี ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากเป็นอันดับสอง คือ 5.7 เท่า โดยเติบโตในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 4.14 ความหนาแน่นเฉลี่ยปี 2527 เท่ากับ คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี ประชากรเพิ่มขึ้น 6,399 คน ในอัตราร้อยละ 1.07 ต่อปี อำเภอคลองลานประชากรเพิ่มขึ้น 5,729 คน ในอัตราร้อยละ 2.37 คนต่อปี ส่วนอำเภอคลองขลุงเป็นอำเภอที่มีประชากรลดลง 8,350 คน คิดเป็นอัตราร้อยละ 1.34 เป็นผลให้ความหนาแน่นประชากรลดลงไปด้วย

ตาราง 4.22 การเปลี่ยนแปลงประชากร รายจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ปี พ.ศ.2527 และ 2532

จังหวัด ปี พ.ศ.	จำนวน ประชากร	การเพิ่มโดยธรรมชาติ				การเปลี่ยนแปลงโดยการอพยพ				การเปลี่ยนแปลง	
		เกิด	ตาย	จำนวน เพิ่มสุทธิ	อัตราเพิ่ม โดยธรรมชาติ ต่อพันคน	ย้ายเข้า	ย้ายออก	จำนวน เพิ่มสุทธิ	อัตราเพิ่ม โดยการอพยพ ต่อพันคน	จำนวน สุทธิ	อัตราต่อ พันคน
กำแพงเพชร											
2527	628,789	10,687	1,970	8,717	13.86	23,362	21,258	2,104	3.35	10,821	17.21
2532	658,039	13,646	2,958	10,688	16.24	40,152	37,886	2,266	3.44	12,954	19.69
นครสวรรค์											
2527	1,031,924	16,485	3,401	13,084	12.68	41,191	47,306	-6,115	-5.93	6,969	6.75
2532	1,081,502	19,719	5,280	14,439	13.35	65,516	72,633	-7,117	-6.58	7,322	6.77
พิษณุโลก											
2527	722,475	12,129	3,355	8,774	12.14	45,096	39,278	5,818	8.05	14,592	20.20
2532	775,940	14,211	3,368	10,843	13.97	48,090	50,117	-2,027	-2.61	8,816	11.36
สุโขทัย											
2527	560,219	8,243	2,395	5,848	10.44	17,640	18,374	-734	-1.31	5,114	9.13
2532	568,091	8,089	2,999	5,090	8.96	35,847	35,054	793	1.40	5,883	10.36
พิจิตร											
2527	558,236	9,051	2,052	6,999	12.54	24,929	31,057	-6,128	-10.98	871	1.56
2532	553,773	8,642	2,776	5,866	10.59	34,905	35,373	-468	-0.85	5,398	9.75
เพชรบูรณ์											
2527	893,940	15,125	2,951	12,174	13.62	38,665	44,002	-5,337	-5.97	6,837	7.65
2532	942,547	14,094	3,531	10,563	11.21	52,677	54,600	-1,923	-2.04	8,640	9.17
สุโขทัย											
2527	280,184			0	0.00			0	0.00	0	0.00
2532	301,220	4,639	1,343	3,296	10.94	20,829	18,765	2,064	6.85	5,360	17.79
อุตรดิตถ์											
2527	437,853	7,172	1,544	5,628	12.85	13,237	11,707	1,530	3.49	7,158	16.35
2532	456,158	7,232	2,131	5,101	11.18	27,053	28,528	-1,475	-3.23	3,626	7.95
รวมภาคเหนือตอนล่าง											
2527	5,113,620	78,892	17,668	61,224	88.14	204,120	212,982	-8,862	-9.29	52,362	78.84
2532	5,337,270	90,272	24,386	65,886	96.45	325,069	332,956	-7,887	-3.62	57,999	92.83
กำแพงชัย											
2527	639,203	9,862	2,209	7,653	11.02	25,515	26,623	-1,108	-1.16	6,545	9.86
2532	667,159	11,284	3,048	8,236	12.06	40,634	41,620	-986	-0.45	7,250	11.60

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง

ตาราง 4.23 การเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดกำแพงเพชร ปี พ.ศ.2522-2534

ปี พ.ศ.	จำนวนประชากร	การเพิ่มโดยธรรมชาติ						การเปลี่ยนแปลงโดยการอพยพ						การเปลี่ยนแปลง	
		เกิด		ตาย		จำนวนเพิ่มสุทธิ	อัตราเพิ่มโดยธรรมชาติต่อพันคน	ย้ายเข้า		ย้ายออก		จำนวนเพิ่มสุทธิ	อัตราเพิ่มโดยการอพยพต่อพันคน	จำนวนสุทธิ	อัตราต่อพันคน
		จำนวน	อัตราต่อพันคน	จำนวน	อัตราต่อพันคน			จำนวน	อัตราต่อพันคน	จำนวน	อัตราต่อพันคน				
2522	545,379	13,384	24.54	2,216	4.06	11,168	20.48	17,894	32.81	14,012	25.69	3,882	7.12	15,050	27.60
2523	559,223	13,024	23.29	2,323	4.15	10,701	19.14	1,522	2.72	12,289	21.98	-10,767	-19.25	-66	-0.12
2524	573,758	12,528	21.83	2,161	3.77	10,367	18.07	18,764	32.70	14,926	26.01	3,838	6.69	14,205	24.76
2525	584,710	12,920	22.10	2,284	3.91	10,636	18.19	19,568	33.47	19,603	33.53	-35	-0.06	10,601	18.13
2526	616,467	12,841	20.83	2,518	4.08	10,323	16.75	21,635	35.10	23,731	38.50	-2,096	-3.40	8,227	13.35
2527	628,789	10,687	17.00	1,970	3.13	8,717	13.86	23,362	37.15	21,258	33.81	2,104	3.35	10,821	17.21
2528	621,243	11,107	17.88	3,211	5.17	7,896	12.71	18,206	29.31	34,518	55.56	-16,312	-26.26	-8,416	-13.55
2529	627,891	10,547	16.80	1,946	3.10	8,601	13.70	16,366	26.07	19,410	30.91	-3,044	-4.85	5,557	8.85
2530	635,049	648	1.02	1,346	2.12	-698	-1.10	19,283	30.36	18,515	29.16	768	1.21	70	0.11
2531	643,763	10,321	16.03	2,479	3.85	7,842	12.18	36,426	56.58	388,677	603.76	-352,251	-547.17	-344,409	-534.99
2532	658,039	13,464	20.46	2,958	4.50	10,506	15.97	40,152	61.02	37,886	57.57	2,266	3.44	12,772	19.41
2533	668,001		0.00		0.00	0	0.00		0.00		0.00	0	0.00	0	0.00
2534	676,902		0.00		0.00	0	0.00		0.00		0.00	0	0.00	0	0.00

ที่มา : กองการทะเบียน กรมการปกครอง

2.2.2 โครงสร้างการเปลี่ยนแปลงประชากร

ในปี 2527-2532 ภาคเหนือตอนล่างมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นรวม 52,362 คน ในอัตรา 78.8 คนต่อพันคน และเพิ่มขึ้นเป็น 11.6 คนต่อพันในปี 2532 นิคมโลก มีอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อพันสูงสุดร้อยละ 20.2 ในปี 2527 รองลงมาคือ จังหวัดกำแพงเพชร ในอัตรา 17.2 คนต่อพันคนตามลำดับ อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อพันเพิ่มขึ้นเป็น 19.69 ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดในปี 2532

ในปี 2527 โครงสร้างของการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับภาค ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มที่มีปัจจัยมาจากการเพิ่มตามธรรมชาติซึ่งมีอัตราการเกิดสูงกว่าอัตราการตาย คิดเป็นอัตราเพิ่ม 12-14 คนต่อพันคน ส่วนการเปลี่ยนแปลงโดยการอพยพนั้นสามารถแบ่งจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ จังหวัดที่มีการเพิ่มด้วยการอพยพเข้า คือกำแพงเพชร อุตรดิตถ์ และนิคมโลก มีอัตราการอพยพเข้า 3-8 คนต่อพันคน ส่วนจังหวัดนครสวรรค์ เพชรบูรณ์และพิจิตรมีอัตราการอพยพออก 6-10 คนต่อพัน และสุโขทัยมีอัตราอพยพออก 1 คนต่อพันคน

การเปลี่ยนแปลงในระดับจังหวัดในปี 2532 ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการอพยพออกมากกว่าอพยพเข้า ใน 5 จังหวัด คือ พิจิตร เพชรบูรณ์ นิคมโลก อุตรดิตถ์ และ นครสวรรค์ ยกเว้นจังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดกำแพงเพชร มีอัตราเพิ่มจากการอพยพเข้า 6.8 คนต่อพัน และ 3.4 คนต่อพันคน ตามลำดับ

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับชุมชน

การเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนเทศบาลของภาคเหนือตอนล่างในช่วงปี 2522-2527 เทศบาลเมืองกำแพงเพชร มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเป็นอันดับ 6 ของภาค เป็นจำนวน 2892 คน ในอัตราเพิ่มร้อยละ 2.95 ต่อปี และเปลี่ยนแปลงในอัตราเพิ่มที่ลดลงเป็นร้อยละ 1.84 ต่อปี นับเป็นอันดับที่ 4 ของภาคในช่วงปี 2527-2532 ในช่วงปี 2522-2527 เทศบาลเมืองนครสวรรค์มีการเปลี่ยนแปลงประชากรมากที่สุด 12,038 คนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 2.79 รองลงมาคือ เทศบาลเมืองสวรรคโลก เพิ่มขึ้น 9,612 คนในอัตราร้อยละ 18.3 ต่อปี และในช่วงปี 2527-2532 เทศบาลเมืองสวรรคโลกมีประชากรเพิ่มขึ้นสูงสุด 87,759 คน หรือร้อยละ 87.3 ต่อปี รองลงมาคือเทศบาลเมืองนครสวรรค์เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น 9,648 คน ในอัตราร้อยละ 1.96 ต่อปี

สำหรับเทศบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงในช่วงปี 2522-2527 ได้แก่ เทศบาลเมืองบางมูลนาก เทศบาลเมืองชุมแสง และเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ สำหรับเทศบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงลดลงเฉพาะช่วง 5 ปีหลัง (ปี 2527-2532) ได้แก่ เทศบาลเมืองบางมูลนาก ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.34-1.39 คนต่อปี

ตาราง 4.24 จำนวน สักส่วน และการเปลี่ยนแปลงประชากร ความหนาแน่น จำนวน และการเปลี่ยนแปลงจำนวนบ้าน รายจังหวัดในภาคเหนือตอนปี พ.ศ.2522,2527 และ2532

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากรและสักส่วน						สักส่วนปรก. ในเขต			เปลี่ยนแปลงปรก.			การเปลี่ยนแปลงปรก.			ความหนาแน่นปรก.			
		ปีพ.ศ.2522		ปีพ.ศ.2527		ปีพ.ศ.2532		เมืองค่อปรก. ในจังหวัด			ปีพ.ศ.2522-2527			ช่วงปีพ.ศ.2527-2532			(คน/ตร.กม.)			
		จำนวนปรก.	ร้อยละ	จำนวนปรก.	ร้อยละ	จำนวนปรก.	ร้อยละ	2522	2527	2532	น	ร้อยละ	อัตรา/ปี	จำนวน	ร้อยละ	อัตรา/ปี	2522	2527	2532	
1.จังหวัดกำแพงเพชร	8,607.50	545,379	11.47	628,789	12.30	658,039	12.33	ก	11.47	12.30	12.33	10	15.29	3.06	29,250	4.65	0.93	63	73	76
อำเภอเมืองกำแพงเพชร	2,438.21	179,499	3.78	198,413	3.88	212,347	3.98	ข	32.91	31.55	32.27	14	10.54	2.11	13,934	7.02	1.40	74	81	87
เทศบาลเมืองกำแพงเพชร	14.90	19,618	0.41	22,510	0.44	24,582	0.46	ค	10.93	11.35	11.58	92	14.74	2.95	2,072	9.20	1.84	1,317	1,511	1,650
สุขาภิบาลนครชุม	3.50	18,380	0.39	19,024	0.37	21,575	0.40	ค	10.24	9.59	10.16	44	3.50	0.70	2,551	13.41	2.68	5,251	5,435	6,164
นอกเขตเทศบาล	8,589.10	525,761	11.06	606,279	11.86	633,457	11.87	ง	11.97	12.98	13.51	18	15.31	3.06	27,178	4.48	0.90	61	71	74
2.จังหวัดนครสวรรค์	9,597.68	967,958	20.36	1,031,924	20.18	1,081,502	20.26	ก	20.36	20.18	20.26	6	6.61	1.32	49,578	4.80	0.96	101	108	113
อำเภอเมืองนครสวรรค์	748.27	200,778	4.22	220,462	4.31	239,323	4.48	ข	20.74	21.36	22.13	34	9.80	1.96	18,861	8.56	1.71	268	295	320
เทศบาลเมืองนครสวรรค์	27.87	86,221	1.81	98,259	1.92	107,907	2.02	ค	42.94	44.57	45.09	38	13.96	2.79	9,648	9.82	1.96	3,094	3,526	3,872
เทศบาลเมืองชุมแสง		14,333	0.30	13,821	0.27	13,253	0.25	ค	7.14	6.27	5.54	12	-3.57	-0.71	-568	-4.11	-0.82			
เทศบาลเมืองค้งค้งค้ง		36,881	0.72	36,752	0.69	36,752	0.69	ค		16.73	15.36				-129	-0.35	-0.07			
นอกเขตเทศบาล	9,569.81	867,404	18.25	882,963	17.27	950,096	17.80	ง	19.76	18.90	20.26	59	1.79	0.36	67,133	7.60	1.52	91	92	99
3.จังหวัดพิษณุโลก	10,815.32	703,000	14.79	722,475	14.13	775,940	14.54	ก	14.79	14.13	14.54	75	2.77	0.55	53,465	7.40	1.48	65	67	72
อำเภอเมืองพิษณุโลก	750.81	193,666	4.07	212,349	4.15	233,278	4.37	ข	27.55	29.39	30.06	33	9.65	1.93	20,929	9.86	1.97	258	283	311
เทศบาลเมืองพิษณุโลก		73,801	1.55	74,331	1.45	78,526	1.47	ค	38.11	35.00	33.66	40	0.72	0.14	4,195	5.64	1.13			
นอกเขตเทศบาล		629,119	13.24	648,144	12.67	697,414	13.07	ง	14.33	13.87	14.87	25	3.02	0.60	49,270	7.60	1.52			
4.จังหวัดสุโขทัย	6,596.09	527,168	11.09	560,219	10.96	568,091	10.64	ก	11.09	10.96	10.64	11	6.27	1.25	7,872	1.41	0.28	80	85	86
อำเภอเมืองสุโขทัย	581.47	103,089	2.17	110,850	2.17	112,095	2.10	ข	19.56	19.79	19.73	71	7.53	1.51	1,245	1.12	0.22	177	191	193
เทศบาลเมืองสุโขทัย	3.50	21,539	0.45	22,998	0.45	22,604	0.42	ค	20.89	20.75	20.17	9	6.77	1.35	-394	-1.71	-0.34	6,154	6,571	6,458
เทศบาลเมืองสวรรคโลก	1.57	10,479	0.22	20,091	0.39	107,850	2.02	ค	10.17	18.12	96.21	2	91.73	18.35	87,759	436.81	87.36	6,675	12,797	68,694
นอกเขตเทศบาล	6,591.02	495,150	10.42	517,130	10.11	437,637	8.20	ง	11.28	11.07	9.33	0	4.44	0.89	-79,493	-15.37	-3.07	75	78	66
5.จังหวัดพิจิตร	4,531.01	562,658	11.84	558,236	10.92	553,773	10.38	ก	11.84	10.92	10.38	2	-0.79	-0.16	-4,463	-0.80	-0.16	124	123	122
อำเภอเมืองพิจิตร	915.29	142,237	2.99	129,208	2.53	129,884	2.43	ข	25.28	23.15	23.45	-9	-9.16	-1.83	676	0.52	0.10	155	141	142
เทศบาลเมืองพิจิตร	12.20	18,142	0.38	22,854	0.45	22,860	0.43	ค	12.75	17.69	17.60	2	25.97	5.19	6	0.03	0.01	1,487	1,873	1,874
เทศบาลเมืองบางมูลนาก	2.50	11,132	0.23	11,053	0.22	10,637	0.20	ค	7.83	8.55	8.19	9	-0.71	-0.14	-416	-3.76	-0.75	4,453	4,421	4,255
เทศบาลตำบลคะพานหิน	52.02	15,645	0.33	21,267	0.42	21,837	0.41	ค	11.00	16.46	16.81	2	35.93	7.19	570	2.68	0.54	301	409	420
นอกเขตเทศบาล	4,464.29	517,739	10.89	503,062	9.84	498,439	9.34	ง	11.79	10.77	10.63	-7	-2.83	-0.57	-4,623	-0.92	-0.18	116	113	112
6.จังหวัดเพชรบูรณ์	12,688.42	766,617	16.13	893,940	17.48	942,547	17.66	ก	16.13	17.48	17.66	13	16.61	3.32	48,607	5.44	1.09	60	70	74
อำเภอเมืองเพชรบูรณ์	2,281.00	150,575	3.17	192,818	3.77	202,879	3.80	ข	19.64	21.57	21.52	3	28.05	5.61	10,061	5.22	1.04	66	85	89
เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์	8.60	22,528	0.47	28,093	0.55	28,274	0.53	ค	14.96	14.57	13.94	5	24.70	4.94	181	0.64	0.13	2,620	3,267	3,288
เทศบาลตำบลหม้อเหล็ก	2.08	14,651	0.31	15,186	0.30	18,127	0.34	ค	9.73	7.88	8.93	5	3.65	0.73	2,941	19.37	3.87	7,044	7,301	8,715
นอกเขตเทศบาล	12,677.74	729,438	15.35	850,661	16.64	771,449	14.45	ง	16.61	18.21	16.45	13	16.62	3.32	-79,212	-9.31	-1.86	58	67	61
7.จังหวัดอุทัยธานี	6,730.68	254,449	5.35	280,184	5.48	301,220	5.64	ก	5.35	5.48	5.64	5	10.11	2.02	21,036	7.51	1.50	38	42	45
อำเภอเมืองอุทัยธานี	250.10	48,325	1.02	50,099	0.98	51,176	0.96	ข	18.99	17.88	16.99	4	3.67	0.73	1,077	2.15	0.43	193	200	205
เทศบาลเมืองอุทัยธานี	8.20	17,138	0.36	18,006	0.35	18,382	0.34	ค	35.46	35.94	35.92	3	5.06	1.01	376	2.09	0.42	2,090	2,196	2,242
นอกเขตเทศบาล	6,722.48	237,331	4.99	262,178	5.13	282,838	5.30	ง	5.41	5.61	6.03	2	10.47	2.09	20,660	7.88	1.58	35	39	42
8.จังหวัดอุตรดิตถ์	7,840.60	426,080	8.96	437,853	8.56	456,158	8.55	ก	8.96	8.56	8.55	3	2.76	0.55	18,305	4.18	0.84	54	56	58
อำเภอเมืองอุตรดิตถ์	767.48	146,373	3.08	139,577	2.73	146,333	2.74	ข	34.35	31.88	32.08	-5	-4.64	-0.93	6,756	4.84	0.97	191	182	191
เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์	13.49	33,080	0.70	31,850	0.62	33,974	0.64	ค	22.60	22.82	23.22	-1	-3.72	-0.74	2,124	6.67	1.33	2,452	2,361	2,518
เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ	1.48	4,139	0.09	4,143	0.08	3,856	0.07	ค	2.83	2.97	2.64	1	0.10	0.02	-287	-6.93	-1.39	2,797	2,799	2,605
นอกเขตเทศบาล	7,825.63	388,861	8.18	401,860	7.86	418,328	7.84	ง	8.86	8.60	8.92	19	3.34	0.67	16,468	4.10	0.82	50	51	53
รวมภาคเหนือตอนล่าง	67,407.30	4,753,309	100.00	5,113,620	100.00	5,337,270	100.00		100.00	100.00	100.00	36	59.64	11.93	223,650	34.59	6.92	586	623	646
รวมเขตเทศบาลฯ	148.41	362,446	12.11	650,043	12.71	768,505	14.40		7.63	12.71	14.40	31	217.88	43.58	118,462	496.48	99.30	46,117	54,849	113,150
รวมนอกเขตเทศบาลฯ	56,440.07	4,390,803	92.37	4,672,277	95.11	4,689,658	87.87		92.37	91.37	87.87	28	52.17	10.43	17,381	6.06	1.21	485	511	507

ที่มา

* ประชากรในเขตอำเภอเมือง หมายถึง ประชากรทั้งอำเภอ รวมเขตเทศบาลและสุขาภิบาล

หมายเหตุ : ก = ร้อยละของประชากรในจังหวัด ค่อประชากรภาคเหนือตอนล่าง

ข = ร้อยละของประชากรในเขตอำเภอ ค่อประชากรจังหวัดนั้น

ค = ร้อยละของประชากรในเขตเทศบาล,เขตสุขาภิบาล และนอกเขตฯ ค่อประชากรอำเภอเมืองในจังหวัด

ง = ร้อยละของประชากรนอกเขตเทศบาลในจังหวัดค่อประชากรนอกเขตเทศบาลเมืองรวมภาคเหนือตอนล่าง

การเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนสุขภาพของจังหวัดกำแพงเพชร ในช่วงปี 2529-2532 รวมทุกสุขภาพในจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงประชากรทั้งสิ้น 2,237 คน ในอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 0.76 ต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของทั้งจังหวัดซึ่งเท่ากับ 0.93 อำเภอเมืองกำแพงเพชรมีประชากรเพิ่มสูงสุด 1,130 คน ในอัตรา 1.15 คนต่อปี รองลงมาคือ อำเภอคลองขลุงมีการเปลี่ยนแปลงในเขตสุขภาพรวม 590 คน (ในอัตราร้อยละ 1.11 คนต่อปี) อำเภอพรานกระต่าย จำนวน 399 คน (ร้อยละ 0.8 คนต่อปี) และอำเภอลานกระบือ จำนวน 216 คนในอัตราร้อยละ 1.6 คนต่อปี ตามลำดับ

ส่วนสุขภาพไททรงาม สุขภาพชาวนวลักษณ์บุรีและสุขภาพท่าพุทรา ประชากรลดลง 101 คน 80 คน และ 60 คน ตามลำดับ ในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ -0.47 และ -0.41 คน ตามลำดับ

ความหนาแน่นประชากรในเขตสุขภาพ พบว่าสุขภาพพรานกระต่าย มีความหนาแน่นประชากรสูงสุดจาก 7,564 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2529 เพิ่มขึ้นเป็น 7,730 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี 2532 รองลงมาคือ สุขภาพนครชุม มีความหนาแน่นเพิ่มขึ้นจาก 5,987 คนเป็น 6,114 คนต่อตารางกิโลเมตร เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 64 คนต่อตารางกิโลเมตร ต่อปี

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

3.1 สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป

จังหวัดกำแพงเพชรมีมูลค่าการผลิตมากเป็นอันดับ 4 ของภาคเหนือตอนล่าง รองจากนครสวรรค์ เพชรบูรณ์ และพิษณุโลก ซึ่งมีมูลค่าการผลิตเท่ากับ 6,565.4 ล้านบาท และ 3,971.8 ล้านบาท ตามลำดับ จังหวัดกำแพงเพชรมีมูลค่าการผลิตในปี 2531 เท่ากับ 3,842.12 ล้านบาท หรือร้อยละ 13.1 ของผลิตภัณฑ์รวมภาคเหนือตอนล่าง การผลิตมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยในช่วงปี 2526-2531 ร้อยละ 10.6 ต่อปี สูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยของทั้งภาค

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชรพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัดในแต่ละภาคการผลิต ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ของจังหวัดมากกว่าร้อยละ 43 มาจากภาคเกษตรกรรม รองลงมาคือ ภาคบริการ และภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างการผลิตมีลักษณะแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ โดยทั่วไปของภาคเหนือตอนล่างที่มีภาคบริการเป็นภาคนำ รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ยกเว้นจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างของการผลิตที่คล้ายกัน

สาขาเกษตรกรรม จังหวัดกำแพงเพชรมีผลผลิตด้านกสิกรรมเป็นหลัก ในปี พ.ศ. 2531 มีมูลค่า 1,301.6 ล้านบาท หรือร้อยละ 38.8 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดนับเป็นอันดับ 3 ของภาคเหนือตอนล่าง (รองจากเพชรบูรณ์ และนครสวรรค์ มีมูลค่าการผลิตเท่ากับ 2,589.3 ล้านบาท และ 2,237.4 ล้านบาท ตามลำดับ) มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2526-2531 ร้อยละ 15.41 นิชหลักที่สำคัญได้แก่ ข้าว อ้อย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

สาขาอุตสาหกรรม ทำรายได้เป็นอันดับ 3 ให้กับจังหวัดเป็นมูลค่า 777.94 ล้านบาท (ร้อยละ 20.25 ของผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด และเป็นอันดับสองของภาครองจากนครสวรรค์) อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ได้แก่ โรงงานน้ำตาลทราย โรงสีข้าว โรงงานมันสำปะหลังอัดเม็ด ในปี 2526-2531 ภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมมีอัตราเติบโตเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 13.43

สาขาการค้าและบริการ ในปี 2531 มีมูลค่าการผลิต 139.2 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 36.25 ของการผลิตทั้งจังหวัด และเป็นอันดับ 4 ของภาครองจากนครสวรรค์ พิษณุโลก และเพชรบูรณ์ ในช่วงปี 2526-2531 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 7.04 ต่อปี สูงกว่าอัตราเฉลี่ยต่อปีของภาคเหนือตอนล่างซึ่งเท่ากับร้อยละ 5.53 การค้าส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี และอำเภอคลองขลุง

3.2 เศรษฐกิจรายสาขา

3.2.1 ภาคเกษตรกรรม ภาวะการผลิตทางภาคเกษตรกรรมของจังหวัดกำแพงเพชร ในปี 2531-2532 ได้รับผลดีจากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย การขยายพื้นที่ปลูกของเกษตรกร และ จากผลผลิตต่อไร่โดยเฉลี่ยของพืชเศรษฐกิจสำคัญเกือบทุกชนิด ซึ่งได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อยโรงงาน มันสำปะหลังสูงขึ้นจากปีก่อน ประกอบกับเกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกข้าวมากขึ้น โดยเฉพาะข้าวนาปรัง ซึ่งขยายตัวมากในเขตอำเภอเมือง อำเภอคลองขลุง อำเภอชาลวาลักษณ์บุรี และอำเภอลานกระบือ อันเป็นผลมาจากแรงจูงใจของราคาข้าวเปลือกที่อยู่ในเกณฑ์สูง สถานดินฟ้าอากาศที่เอื้ออำนวย และเกษตรกรส่วนหนึ่งหันมาปลูกข้าวนาปรังทดแทนถั่วเหลือง ทำให้ผลผลิตข้าวจึงสูงขึ้นจากปี 2531 ร้อยละ 46 หรือประมาณ 691,000 ตัน

สำหรับอ้อยโรงงานมีการขยายพื้นที่ปลูกมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการส่งเสริมของโรงงานน้ำตาลแห่งใหม่ (นครเพชร) ทำให้ผลผลิตอ้อยโรงงานของทั้งจังหวัดสูงขึ้นร้อยละ 33 ประมาณ 2,776,000 ตัน

ส่วนผลผลิตจากกล้วยไข่ผลไม้ประจำจังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ปลูกรวม 27,744 ไร่ ผลผลิตต่อปีประมาณ 6,936 ล้านบาท (หนึ่งตั้งเท่ากับกล้วยขนาดหกหัวมาตรฐาน) นับเป็นผลผลิตพืชไร่อันดับ 9 ของมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรจังหวัด ปัจจุบันจังหวัดกำแพงเพชรร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ดำเนินการทดลองส่งกล้วยไข่ออกสู่ตลาดต่างประเทศ

3.2.2 ภาคอุตสาหกรรม ทำรายได้เป็นอันดับ 3 รองจากภาคเกษตรกรรมหลักของจังหวัดขยายตัวทางการผลิตต่อเนื่อง ในปี 2531 จังหวัดกำแพงเพชรมีมูลค่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรม 406,536 ล้านบาท นับเป็นอันดับ 3 ของรายได้จังหวัด มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีจากปี 2526-2531 โดยเฉพาะอุตสาหกรรมน้ำตาลทราย ซึ่งได้มีการตั้งโรงงานน้ำตาลทรายแห่งใหม่ขึ้นอีก 1 แห่ง คือ โรงงานน้ำตาลนครเพชร จากเดิมที่มี 2 แห่ง (โรงงานน้ำตาลมิตรสยาม และโรงงานน้ำตาลทรายกำแพงเพชร) ทำให้การผลิตน้ำตาลทรายในปีการผลิต

ตาราง 4.25 การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชรและภาคเหนือตอนล่าง การวิเคราะห์ส่วนแบ่งส่วนโอนการผลิต และความเชี่ยวชาญทางการผลิต ปี 2526 และ 2531

พื้นที่ศึกษา กำแพงเพชร
พื้นที่ฐาน ภาคเหนือตอนล่าง
ช่วงเวลา (5 ปี) (พ.ศ.2526-2531)

สาขาการผลิต	จังหวัด กำแพงเพชร				อัตรา เติบโตต่อปี	ภาคเหนือตอนล่าง				อัตรา เติบโตต่อปี	SHARE (หน่วยพัน)	P-SHIFT (หน่วยพัน)	D-SHIFT	Location Quotient	
	2526	(%)	2531	(%)		2526	(%)	2531	(%)					2526	2531
ภาคเกษตรกรรม	1,011,676	40.35	1,671,239	43.50	13.04	8,740,529	39.68	11,887,666	40.55	7.20	334,735.36	29,531.26	295,296.38	1.02	1.07
1.กสิกรรม	735,210	29.32	1,301,643	33.88	15.41	6,476,573	29.40	8,784,807	29.97	7.13	243,260.47	18,766.49	304,406.04	1.00	1.13
2.ปศุสัตว์	91,994	3.67	117,667	3.06	5.58	822,473	3.73	1,160,912	3.96	8.23	30,438.25	7,416.32	-12,181.56	0.98	0.77
3.ประมง	4,958	0.20	6,196	0.16	4.99	99,286	0.45	118,610	0.40	3.89	1,640.46	-675.49	273.03	0.44	0.40
4.ป่าไม้	24,257	0.97	8,895	0.23	-12.67	101,071	0.46	100,606	0.34	-0.09	8,025.96	-8,137.56	-15,250.40	2.11	0.67
5.บริการทางเกษตรกรรม	73,440	2.93	116,397	3.03	11.70	528,042	2.40	693,589	2.37	6.27	24,299.25	-1,275.00	19,932.75	1.22	1.28
6.การผลิตสินค้าเกษตร	81,817	3.26	120,441	3.13	9.44	713,084	3.24	1,029,142	3.51	8.86	27,070.96	9,192.53	2,360.51	1.01	0.89
ภาคอุตสาหกรรม	465,398	18.56	777,940	20.25	13.43	3,386,115	15.37	4,791,341	16.34	8.30	153,987.21	39,151.35	119,403.44	1.21	1.24
7.เหมืองแร่ ขุดหิน	95,132	3.79	267,157	6.95	36.17	801,884	3.64	1,189,983	4.06	9.68	31,476.52	14,565.84	125,982.64	1.04	1.71
8.อุตสาหกรรม	294,975	11.76	406,536	10.58	7.56	1,688,992	7.67	2,250,290	7.68	6.65	97,599.00	429.22	13,532.78	1.53	1.38
9.การก่อสร้าง	75,291	3.00	104,247	2.71	7.69	895,239	4.06	1,351,068	4.61	10.18	24,911.69	13,424.24	-9,379.93	0.74	0.59
ภาคบริการ	1,030,190	41.09	1,392,942	36.25	7.04	9,900,067	44.95	12,635,728	43.10	5.53	340,861.12	-56,191.27	78,082.15	0.91	0.84
10.ไฟฟ้า-ประปา	24,684	0.98	45,488	1.18	16.86	310,133	1.41	511,013	1.74	12.95	8,167.25	7,821.13	4,815.63	0.70	0.68
11.คมนาคม สื่อสาร	88,644	3.54	93,323	2.43	1.06	1,029,534	4.67	1,258,524	4.29	4.45	29,329.83	-9,613.54	-15,037.29	0.76	0.57
12.ค้าปลีก ค้าส่ง	378,438	15.09	533,614	13.89	8.20	3,077,923	13.97	3,715,154	12.67	4.14	125,214.57	-46,865.50	76,826.92	1.08	1.10
13.การธนาคาร	39,578	1.58	66,314	1.73	13.51	438,889	1.99	711,030	2.43	12.40	13,095.26	11,445.79	2,194.95	0.79	0.71
14.ที่อยู่อาศัย	144,522	5.76	172,444	4.49	3.86	1,276,701	5.80	1,488,394	5.08	3.32	47,818.30	-23,854.74	3,958.44	0.99	0.88
15.การบริหาร	119,026	4.75	147,060	3.83	4.71	1,407,775	6.39	1,770,757	6.04	5.16	39,382.38	-8,692.61	-2,655.77	0.74	0.63
16.การบริการ	235,298	9.38	334,699	8.71	8.45	2,359,112	10.71	3,180,856	10.85	6.97	77,853.54	4,107.26	17,440.19	0.88	0.80
Total	2,507,264	100.00	3,842,121	100.00	10.65	22,026,711	100.00	29,314,735	100.00	6.62	829,583.69	0.00	505,273.31	1.00	1.00

ตาราง 4.27 สถิติโรงงาน เงินทุน จำแนกตามประเภทโรงงานในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532

ประเภทอุตสาหกรรม	โรงงานขนาดใหญ่	โรงงานขนาดกลาง					โรงงานขนาดเล็ก				
		ประเภท	จำนวน	เงินทุน (ล้านบาท)	ร้อยละ	เงินทุนเฉลี่ย (ล้านบาท)	ประเภท	จำนวน	เงินทุน (ล้านบาท)	ร้อยละ	เงินทุนเฉลี่ย (ล้านบาท)
การเกษตร	น้ำตาลทรายขาว 3 โรงงาน เงินทุน 2,755,932.73 ล้านบาท(ร้อยละ 79.39) เฉลี่ยเงินทุน 918,644.2 ล้านบาท	แป้งมัน	2	85,000	2.45	42,500	มันเส้น	147	82,902.5	2.39	563.96
		สำปะหลัง					ข้าว	583	159,307.8	4.59	273.25
		อาหารสัตว์	3	25,146	0.72	8,382	น้ำตาล				
		แป้งข้าวเจ้า	1	22,000	0.63	22,000	ทรายแดง	5	3,775	0.11	68.64
		รวม	12	173,241	5.0		รวม	735	245,985.3	7.09	
ก่อสร้างตกแต่ง		เครื่องใช้ จากไม้ไผ่ ไม้/ซ้อหิน					วงกบ	9	10,749	0.31	1,194.3
			1	20,520	0.59	20,520	คุดทราย	3	3,280	0.09	1,093.3
			3	18,421	0.53	6,140.3	เครื่องเรือนไม้	2	2,003	0.06	1,001.5
		เลื่อยไม้					คอนกรีต	23	17,736	0.51	771.2
			8	34,840	1.0	4,355	อิฐ-ดินเผา	4	2,997	0.09	749.3
		รวม	12	73,781	2.13		ปูนขาว	11	4,950	0.14	450
							เหล็กตัด	11	3,005.5	0.09	273.2
							รวม	63	44,720.5	1.29	
อาหาร-							ไอศกรีม	4	5,350	0.15	1,337.5
			1	58,177	1.54	58,177					
		ผ้าสัตว์	1	4,340	0.13	4,340	ลูกชิ้น	1	71.5	0.002	71.5
		รวม	9	89,167	2.57		รวม	12	10,712.5	0.39	
บริการ							สิ่งพิมพ์	8	12,779	0.37	1,597.4
							ปะชาง	6	7,302	0.21	1,217
						ซ่อมแทรกเตอร์	4	4,194	0.12	1,048.5	
						ผลิต/ซ่อมเครื่องใช้ในการเกษตร	44	24,792.5	0.71	563.5	
						กลึง/เชื่อมโลหะ	38	14,925.2	0.43	392.8	
						ซ่อม/พ่นสีรถยนต์	3	1,160	0.03	386.6	
						ซ่อมจักรสานยนต์	2	521	0.02	260	
						ซ่อมรถยนต์	15	3,733	0.11	248.9	
						ทำ/ซ่อมท่อไอเสีย	8	1,557.3	0.04	194.7	
						ซ่อมมอเตอร์	1	41.2	0.001	41.2	
						รวม	129	71,004.7	2.05		
อื่น ๆ						ไม้ขีด, พงศูป, เตาดินเผา	8	6,984	0.2	873	
รวม/เฉลี่ย			33	336,189	9.68	10,187.5		947	332,432	10.73	393.3

ที่มา : คำนวณจากข้อมูล สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกำแพงเพชร



2531/32 เพิ่มขึ้นจากปีการผลิตก่อนร้อยละ 75.1 เป็นจำนวน 311,821 เมตริกตัน นอกจากนี้อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์จากขอดอ้อยเพื่อส่งออก ก็มีการขยายกำลังการผลิตเพิ่มจากเดิม ส่วนอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตรประเภทอื่น เช่น อุตสาหกรรมโรงสีข้าว ผลิตแป้งมันสำปะหลัง และอุตสาหกรรมมันเส้น-มันอัดเม็ด แม้ว่าการขยายตัวไม่เด่นชัด แต่การผลิตก็อยู่ในเกณฑ์ปกติ

สำหรับอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ ที่มีการขยายตัวได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตเครื่องจักรกลการเกษตรหลายชนิด เช่น รถไถนา รถอีแต่นและอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ เนื่องจากเกษตรกรมีกำลังซื้อสูงขึ้นและมีการปรับปรุงการผลิตขึ้น ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมที่ต้องเนื่องกับการก่อสร้างหลายประเภท เช่น อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์คอนกรีต อุตสาหกรรมผลิตอิฐเผา อุตสาหกรรมผลิตปูนขาว ฯลฯ ก็ขยายตัวต่อเนื่อง ตามภาวะการก่อสร้างของจังหวัด

ทางด้านการลงทุนอุตสาหกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ การก่อสร้างโรงงานผลิตอาหารกระป๋องที่อำเภอเมือง โดยใช้เงินลงทุนประมาณ 28 ล้านบาท เพื่อผลิตอาหารกระป๋อง และยังมีการลงทุนเพื่อเพิ่มกำลังผลิตพร้อมทั้งขยายโรงงานสำหรับโรงงานผลิตอาหารสัตว์จากขอดอ้อย

สาขาเหมืองแร่ และน้ำมัน ในปี 2531 สามารถทำรายได้ให้จังหวัดเป็นอันดับ 5 เป็นมูลค่า 267.157 ล้านบาท หรือร้อยละ 6.95 ของผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัด ในปี 2526-2531 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 36.17 ซึ่งนับเป็นสาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวสูงสุดในช่วงห้าปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตน้ำมันดิบซึ่งเป็นแร่ธาตุที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัด ที่แหล่งสิริกิติ์ อำเภอลานกระบือขยายตัวจากปี 2530 ประมาณ 11.1 สามารถผลิตน้ำมันดิบได้เพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยวันละ 18,000 บาร์เรลเป็นวันละ 20,000 บาร์เรล ในปี 2532 และบริษัทผู้ผลิตได้ตั้งเป้าหมายการผลิตในปีต่อ ๆ ไป เพิ่มขึ้นเป็นวันละ 22,000 บาร์เรล นอกจากนั้นการก่อสร้างโรงงานแยกแก๊สหุงต้ม (L.P.G.) ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการผลิตน้ำมันดิบที่อำเภอลานกระบือ สามารถผลิตแก๊สหุงต้มได้วันละ 350 ตันใช้เงินลงทุนการก่อสร้างทั้งสิ้น 612 ล้านบาท ส่วนการผลิตหินอ่อนและหินขัดที่อำเภอพรานกระต่ายยังคงขยายตัวต่อเนื่องตามภาวะการก่อสร้างโดยรวมของประเทศ

ตาราง 4.28 สถิติโรงงานและเงินทุน ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2528-2532

ปี พ.ศ.	จำนวนโรงงาน	จำนวนเงินทุน
2528	555	2,036,765,833
2529	741	2,106,778,023
2530	813	2,153,647,399
2531	942	2,250,338,099
2532	983	3,471,539,699

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดกำแพงเพชร

ตาราง 4.29 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดกำแพงเพชร ปี 2532

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ	เงินทุน (ล้านบาท)	ร้อยละ
1. อุตสาหกรรมการเกษตร	750	76.3	3,175	91.47
2. อุตสาหกรรมบริการ	129	13.1	71	2.05
3. อุตสาหกรรมก่อสร้าง-ตกแต่ง	75	7.6	118	3.40
4. อุตสาหกรรมอาหาร-เครื่องดื่ม	21	2.1	100	2.88
5. อุตสาหกรรมอื่น ๆ	8	0.8	6.9	0.20
รวม	983	100.0	3,470.9	100.00

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกำแพงเพชร

ตาราง 4.30 จำนวนขนาดของโรงงาน จำนวนคนงาน รายอำเภอในจังหวัดกำแพงเพชร 2532

อำเภอ	จำนวนโรงงาน					จำนวน คนงาน	ร้อยละ
	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	รวม	ร้อยละ		
เมืองกำแพงเพชร	413	4	3	420	42.73	4,105	65.14
ขาณุวรลักษบุรี	159	6	-	165	16.79	883	14.01
คลองขลุง	134	3	-	137	13.94	656	10.41
พรานกระต่าย	115	1	-	116	11.80	272	4.32
ไทรงาม	42	-	-	42	4.27	68	1.08
ลานกระบือ	38	-	-	38	3.86	45	0.71
คลองลาน	65	-	-	65	6.61	273	4.33
รวม	966	14	-	983	100	6,302	100

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกำแพงเพชร

หมายเหตุ : โรงงานอุตสาหกรรม ขนาดเล็ก เงินทุนน้อยกว่า 2 ล้านบาท

ขนาดกลาง เงินทุน 2 ล้าน ถึง 100 ล้านบาท

ขนาดใหญ่ เงินทุนตั้งแต่ 100 ล้านบาท

3.2.3 ภาคบริการ ทำรายได้ให้กับจังหวัดร้อยละ 36.25 เป็นอันดับสอง รองจากภาคเกษตรกรรม โดยมี สาขาค้าปลีก-ค้าส่ง และสาขาการบริหาร ซึ่งมีมูลค่าการผลิต ในปี 2531 เป็นอันดับ 2 และอันดับ 4 ของจังหวัด มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เท่ากับ 533.6 ล้านบาท และ 334.6 ล้านบาท ตามลำดับ การลงทุนในจังหวัดกำแพงเพชร ส่วนใหญ่มุ่งไปยังธุรกิจค้าปลีก และส่ง ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตตามกำลังซื้อของประชาชนที่สูงขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา การลงทุนภาคเอกชนที่น่าสนใจได้แก่ การลงทุนก่อสร้างห้างสรรพสินค้าที่อำเภอเมือง จำนวน 2 โครงการ โดยให้เงินทุนประมาณ 40 ล้านบาท และ 50 ล้านบาท ส่วนการลงทุนภาครัฐบาลที่น่าสนใจได้แก่ การก่อสร้างสถานีประมงน้ำจืดที่ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง โดยกรมประมง พื้นที่โครงการ 100 ไร่ ใช้งบประมาณ 20 ล้านบาท รวมทั้งการก่อสร้างและปรับปรุงมาตรฐานถนนภายใน อำเภอเมือง โดยกรมทางหลวง

ทางด้านการเงินปี 2532 มีสาขาธนาคารพาณิชย์เปิดดำเนินการใน จังหวัดกำแพงเพชร 12 สำนักงาน เป็นธนาคารสาขาในอำเภอเมือง 6 สำนักงาน และอำเภอ รอบนอกอีก 6 สำนักงาน กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ขยายตัวขึ้นส่งผลให้ปริมาณเงินหมุนเวียนผ่าน ระบบธนาคารพาณิชย์สูงขึ้นจากปี 2531 ร้อยละ 21.6 โดยเงินที่สาขาธนาคารพาณิชย์นำมาฝาก กับผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย (คลังจังหวัดกำแพงเพชร) เพิ่มขึ้น 485 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.2 ขณะเดียวกันเงินเบิกถอนเพื่อตอบสนองการใช้เงินของภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้น 528 ล้านบาท หรือร้อยละ 28.5

เงินฝากคงค้างที่สาขาธนาคารพาณิชย์ เพิ่มขึ้นจากปี 2531 จำนวน 317 ล้านบาท หรือร้อยละ 14.4 เป็น 2517 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นในเขตอำเภอเมือง 238 ล้านบาท (ร้อยละ 15.9) และเขตอำเภอรอบนอก 79 ล้านบาท (ร้อยละ 11.2) ซึ่งส่วนหนึ่ง เป็นผลมาจากเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตเกษตรโดยเฉพาะ ข้าว ข้าโพด อ้อย และถั่วเหลือง

สำหรับสินเชื่อกคงค้างเพิ่มขึ้นจากปี 2531 เท่ากับ 299 ล้านบาท หรือ ร้อยละ 15 เป็นจำนวน 2,294 ล้านบาท เป็นผลจากการทุนเพิ่มเติมของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมน้ำตาล ประกอบกับการลงทุนในภาคเกษตรกรรมมีมากขึ้นขณะเดียวกันการใช้ ง่ายในการบริโภคส่วนบุคคลของประชาชนที่สูงขึ้นตามกำลังซื้อ มีส่วนทำให้สินเชื่อขยายตัวมากขึ้น โดยเพิ่มขึ้นในเขตอำเภอเมือง 185 ล้านบาท หรือร้อยละ 13.6 และอำเภอรอบนอก 114 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.8

3.3 ระดับรายได้ต่อบุคคล

ปี 2531 จังหวัดกำแพงเพชร มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล 6013 บาทต่อปี สูงเป็น อันดับ 3 ของภาคเหนือตอนล่างรองจากอุดรธานี และนครสวรรค์ (ซึ่งมีรายได้ต่อบุคคลเท่ากับ 6531 และ 6188 บาทต่อปีตามลำดับ) เพิ่มขึ้นจากในปี 2526 รายได้เฉลี่ย 4214 บาทต่อปี เป็นอันดับ 5 ของภาค รองจากอุทัยธานี นครสวรรค์ นิชบุลกและเพชรบูรณ์ ซึ่งมีรายได้ต่อบุคคล เฉลี่ยของภาคเหนือตอนล่าง 4522 บาทต่อปี

ในช่วงปี 2526-2531 จังหวัดกำแพงเพชรมีอัตราเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล ร้อยละ 8.54 ต่อปี สูงกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปีของภาค ซึ่งเท่ากับร้อยละ 4.74 นอกจากนี้ รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของจังหวัดกำแพงเพชรยังสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคเหนือตอนล่างซึ่ง เท่ากับ 5,594 บาทต่อปี นั้นแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดีของประชากรในจังหวัด กำแพงเพชรเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเดียวกัน อันเป็นผลโดยตรงมาจากการขยายตัวสูง ขึ้นทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชร จากแหล่งน้ำมันสิริกิติ์ ที่อำเภอลานกระบือ การเพิ่ม พันธ์ทางการเกษตรประกอบกับการขยายตัวของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่ เชื่อมโยงกับผลผลิตทางการเกษตร เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาลทราย ที่มีการขยายตัวทางการผลิต มากขึ้นด้วย

3.4 แรงงาน

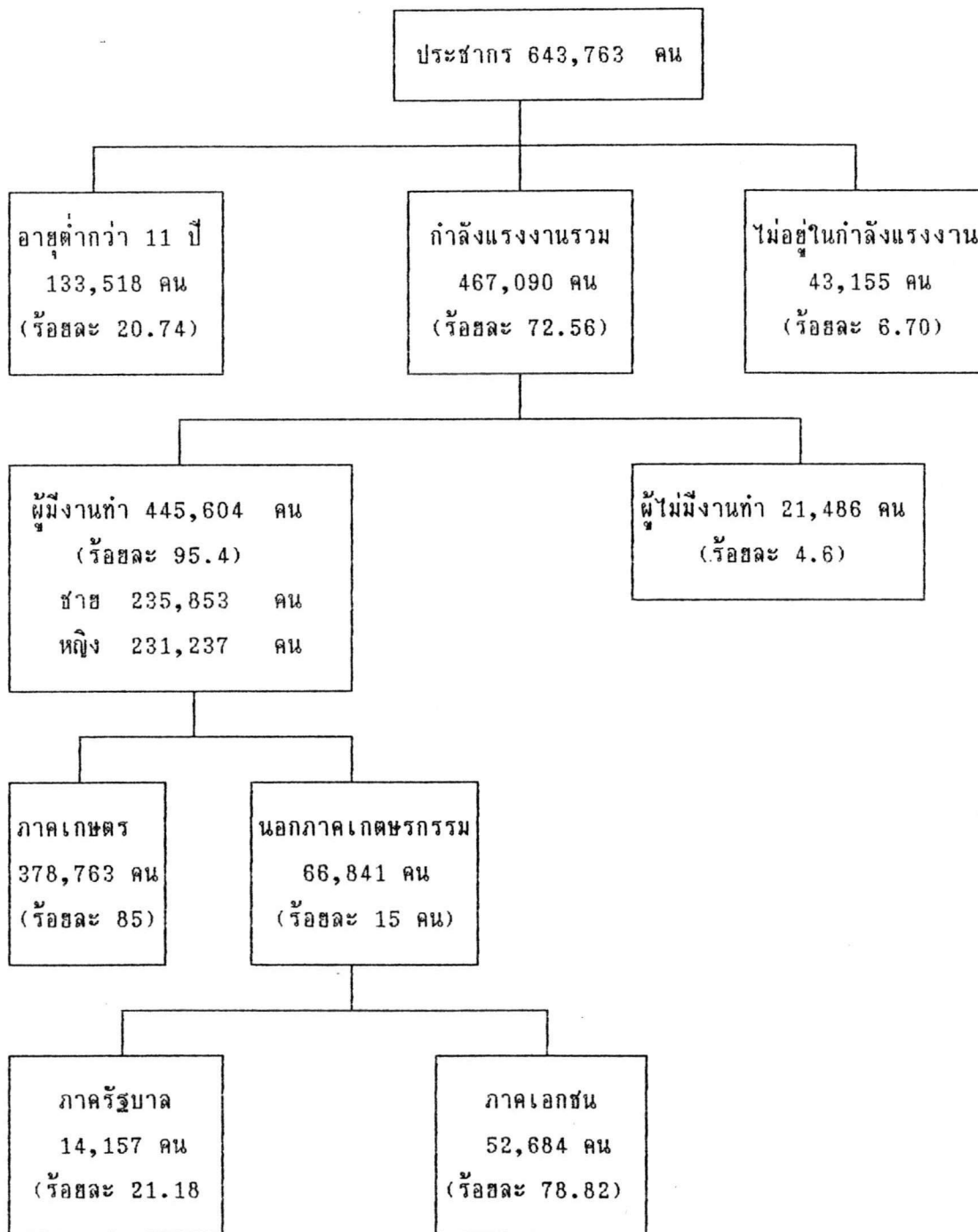
จากการคาดประมาณประชากร ปี 2529-2534 ของสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ภาคเหนือตอนล่างและจังหวัดกำแพงเพชรโดยใช้อัตราส่วน ร่วมในกำลังแรงงานของภาคเหนือ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นหลักฐานในการคำนวณกำลัง แรงงาน ในปี 2531 จังหวัดกำแพงเพชร มีกำลังแรงงานรวมร้อยละ 72.56 ของประชากร จังหวัด เท่ากับ 467,090 คน เป็นกำลังแรงงานชาย 235,853 คน และกำลังแรงงานหญิง 231,237 คน คิดเป็นร้อยละ 50.49 และ 49.51 ตามลำดับ และเป็นผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 42,155 คน หรือร้อยละ 6.7 และผู้มีอายุต่ำกว่า 11 ปี 133,518 คน หรือร้อยละ 20.74 ของประชากรจังหวัด

หมวดอายุ	ประชากรชาย		ประชากรหญิง		ประชากรรวม	
	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
0 - 4	10.57	34,108	10.47	33,617	10.52	67,725
5 - 10	10.20	32,914	10.24	32,879	10.22	65,793
รวมประชากร มีอายุต่ำกว่า 11 ปี		67,022		66,496	20.74	133,518
11 - 14	10.20	32,914	10.14	32,557	10.17	65,471
15 - 19	10.45	33,721	10.22	32,814	10.34	66,535
20 - 24	10.94	35,302	10.62	34,098	10.78	69,400
25 - 29	9.99	32,236	9.62	30,887	9.81	63,123
30 - 34	8.59	27,719	8.40	26,970	8.50	54,689
35 - 39	6.91	22,298	6.65	21,352	6.78	43,650
40 - 44	4.90	15,811	4.71	15,123	4.81	30,934
45 - 49	4.05	13,069	4.10	13,164	4.08	26,233
50 - 54	3.83	12,359	4.04	12,971	3.93	25,330
55 - 59	3.23	10,423	3.52	11,302	3.37	21,725
รวมประชากร ในวัยแรงงาน		234,243		233,847	72.56	467,090
60 - 64	2.45	7,906	2.68	8,605	2.56	16,511
65 - 69	1.66	5,356	1.86	5,972	1.76	11,328
70 - 79	1.06	3,420	1.28	4,110	1.17	7,530
75 ปีขึ้นไป	0.97	3,130	1.45	4,656	1.21	7,786
รวมประชากรผู้ไม่ อยู่ในกำลังแรงงาน		19,812		22,343	6.70	43,155
รวม จังหวัดกำแพงเพชร	100	321,077		322,686	100	643,763

ที่มา : สำนักพาณิชย์จังหวัดกำแพงเพชร

คาดประมาณประชากร ปี 2529 - 2534 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
โดยใช้อัตราส่วนร่วมในกำลังแรงงานภาคเหนือ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภูมิ 4.1 โครงสร้างประชากรและกำลังแรงงานจังหวัดกำแพงเพชร



ที่มา :

จำนวนผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน และเป็นผู้มีงานทำร้อยละ 95.40 มีจำนวน 445,604 คน เป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 85 หรือ 378,763 คน และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรกรรม 66,841 คน ซึ่งทำงานในภาครัฐบาลร้อยละ 21.18 เป็นจำนวน 14,157 คน ภาคเอกชน 52,684 คน หรือร้อยละ 78.82 (แรงงานส่วนใหญ่ที่ทำงานส่วนมากอยู่ในวิสาหกิจ

ภาคเกษตรกรรมรวมเป็นสาขาเศรษฐกิจสำคัญรองรับแรงงานร้อยละ 85 ของแรงงานทั้งหมด (378,763 คน) ในปี 2532 เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้นโดยเฉพาะข้าวนาปรัง สัดส่วนของแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมคิดเป็นร้อยละ จำนวนสถานประกอบการในภาคอุตสาหกรรม ปี 2531 มีจำนวน 942 โรงงานคิดเป็นเงินทุน 2,250 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 983 โรงงานในปี 2532 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรและโรงงานอุตสาหกรรมบริการรวมเป็นเงินทุน 347.5 ล้านบาท มีคนงาน 6,302 คน คิดเป็นร้อยละ 11.96 ของแรงงานภาคเอกชนนอกภาคเกษตรกรรม โดยจำนวนแรงงานกว่าร้อยละ 65 อยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชรส่วนอำเภอชนบทและอำเภอคลองขลุง มีจำนวนแรงงานร้อยละ 14 และร้อยละ 10.4 ของจำนวนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งหมดตามลำดับ

ประเภทกิจการที่สำคัญ คือการผลิตสถานประกอบการที่มีลูกจ้างสูงสุดคือโรงงานน้ำตาล 3 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอเมือง มีเงินทุนรวม 2755.9 ล้านบาท คนงาน 1072 คน ในจำนวนนี้ไม่รวมจำนวนคนงานตัดอ้อย ซึ่งนับเป็นแรงงานชั่วคราวที่จ้างมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกประมาณ 5,000-10,000 คน ในช่วงฤดูกาลผลิตของโรงงานน้ำตาลในแต่ละปี เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดกำแพงเพชรปลูกข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง ซึ่งมีช่วงการผลิตตรงกันทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน และเคลื่อนย้ายแรงงานจากจังหวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาทำงานในช่วงดังกล่าว

3.5 ส่วนแบ่งส่วนโอนการผลิต (Shift and Share Analysis)

และความเชี่ยวชาญการผลิต (Location Quotient)

การวิเคราะห์ส่วนแบ่งส่วนโอนการผลิต เพื่อใช้อธิบายการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด ค่าของส่วนแบ่ง (Share) เป็นตัวบอกระดับสาขาการผลิตของจังหวัดที่มีการเติบโตของเศรษฐกิจรวมของภาคนั้นคือในช่วงปี 2526-2531 การผลิตภาคเกษตรกรรมของจังหวัดกำแพงเพชร มีการเติบโตต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากเศรษฐกิจรวมของภาคเหนือตอนล่างมากที่สุด รองลงมาคือ ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม โดยอยู่ในสาขาการบริการ การค้าปลีก-ส่ง การอุตสาหกรรม และการบริหารเป็น 4 อันดับแรก ของจังหวัด

ค่าของส่วนโอนตามสัดส่วน (Proportionality Shift) แสดงถึงสาขาผลิตที่มีการขยายตัวเร็ว ซึ่งแตกต่างไปจากการเพิ่มของการผลิตในระดับภาคอื่นเนื่องมาจากกระจุกตัวอยู่มากในจังหวัดนั้น สำหรับจังหวัดกำแพงเพชร มีสาขาการผลิตที่เด่นต่างจากภาคเหนือตอนล่างโดยรวม คือสาขาสีกรรม สาขาเหมืองแร่และสาขาการก่อสร้าง ตามลำดับ ส่วนภาคบริการของจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมแล้วมีการขยายตัวช้ากว่าสาขาเดียวกันในระดับภาคเหนือตอนล่าง ยกเว้นสาขาการธนาคาร การไฟฟ้า-ประปา และสาขาบริการ ค่าส่วนโอนแตกต่าง (Differential Shift) ซึ่งอธิบายถึงสาขาการผลิตที่เติบโตเร็วในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีโครงสร้างแบบเดียวกัน อันได้แก่ สาขาสีกรรม การเหมืองแร่ การค้าปลีก-ส่ง ตามลำดับ ส่วนสาขาการป่าไม้และการคมนาคมสื่อสาร ของจังหวัดกำแพงเพชรเป็นสาขาการผลิตเติบโตช้ากว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนล่าง

ความเชี่ยวชาญการผลิต (Location Quotient) ในปี 2531 จังหวัดกำแพงเพชรมีความเชี่ยวชาญการผลิตในสาขาการเหมืองแร่ การอุตสาหกรรม และการกลีกรรมตามลำดับ จังหวัดกำแพงเพชรมีความเชี่ยวชาญทางภาคบริการน้อยกว่าจังหวัดอื่นในภาคเหนือตอนล่างโดยรวม ยกเว้นสาขาการค้าปลีก ค้าส่ง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2526 แล้วจังหวัดกำแพงเพชรมีสาขาการผลิตบางส่วนที่มีความเชี่ยวชาญลดลง ได้แก่ สาขาการผลิตสินค้าเกษตร

3.6 รายได้ท้องถิ่น

จังหวัดกำแพงเพชร มีรายได้ท้องถิ่นจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล-เมืองฯและสุขาภิบาลอีก 11 แห่ง ซึ่งถ้านับตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมาเฉลี่ยได้ปีละประมาณ 86 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่เดียวกันเมื่อพิจารณารายจ่ายของเทศบาลมาเปรียบเทียบกับจำ-นวนประชากรในเขตเทศบาลในภาคเหนือตอนล่างภายในปีเดียวกัน พบว่าประชากรหนึ่งคนโดยเฉลี่ยจะไ้งบประมาณรายจ่ายของเทศบาลประมาณ 1,850 บาท ซึ่งนับว่าสูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภูมิภาคเหนือตอนล่าง นั้นหมายถึงประชากรในชุมชนเมืองสามารถได้รับการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานได้มากกว่าชุมชนอื่นๆ ในเขตภาคเหนือตอนล่างด้วย

3.7 สรุปสถานการณ์เศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชร

โครงสร้างการผลิตของจังหวัดกำแพงเพชรมีลักษณะแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ ในเขตภาคเหนือตอนล่างยกเว้นจังหวัดเพชรบูรณ์ กล่าวคือ ผลิตภัณ์ส่วนใหญ่ของจังหวัดกว่าร้อยละ 43 มาจากภาคเกษตรกรรม เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ พื้นดินเป็นดินร่วนปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์สูงเหมาะแก่การเพาะปลูก ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยเฉพาะการทำนาซึ่งให้ผลผลิตข้าวเจ้ามากที่สุด ในเขตภาคเหนือตอนล่าง รายได้ของจังหวัดร้อยละ 33 จึงมาจากการเกษตรกรรมโดยตรง ด้วยเหตุนี้

เองอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางเกษตรโดยอาศัยผลผลิตทางเกษตรกรรมในจังหวัดเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงาน เช่น โรงงานน้ำตาลทราย โรงสีข้าว โรงงานแป้งมันสำปะหลัง โรงงานผลิตอาหารกระป๋อง และโรงงานแปรรูปไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ รายได้ของจังหวัดส่วนหนึ่งยังได้มาจากแหล่งน้ำมันที่ลานกระบือ และการกระจายตัวของการผลิตทางการเกษตร ความเจริญทางเศรษฐกิจของจังหวัดกำแพงเพชรส่งผลให้มีการขยายสาขาสาขารูปโภค สาธารณูปการและมีการขยายตัวทางการเงินทั้งจากสถาบันของเอกชนและรัฐบาลที่ให้บริการในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันเมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายของชุมชนเทศบาลในเขตภาคเหนือตอนล่างก็ยังพบว่า รายจ่ายของเทศบาลเมืองกำแพงเพชรต่อประชากรหนึ่งคนมีอัตราที่สูงกว่าชุมชนอื่นๆ ในเขตเดียวกัน นั้นแสดงว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองได้รับการบริการและการพัฒนาจากส่วนรัฐบาลอยู่ในระดับสูงกว่ามาตรฐานเกณฑ์ที่เฉลี่ยของภาคเหนือตอนล่าง นอกจากนี้เมื่อนิยามการเสียภาษีรายได้ต่อบุคคลในเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชรให้แก่ส่วนการปกครองท้องถิ่นเทศบาลก็อยู่ในสูงกว่าการเสียภาษีรายได้บุคคลของเทศบาลอื่นในภูมิภาคเหนือตอนล่างด้วยเช่นกัน

4. สรุปสภาพและบทบาทของจังหวัดกำแพงเพชร

จังหวัดกำแพงเพชรตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างระหว่างเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนล่างสองเมือง คือชุมชนเมืองพิษณุโลกและชุมชนเมืองนครสวรรค์ การติดต่อกันคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกันภายในภูมิภาคและภูมิภาคอื่น ๆ โดยผ่านความเจริญทั้งสองดังกล่าว ทำให้ชุมชนเมืองกำแพงเพชรไม่ได้ดำรงฐานะความเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภูมิภาค อันส่งผลถึงความเจริญเติบโตทางด้านธุรกิจการค้า ซึ่งทำให้กำแพงเพชรเป็นเมืองที่มีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งผลิตและให้บริการที่เชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียงโดยรอบเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ชนบท

จากสภาพทางกายภาพของจังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่นับเป็นขอบของพื้นที่ทุ่งราบเจ้าพระยาและมีพื้นที่ครึ่งหนึ่งเป็นพื้นที่ภูเขา และป่าไม้อันเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำและแหล่งแร่ จึงนับเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางทรัพยากรธรรมชาติควรค่าแก่การอนุรักษ์ ในขณะที่พื้นที่อีกครึ่งหนึ่งของจังหวัดเป็นที่ราบเหมาะแก่เกษตรกรรม ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้หลักจากการเกษตรกรรม ในขณะที่เดียวกันทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับจังหวัดจึงควรยึดหลักการใช้อยู่ผลผลิตทางการเกษตรเหล่านี้ เป็นวัตถุดิบของการผลิตในรูปแบบของอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้การพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยการใช้วัตถุดิบทางทรัพยากรทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ ซึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นศักยภาพสำคัญสำหรับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สามารถทำรายได้เข้าจังหวัดและประเทศมากขึ้น

การกระจายการบริการทางด้านสาธารณูปโภค เช่น การไฟฟ้า การประปาและการสื่อสารในจังหวัดกำแพงเพชรยังนับว่ามีอัตราได้รับบริการต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภาคเหนือตอนล่างซึ่งส่วนใหญ่จะมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ พิษณุโลกและเพชรบูรณ์ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ได้รับบริการส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอเมืองกำแพงเพชรและเขตชุมชนเมือง

ในด้านลักษณะของประชากรก็เช่นเดียวกัน จังหวัดกำแพงเพชรไม่นับเป็นศูนย์กลางทางด้านสังคมประชากรของภูมิภาค กล่าวคือ กำแพงเพชรมีประชากรมากนับเป็นอันดับ 4 ของภาคเหนือตอนล่าง แต่มีสัดส่วนของประชากรเมืองในเขตเทศบาลต่อประชากรจังหวัดอยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ (อันดับที่ 7 ของภูมิภาค) ปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับจังหวัดเป็นผลมาจากการอพยพเข้าเป็นส่วนใหญ่ซึ่งต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ที่มีอัตราการอพยพออกสู่การขยายตัวประชากรในระดับเทศบาลเมืองกำแพงเพชรจัดอยู่ในอันดับ 4 ของชุมชนเทศบาลอื่นในภูมิภาคในลักษณะที่มีการขยายตัวอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไปเช่นเดียวกับการขยายตัวประชากรในเขตสุขาภิบาล